

GELENEKSEL GAZİANTEP EVLERİ

YAPI ÜRETİMİ ANALİZİ

BU TEZ, YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜNE SUNULMUŞTUR

AYSUN KALEOĞLU KANALICI

**FBE MİMARLIK ANABİLİM DALINDA
HAZIRLANAN**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

LEFKOŞA 2012

ÖZET

Gaziantep tarihsel süreç içinde sürekli olarak gelişim göstermiş olan bir kentimizdir. Kentte coğrafi konuma bağlı ticari hareketlilik etkisiyle birçok yapım etkinliği gerçekleşirken, göç alımı nedeniyle konut üretimi ve ihtiyacı da sürekli artmaktadır. Bu bağlamda, Geleneksel Gaziantep Evleri'nin tarihsel açıdan yapı üretimi sürecini incelemenin zorunlu olduğu ortaya çıkmıştır.

Bu tezde, yapı üretimi bilim disiplini içinde incelenen Osmanlı Döneminde inşa edilmiş geleneksel Gaziantep konutları çalışma alanı olarak seçilmiştir. Gaziantep kentinin genel özellikleri, coğrafi, tarihsel, sosyo-demografik açıdan ele alınmış ve konut olgusu kavramsal olarak incelendikten sonra Gaziantep'te modernleşme sürecinde konutun gelişimi irdelenmiştir. Yapı üretimi kendine özgü bir sistem içinde çalışılan bir süreçtir. Bu sistemde karşılıklı etkileşim içinde olan yapısal öğelerin yapım amacına yönelmesi beklenir. Bu tanıma dayalı olarak kurulan sistem kapsamında, sistemin amacı, sistemin kaynakları, sistemin bileşenleri ve sistemin çevresine ait ana öğeler analiz edilmiş ve bunun sonucunda bazı bulgular elde edilmiştir. Yapı üretim süreci içinde karşılıklı iletişim içinde olan bu öğeleri incelerken bu nesnelerin inşa edilerek kalıcılığının sağlandığı gözlemlenmiş, olayların ne şekilde geliştiği olgusal varsayımlara bırakılmıştır.

Çalışma alanı olarak Gaziantep'te 19. yüzyılda inşa edilen, hala kullanılan ve tescil edilerek rölöveleri çıkarılan örnekler üzerinde yoğunlaşmıştır. Seçilen örnekler yapı üretim sistemi öğelerine göre ele alınıp işlenerek bir envanter oluşturulmuştur. Oluşturulan bu envantere göre, sonuçta yapı üretiminin örgütsel bir çalışmayı gerektiren bir sistem olduğu, değişen yaşam koşullarına bağlı olarak insanların ihtiyaç ve taleplerinin de değişebileceği anlaşılmıştır. Kullanılan malzemeler, yapım teknikleri ve yapı üretimine etki eden bütün faktörler ve etkinlikler dönemin şartlarına uygun olarak kullanılmıştır. Ayrıca, Gaziantep'te Osmanlı döneminde imar ve yapım etkinliklerinin her ölçekte mimari etkinliklerle örtüştüğü ve mimarların çok etkin rol aldığı anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Geleneksel Gaziantep Evleri, Yapı Üretimi, Analiz.

ABSTRACT

Gaziantep is one of our cities which have been growing continuously in the course of historical development. In the city; while there is a lot of construction activities influenced by the commercial activities related to its geographical location, there have always been an increase in the residential demand and hence production as a result of population migration to the city. In this context, a necessity emerged to investigate the construction processes of Traditional Gaziantep Houses in terms of historical development.

In this thesis the study covers buildings in Gaziantep which have been built in Ottoman era are investigated in “the discipline of Building Construction Science” of Discipline”. The General characteristics of Gaziantep city have been investigated geographically, historically and socio-demographically and housing concept has been examined conceptually followed by the research on development of housing in the modernization process of Gaziantep. Building construction is a process that is studied in its own system. In this system, building components which are in mutual interaction are expected to head towards the aim of construction. According to the system, based on this definition, main elements related to systems goals, resources, elements and peripherals are analyzed and some evidence had been gathered. It is left to factual assumptions how the events are developed in which their persistence is ensured by building of those building components.

The thesis has focused on Gaziantep buildings constructed in 19th century which are still being used by users, and listed by conservation Council of Ministry of Culture and Tourism as a working field. Examples selected are handled according to elements of building construction system then an inventory is formed. According to the formed inventory, it is determined that building production is a system of organized work, and the needs and demands of people changes with changing life styles. Materials used, building techniques and all factors and actions related to building production, are appropriate to the conditions of that era. Besides, in Ottoman era planning and construction activities were parallel with all scopes of architectural activities and understood that architects have been very influential.

Key words: Traditional Gaziantep Houses, Building Production System, Analyse.

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın ortaya çıkmasını sağlayan, çalışmam boyunca yardım ve katkılarıyla beni yönlendiren Değerli Hocam Prof. Harun Özer'e,

Tezi oluşturmamdaki yardımlarından dolayı;

Sayın meslektaşım Barış Gören'e,

Gaziantep Kudep Bürosu çalışanlarına ve Seda Şahin'e,

Şehitkâmil Belediyesi'nde çalışan mesai arkadaşlarıma,

Mimarlar Odası Başkanı Sayın Sıtkı Severoğlu'na,

Eski Başkanı Sayın Zafer Okuducu'ya,

Ve en önemlisi Kıbrıs'ta bütün destekleriyle benim yanımda olan çok değerli dostlarıma
Özlem Olgaç Türker'e, Münevver Özgür Özersay'a,

Hep yanımda olan manevi destekleriyle beni hiçbir zaman yalnız bırakmayan çok değerli
Aileme ve Eşime,

Teşekkürlerimi bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
TEŞEKKÜR	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLO LİSTESİ	ix
HARİTA LİSTESİ.....	x
ŞEKİL LİSTESİ	xi
KISALTMALAR VE SEMBOLLER	xiii
BÖLÜM 1. GİRİŞ	1
1.1 Çalışmanın Amacı.....	3
1.2 Çalışmanın Kapsamı	4
BÖLÜM 2. YAPI ÜRETİMİ KAVRAMI	5
2.1 Yapı Üretimi	5
2.2 Yapı Üretimi Gelişimi	6
2.2.1 Tanzimat Fermanı Batılılaşma Hareketi Öncesi Dönemdeki Gelişmeler.....	7
2.2.2 Tanzimat Fermanı (1839) Batılılaşma Sonrası Dönemdeki Gelişmeler	12
2.3 Yapı Üretimi Çeşitleri.....	13
2.3.1 İlkel Yapı Üretimi	14
2.3.2 Geleneksel Yapı Üretimi	14
2.4 Yapı Üretim Sisteminin Kaynakları (Girdiler)	15
2.4.1 Fiziksel Kaynaklar (Malzeme, Araç, Enerji)	15
2.4.2 Finansman Kaynaklar	16
2.4.3 İşgücü Kaynakları	16
2.4.4 Enformasyon (Bilgi) Kaynakları	16
2.5 Çıktılar (Ürün)	16
2.6 Süreç	16
2.7 Sınırlamalar.....	16
2.8 Yapı Üretim Sisteminin Bileşenleri (Aşamalar).....	17

2.8.1	Tasarım Aşaması.....	17
2.8.2	Yapım Aşaması.....	19
2.8.3	Kullanım Aşaması.....	20
2.9	Yapı Üretim Sisteminin Çevresi	21
2.9.1	Kaynaklar, Kurum ve Kuruluşlar.....	21
2.9.2	Finansman Sistemi	21
2.9.3	Siyasi, Politik Sistem	21
2.9.4	Doğal Çevre ve Altyapı Sistemleri	21
2.10	Yapı Üretim Sürecinde Rol Alanlar.....	22
BÖLÜM 3. GAZİANTEP ALAN ÇALIŞMASI		24
3.1	Gaziantep Kentinin Genel Özellikleri.....	24
3.1.1	Coğrafik Konumu	24
3.1.2	Tarihsel Gelişim.....	25
3.1.3	Kentsel Doku	25
3.1.4	Doğal Yapı.....	27
3.1.5	Sosyal ve Demografik Yapı.....	27
3.1.6	Ekonomik Yapı.....	28
3.1.7	Ulaşım.....	28
3.1.8	Altyapı	28
3.2	Geleneksel Gaziantep Evleri.....	29
3.2.1	Konut Tanımı	29
3.2.2	Geleneksel Gaziantep Evleri.....	32
3.2.3	Gaziantep'te Konutun Gelişimi	34
BÖLÜM 4. GELENEKSEL GAZİANTEP EVLERİNİN YAPI ÜRETİMİ		40
4.1	İncelenen Konutların Yapı Üretim Kaynakları.....	40
4.1.1	Fiziksel Kaynaklar	40
4.1.2	Finansman Kaynakları	53
4.1.3	İşgücü Kaynakları	54
4.1.4	Enformasyon (Bilgi) Kaynakları	55
4.2	İncelenen Konutların Yapı Üretim Bileşenleri (Aşamalar)	56
4.2.1	Tasarım	56

4.2.2	Yapım.....	66
4.2.3	Kullanım	76
4.3	İncelenen Konutların Yapı Üretim Çevresi	77
4.3.1	Kaynaklar, Kurum ve Kuruluşlar.....	77
4.3.2	Finansman Sistemi	79
4.3.3	Siyasi, Politik, Yönetim Sistemi	79
4.3.4	Doğal Çevre ve Altyapı Sistemleri	82

BÖLÜM 5. GELENEKSEL GAZİANTEP EVLERİNİN YAPI ÜRETİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

5.1	Envanter 1 No.lu Evin Yapı Üretim Analizi.....	89
5.2	Envanter 2 No.lu Evin Yapı Üretim Analizi.....	93
5.3	Envanter 3 No.lu Evin Yapı Üretim Analizi.....	97
5.4	Envanter 4 No.lu Evin Yapı Üretim Analizi.....	101
5.5	Envanter 5 No.lu Evin Yapı Üretim Analizi.....	105
5.6	Envanter 6 No.lu Evin Yapı Üretim Analizi.....	109
5.7	Envanter 7 No.lu Evin Yapı Üretim Analizi.....	113
5.8	Envanter 8 No.lu Evin Yapı Üretim Analizi.....	117
5.9	Envanter 9 No.lu Evin Yapı Üretim Analizi.....	121
5.10	Envanter 10 No.lu Evin Yapı Üretim Analizi.....	125
5.11	Envanter 11 No.lu Evin Yapı Üretim Analizi.....	129
5.12	Envanter 12 No.lu Evin Yapı Üretim Analizi.....	133
5.13	Envanter 13 No.lu Evin Yapı Üretim Analizi.....	137
5.14	Envanter 14 No.lu Evin Yapı Üretim Analizi.....	141
5.15	Envanter 15 No.lu Evin Yapı Üretim Analizi.....	145
5.16	Envanter 16 No.lu Evin Yapı Üretim Analizi.....	149
5.17	Envanter 17 No.lu Evin Yapı Üretim Analizi.....	153
5.18	Envanter 18-19 No.lu Evin Yapı Üretim Analizi	158
5.19	Envanter 20 No.lu Evin Yapı Üretim Analizi.....	162
5.20	Bölüm Sonucu.....	166

BÖLÜM 6. SONUÇ.....

KAYNAKLAR.....

EKLER	175
Ek 1. Güneydoğu Anadolu Bölgesi	175
Ek 2: Gaziantep Tarihi.....	176
Ek 3 : Şekeroğlu, Kozluca, Kavaklık Ve Çamlıca Mahallelerinin Kentsel Dokusu (İller Bankası, 1972).....	182
Ek 4: Osmanlı'da Gaziantep Kentsel Dokusu (Başgelen, 1999).....	183
Ek 5: Kale Ve Çevresini Gösteren Hava Fotoğrafı (Başgelen, 1999).....	184
Ek 6: Bölge Jeolojisi (İller Bankası, 1972).....	185
Ek 7: Gaziantep'in Doğal Yapısı.....	186
Ek 8: Yıllara Göre Nüfus Tablosu (Ünal, 1998)	188
Ek 9: Gaziantep'in Sosyal Ve Demografik Yapısı	189
Ek 10: Gaziantep'in Ekonomik Yapısı	190
Ek 11: Mezopotamya Haritası	191
Ek 12: Pişirici Kasteli Planı (Gül, 2005)	192

TABLO LİSTESİ

Tablo 2-1: Türkiye’de yapı üretiminin gelişimi (Taş, 2003).....	7
Tablo 2-2: Osmanlı’da mimarlık teşkilatının yapısı (Taş, 2003)	9
Tablo 2-3: Yapı üretim sürecinin aşamaları	17
Tablo 4-1: Yapı üretim sistemi.....	40
Tablo 5-1: Osmanlı Döneminde Mahalle isimleri ve hane sayıları (Gül, 2005)	85

HARİTA LİSTESİ

Harita 5-1: Seçilen evleri gösteren harita (Kaleoğlu Kanalcı,2012)	86
Harita 5-2:Koruma amaçlı imar planı (Kudep Arşivi)	87
Harita 5-3: Bey Mahallesinde bulunan tescilli evler (Kaleoğlu Kanalcı,2012)	88
Harita 5-4: Yaprak Mahallesinde bulunan tescilli evler (Kaleoğlu Kanalcı,2012).....	88

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 3-1: Gaziantep'in konumu.....	24
Şekil 3-2: Dinsel farklılaşmalara göre ayrılan mahalleler (Tatlıgil, 2005).	26
Şekil 3-3: İlk çağlarda konut (Erkanal, 1996)	30
Şekil 3-4: Gaziantep geleneksel konut dokusu Türktepe Mahallesi (Başgelen, 1999).	32
Şekil 3-5: Hayat (Avlu) – Sokak ilişkisi (Kaleoğlu Kanalcı,2010).....	34
Şekil 3-6: Geleneksel sokak dokusu (Bey Mahallesi) (Kaleoğlu Kanalcı, 2013).	35
Şekil 3-7:Mimari yapıyı gösteren fotoğraf (Başgelen, 1999).....	36
Şekil 3-8: Kabaltı (Kaleoğlu Kanalcı,2010).....	38
Şekil 3-9: Modernleşen konut örneği (Kaleoğlu Kanalcı,2007)	39
Şekil 4-1: Taşocağı (İller Bankası, 1972).....	42
Şekil 4-2: Keymık Taş ve Havara Taş örnekleri (Kaleoğlu Kanalcı, 2010)	45
Şekil 4-3: Antep Beyaz Mermeri ve Karataş'ın kullanımı (Kaleoğlu Kanalcı, 2010)	46
Şekil 4-4: Ahşap nacar duvar ve ahşap pencere (Kaleoğlu Kanalcı, 2010)	47
Şekil 4-5: Evlerde ahşap kullanımı (Kaleoğlu Kanalcı, 2010).....	48
Şekil 4-6: Pencelerde demir korkuluk kullanımı (Kaleoğlu Kanalcı, 2010).....	49
Şekil 4-7: Mala, Külünk, Kalem, Murç, İnce Kalem, Mismar, Taşçı tokmağı, Varyoz (Sönmez, 1997).....	52
Şekil 4-8: Sokak görüntüsü (Bey Mahallesi) (Kaleoğlu Kanalcı, 2010).....	57
Şekil 4-9: Avlu (Hayat) görünümü (Kaleoğlu Kanalcı, 2010).....	58
Şekil 4-10: Avluda bulunan gane (havuz) örnekleri.....	58
Şekil 4-11: Eyvan (Livan) (Kaleoğlu Kanalcı, 2010)	60
Şekil 4-12: Eyvan örneği (Başgelen, 1999).....	61
Şekil 4-13: Mağara (Kiler, Mahzen) (Kaleoğlu Kanalcı, 2010).....	62
Şekil 4-14: Nacarlı Oda (Env. No.3) (Kaleoğlu Kanalcı, 2012)	63
Şekil 4-15: Mahmil (Dolap) (Kaleoğlu Kanalcı,2010).....	64
Şekil 4-16: Mutfak (Ocaklık) (Kaleoğlu Kanalcı, 2012).....	65
Şekil 4-17: Bardakaltı (Kaleoğlu Kanalcı, 2010).....	66
Şekil 4-18: Taş duvar (527 ve 237 Env. No'lu ev) (Kaleoğlu Kanalcı, 2010).....	67
Şekil 4-19: Çatı (Kaleoğlu Kanalcı, 2010).....	68
Şekil 4-20: Avlu kapıları (Kaleoğlu Kanalcı, 2010)	69
Şekil 4-21: Ev Kapıları (Kaleoğlu Kanalcı,2010)	69

Şekil 4-22: Pencereleler (Kaleoğlu Kanalı,2010).....	70
Şekil 4-23: Çıkmlar (Kaleoğlu Kanalı, 2010).....	71
Şekil 4-24: Merdivenler (Kaleoğlu Kanalı, 2010).....	72
Şekil 4-25: Oda içinden odaya geçiş merdiveni (Kaleoğlu Kanalı, 2012)	73
Şekil 4-26: Döşemeler (Kaleoğlu Kanalı, 2012)	74
Şekil 4-27: Tavan örnekleri (Kaleoğlu Kanalı, 2012)	75
Şekil 4-28: Tavan süslemesi (Env. No. 18) (Kaleoğlu Kanalı, 2012)	76
Şekil 5-1: Bölgenin Google Earth uydu görüntüsü (Google Earth, Nisan, 2012).....	85

KISALTMALAR VE SEMBOLLER

M.Ö: Milattan Önce

M.S: Milattan Sonra

yy: Yüzyıl

cm: Santimetre

km: Kilometre

m: Metre

m² :Metrekare

C° : Santigrat derece

No.: Numara

Sk. : Sokak

Env. No.: Envanter Numarası

Çiz. : Çizim

Çev. : Çeviri

Vb.: Ve benzeri

GAP: Güneydoğu Anadolu Projesi

Örn.: Örneğin

% : Yüzde

BÖLÜM 1. GİRİŞ

Gaziantep, Anadolu'nun en eski yerleşim yerlerinden birisi konumundadır. Gaziantep tarih boyunca jeopolitik ve coğrafi konumu bakımından ilk çağlardan günümüze kadar önemli bir yerleşim bölgesi olma özelliğinin yanı sıra, yüzyıllar boyunca kurulan farklı medeniyetlerin izlerini taşımaktadır. Osmanlı Devleti döneminde doğu ile batıyı birleştiren tarihi İpekyolu üzerinde bulunmasından dolayı ticari hareketlilik, etnik yapının oluşturduğu kültürel çeşitlilik, farklı din gruplarının sosyal etkileşimi ve misyoner grupların eğitim hareketleri kentin önemli yapılar kazanmasını sağlamış önemli bir sancak merkezi olmuştur.

Günümüzde hala gelişen Gaziantep Kenti'nde birçok imar ve inşaa faaliyetleri bulunmaktadır. Bu inşaat ortamına mimar olarak katkı koymak ancak geçmişteki yapı üretim sistemini inceleyerek mümkün olabilmektedir.

Dönem olarak seçilen 19. yüzyıl Osmanlı Devleti, gerileme dönemi olarak bilinmektedir. Bu dönemde sorunların çözümü olarak görülen dışa açılma ve batı ile yakınlaşma çabaları “Batılılaşma” yani “Tanzimat Reformları” olarak adlandırılan süreci beraberinde getirmiştir. Osmanlı Devletinin her alanında yaşanan bu değişim bütün kentlerde olduğu gibi Gaziantep'te de yaşanılmıştır. Devlet tarafından yaptırılan resmi ve kamuya ait yapılarda sonrasında ise yönetim kademelerinde çalışan varlıklı ailelerin yaptırdığı konut ve ticari yapılarda görülen bu değişim, daha sonra sivil mimari örneklerde görülmüştür.

Araştırma konusu olarak seçilen Gaziantep'te yapı üretimi, insanoğlunun yaşamak için yaptığı, bilinen en eski üretim faaliyetlerindendir. Bugünkü modern toplumlarda insanların daha iyi yaşamak için gösterdiği faaliyetlerin gelişimi yapı üretiminin ve mimarlık mesleğinin gelişimi ile paralellik göstermektedir. İnsan eliyle üretilen yapılar ve yapıların oluşturduğu kentler, insanların sosyal, kültürel, tarihi ve ekonomik değerlerinin yanı sıra gelişmişlik düzeyini de yansıtmaktadır. Bu Osmanlı tarihinden beri süregelen bir olgudur. Gelişmekte olan Türkiye'de sürekli büyüyen kentler ve üretilen yapılar belirli bir sistem ve organizasyonun ürünüdür. Ürün olarak konutlar, inşaat faaliyetinin bütününe kapsamakta ve toplumların sosyal, ekonomik ve kültürel kimliklerinin bir göstergesidir. Bireyler kendi fiziksel ve tinsel özelliklerinin yanı sıra ait olduğu grubun kültürel özelliklerini de yaşadıkları mekâna, o mekânın kullanım biçimine yansıtırlar. Konut, insanların barınma

gereksinimlerini karşılayan, onları dış etkilere koruyan ve güvenlik içerisinde yaşamlarının sürdürülmesini sağlayan en önemli yapı türüdür.

Yapılan bu çalışmada eski eser niteliğindeki konutlar seçilerek 'yapı üretimi' kapsamında tutulmuştur. Yapı üretimi 'sistemler yaklaşımı' çerçevesinde ele alınarak incelenmiştir. Osmanlı Dönemi'nde imar ve inşaat faaliyetleri ile ilgili belirli bir sistem olduğu çok açıktır. 19. yüzyıldan bu yana gelişme gösteren yapı üretimi, imalat endüstrileri ve bazı teknik yöntemler yapı üretiminde kavramlar oluşturarak, günümüze kadar halen gelişimini sürdürmektedir.

Türkiye'de bugün yapı sektörünün düzenli olarak işleyememesinin nedenleri yapı üretim sistemindeki yanlışlıklar olmuştur. Fiziksel planlama ölçeğinden başlayarak yapı ölçeğine kadar uzanan kentsel gelişme sürecinin kendiliğinden ve denetimsiz bir şekilde gelişmiş olmasıdır. Osmanlı Dönemi'nden bugüne yapı üretim sistemi bu sistem içerisinde yer alan meslek gruplarının görev, yetki ve sorumlulukları ile mesleki ilişkileri ve örgütlenme biçimlerinin sorgulanması ve bütün bu verilerin alan çalışması olarak Gaziantep'teki eski eser niteliğindeki konutların üretilmesi olarak incelenmesi kaçınılmaz olmuştur.

Mimarlık mesleği geçmişten gelen özellikleri nedeniyle yapı üretiminde önemli bir yer tutmaktadır. Bu çalışmada birçok alanda olduğu gibi Osmanlı İmparatorluğu'ndan Türkiye Cumhuriyeti'ne geçişin gözlemlendiği, yapı üretim sisteminin ve mimarlığın da içerisinde yer aldığı, yapı üretimindeki mesleki ilişkilerin ve örgütlenmenin tarihsel boyutu ele alınarak irdelenmiştir. Yapı üretiminin gerçekleşmesini sağlayan yapı sektörünün örgütsel yapısı ve üretimi çevreleyen imar, uygulama ve denetim sistemi genel konuları ile ele alınmıştır.

Yapılmış olan bu çalışma altı bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde giriş olarak; tezin önemi, amacı, kapsamı ve yöntemi belirtilmiştir. İkinci bölümde; yapı üretimi kavramı ele alınarak, genel bilgi verilmiş, tarihsel süreçteki yapı üretimi ele alınmıştır. Üçüncü bölümde Gaziantep alan çalışması iki bölümde ele alınmıştır birinci kısımda, Gaziantep'in coğrafi konumu, tarihi gelişimi, sosyal kültürel ve ekonomik yapısı incelenmiştir. İkinci kısımda konut tanımı ve Gaziantep'te konut tanımı yapılarak, Gaziantep'te gelişimi incelenmiştir. Dördüncü bölümde; Gaziantep'te Osmanlı döneminde konutun yapı üretimi incelenmiştir. Beşinci bölümde tescilli olarak kayıtlı, günümüzde halen ayakta kalmış olan

kale çevresinde ulaşılabilirlik bakımından seçilen bazı evleri, daha geniş bir ölçekte değerlendirebilmek için yapı üretimi analizi yapılmıştır. Bu bölümde seçilen örnekler, araştırma için yeterli bilgi içeren örnekler olmasına dikkat edilmiştir. Örneklerin mimari rölöve çizimlerini Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Kudep bürosundan ve Şehitkâmil Belediyesi Fen İşleri Müdürlüğü'nden temin edilmiştir. Bütün bu araştırma sonunda altıncı bölümde değerlendirme sonuçlarına gidilmiştir.

Öncelikle seçilen bölgeyle ve çevresiyle ilgili genel bilgiler almak için; Belediyeler, Vakıflar, Kültür Müdürlüğü, Gaziantep Üniversitesi'ndeki ve Mimarlar Odasındaki ilgili kişilerle görüşülerek literatür taraması yapılmıştır. Burada yetkili kişilerle röportajlar yapılmıştır. Eski eser niteliğindeki evler yerinde incelenerek fotoğraflar çekilmiştir. Büyükşehir Belediyesi ve Kültür Bakanlığı eski eserlerle ilgili birçok çalışma başlatmıştır. Mevcut yazılı belgeler, tezler, makaleler, bildiriler, sürekli yayınlar, Şeriyye sicilleri, Sempozyum bildirileri, seyahatnameler, vakfiyeler, tescil fişleri, eski fotoğraflar, haritalar, hava fotoğraflarından yararlanılmıştır.

1.1 Çalışmanın Amacı

Bu çalışmanın ana amacı; Gaziantep'te fiziksel planlama ölçeğinden yapı ölçeğini gerçekleştirmeye kadar uzanan yapı üretiminin faaliyet alanını oluşturan kentsel gelişme sürecinde, teknolojik gelişmelere paralel olarak bir imar sistemi bütününde, yapı üretim faaliyetlerinin gelişiminin temellerini oluşturan tarihi bilgileri irdelemektir. Gaziantep tarihsel süreç içinde sürekli olarak gelişim göstermiş olan bir kentimizdir. Kentte coğrafi konuma bağlı ticari hareketlilik etkisiyle birçok yapım etkinliği gerçekleşirken, göç alımı nedeniyle konut üretimi ve ihtiyacı da sürekli artmaktadır. Bu bağlamda, Geleneksel Gaziantep Evleri'nin tarihsel açıdan yapı üretimi sürecini incelemenin zorunlu olduğu ortaya çıkmıştır.

Tez konu ve kapsamını belirleme çalışması giriş bölümünde belirtilen konulara dayanarak, şimdiye kadar hazırlanan çalışmalarda tespit edilen eksiklerin giderilmesi ve incelenmesi diğer bir amaçtır. Bu amaca ancak belirli bir alan üzerinde detaylı çalışmalar yapılarak ulaşılabileceği düşünülerek; “yapı üretiminde sistemler yaklaşımı” metod olarak alınmıştır.

Çalışma alanını belirlemek için yapılan ilk araştırmalar sonucu, Gaziantep Kenti'nin oluşmaya başladığı yıllarda, zamanın koşullarına göre kent merkezinden oldukça uzakta konumlanan farklı dini grupların bir arada yaşamış olduğu bölgenin incelenmeye alınmasına karar verilmiştir. Bir dönemin toplum yaşantısına ışık tutan ve koruma altına alınan 'Gaziantep Kentsel Sit Alanı' içinde bulunan mahallelerini kapsamaktadır.

1.2 Çalışmanın Kapsamı

Yapılan bu çalışma Gaziantep'te Osmanlı döneminde yapılmış olan konutların yapı üretimi açısından incelenmesini kapsamaktadır. Bu demek oluyor ki Osmanlı dönemindeki inşaat ve imar faaliyetlerini etkileyen kanunları ve bunların uygulanışını, yapıların ortaya çıkmasındaki aşamalar olan tasarım, yapım ve kullanımının tanımlarını, içeriklerini kapsamaktadır. Çalışılan malzemenin konut olmasından dolayı, konut ve konut gelişimi ve bunların yanında Gaziantep'te geleneksel konut gelişimi konularına da yer verilmiştir. Çalışmada evlerin seçilme sebebi, Gaziantep genelinde Büyükşehir belediyesinin başlatmış olduğu Tarihi Kültür Yolu olarak adlandırılan restorasyon çalışmalarında sit alanı olarak onaylanan bölgedeki nitelikli sayılabilecek örneklerin bulunduğu mahallelerde hala sağlam kalmış evler seçilerek çalışma oluşturulmuştur. Bu bağlamda hala geleneksel özellikleriyle sağlam kalmış evler 'yapı üretimi' çerçevesinde örnekleri kapsam içine alınmıştır.

BÖLÜM 2. YAPI ÜRETİMİ KAVRAMI

2.1 Yapı Üretimi

İnsanın içerisinde çeşitli eylemleri gerçekleştirebileceği bir yapıya gereksinim duymasının ortaya çıkması ile yapı üretim süreci başlamaktadır. Herhangi bir gereksinimin varlığının duyulması üretim eyleminin ilk adımı olmuştur (Yaman, 2007).

İnsanların barınma gereksinimini karşılayacak olan yapıların sadece fiziksel özelliklerini inceleyerek yapı üretim süreci konusunda bir fikir sahibi olunamaz. Yapı üretim süreci, eylemler, işlemler ve bunlar arasındaki ilişkiler açısından bütüncül (holistik) bir yaklaşımla, bir başka deyişle sistem yaklaşımı ile ele alınmalıdır (Berköz, 1975).

Sistem, sistemler yaklaşımının temelini oluşturan ve ‘Genel Sistem Teorisi’ni ortaya koyan Ludwig Von Bertalanffy (1901- 1972) tarafından kısaca "birbirlerini etkileyen elemanların oluşturduğu bir kompleks" olarak tanımlanmaktadır (Yaman, 2007).

Sistem, birbirleri ve nitelikleri arasında belli ilişkiler bulunan, birbirlerine bağımlı her biri ayrı niteliklere sahip birtakım parçalar içeren kavramsal ve fiziksel bir varlık, bir nesneler takımı, bir bütündür (Yaman, 2007).

Yapı: Yapı genel olarak ‘barınmak veya başka amaçla kullanılmak üzere meydana getirilmiş her türlü mimarlık eseri olarak tanımlanır (Anonim, 2011).

Üretim: Mal ve hizmetlerin üretilmesi eylemidir. Üretim kavramı, oluşturmak, yaratmak, meydana getirmek olarak tanımlanmaktadır (Yaman, 2007).

Üretim sırasında insanın kendi düşünsel ve fiziksel gücünü kullanarak elde ettiği malzemeleri, bazı araçlar yardımıyla belli bir gereksinimini karşılayacak nesneler haline dönüştürmesidir. İşgücü, hammadde ve sermaye gibi sınırlı bir kaynak takımının, istenen bir mal veya hizmeti elde edecek şekilde bir araya getirilmesi ve işletilmesidir (Yaman, 2007).

Üretim eylemine çoğunlukla birden fazla insanın ve üretim sürecinin değişik aşamalarında çeşitli nesnelerin katılması, örgütlenmeyi gerektirmektedir. Üretim gelişigüzel yürütülen

bir eylem değil, insanın gereksinimlerini karşılamak amacıyla fiziksel çevreyi düzenlemek için yürütülen örgütlü bir çaba anlamına gelmektedir.

Üretimde kullanılan kaynaklara girdi, kaynakların istenilen mal veya hizmete dönüştürülmesi işlemine süreç ve elde edilen mal veya hizmete de ürün adı verilir (Kaya, 1999).

İnsanlar yetersiz ürünlerini çoğaltmak, bunlar üzerinde değişiklik yaparak, değerlerini artırarak, ihtiyaçlarını daha iyi karşılamak için üretim yaparlar. Bunun içinde kaynakların hesaplı bir şekilde kullanılması gerekmektedir.

Yapı üretim süreci kavramı: Yapı üretimi belirli kaynaklar ile belirli bir zaman içerisinde tamamlanması gereken ve tekrarlanmayan özel faaliyetler topluluğudur. Belirli mühendislik uygulamaları gerektiren belirli tüketici gereksinimi ya da kullanıcı taleplerini karşılamak amacıyla üstlenilen yapıları konu alan etkinliklerdir (Kaya, 1999).

Yapı üretim süreci de bu etkinliklerin gerçekleştiği süreçtir. Yapı üretimi, sıradan bir eylem değildir, fiziksel çevreyi düzenlemek için yapılan örgütlü bir eylemdir. Yapı üretim sistemi belirli bir amaca hizmet edecek yapay bir çevrenin oluşturulması için gerekli kaynaklar, bu kaynakların istenen yapıyı elde etmek için kullanılış biçimini yapılan işlemleri ve sonuçta elde edilen ürünü kapsamaktadır (Köleoğlu, 1996).

Yapı üretim sisteminin amacı, insanlara sosyal ve kültürel eylemlerde bulunabilmeleri için gerekli fiziki ortamı yaratmaktır. Bu amaca ulaşırken yapı üretimi, bir kısmı bu üretimi gerçekleştiren kuruluşların kendi bünyesinden gelen, bir kısmı da teknolojik, politik, ekonomik koşullar ve doğal çevre gibi faktörlerden etkilenmektedir (Tuna, 2011).

2.2 Yapı Üretimi Gelişimi

Yapı üretiminin uygulandığı çevreyi oluşturan imar, planlama, uygulama ve denetim sistemi çok değişikliğe uğramıştır. Türkiye Cumhuriyeti pek çok alanda Osmanlı Devleti'nden devraldığı bir toplum yapısına sahiptir. Cumhuriyetin ilanı ve yeni bir devletin kurulması ile birçok alanda yeni atılımlar, imar sisteminde ve yapı üretiminde gelişmeler Osmanlı Devleti'nden günümüze kadar tarihsel bir akış ve toplumu ilgilendiren birçok köklü değişiklikler yaşanmıştır (Taş, 2003). (Tablo 2-1)

Tablo 2-1: Türkiye’de yapı üretiminin gelişimi (Taş, 2003)

Dönemler	Aşamalar	Kurumlar		Yasalar
Cumhuriyet Öncesi Dönem (Osmanlı Dönemi)	1839 Tanzimat Fermanı (Batılılaşma Hareketi) Öncesi Dönem	Hassa Mimarlar Teşkilat	Şehremaneti	Fermanlar
	1839 Tanzimat Fermanı (Batılılaşma Hareketi) Sonrası Dönem	Nafia Nezareti (Bayındırlık İşkan Bakanlığı)	Şehremaneti	Ebniye Nizamnamesi
Cumhuriyet Sonrası Dönem	1923-1928 Yılları Arası Dönem	Nafia Nezareti (Bayındırlık İşkan Bakanlığı)	Şehremaneti	*Ebniye Nizamnamesi *642 Sayılı Belediyeler Kanunu
	1928-1956 Yılları Arası Dönem	Bayındırlık Bakanlığı	Belediye	*Yapı Yollar Kanunu *3458 Sayılı Mimarlık ve Mühendislik Kanunu
	1956-1972 Yılları Arası Dönem	İmar ve İşkan Bakanlığı	Belediye	*6785 Sayılı İmar Kanunu
	1972-1985 Yılları Arası Dönem	İmar ve İşkan Bakanlığı	Belediye	*1605 Sayılı Kanun
	1985-günümüz Dönemi	Bayındırlık ve İşkan Bakanlığı	Belediye	*3194 Sayılı İmar Kanunu

2.2.1 Tanzimat Fermanı Batılılaşma Hareketi Öncesi Dönemdeki Gelişmeler

Osmanlı’da mimari, insanlar için ihtiyaç duyulan bir yapının yapılma isteği ile başlayarak, bir dizi çalışma sonucunda ortaya çıkmıştır. En basitinden en karmaşığına kadar bir yapının yapılma isteği ile başlayan tüm imar ve inşa faaliyetleri düzenli bir organizasyonun ürünüdür. 16. yy’a kadar Türk İslam mimarisini oluşturan eserlerin nasıl bir imar sistemi ve teşkilatlanma ile yapıldıklarına dair pek fazla bilgi sahibi olunmamasına rağmen Türk

İslam Devletlerinin hemen hepsinin merkeziyetçi bir yönetim anlayışına sahip olmaları ve genelde sultanların sanat ve mimariyi destekler tavır içinde olmaları nedeniyle, büyük ölçekli yapı faaliyetleri merkeziyetçi anlayışla, saraya bağlı ya da sarayla ilişkili teşkilatlarca yürütülmekteydi (Dündar, 2000).

Türk İslam Devletlerinin hemen hepsindeki her şeyin devlet adamlarından beklenmesi şeklindeki devlet adamları anlayışının aynı olması mimarlık alanında da en önemli işverenlerin sultanlar, vezirler vb. devletin en üst kademesindeki idareciler olduğunu ortaya koymaktadır (Dündar, 2000).

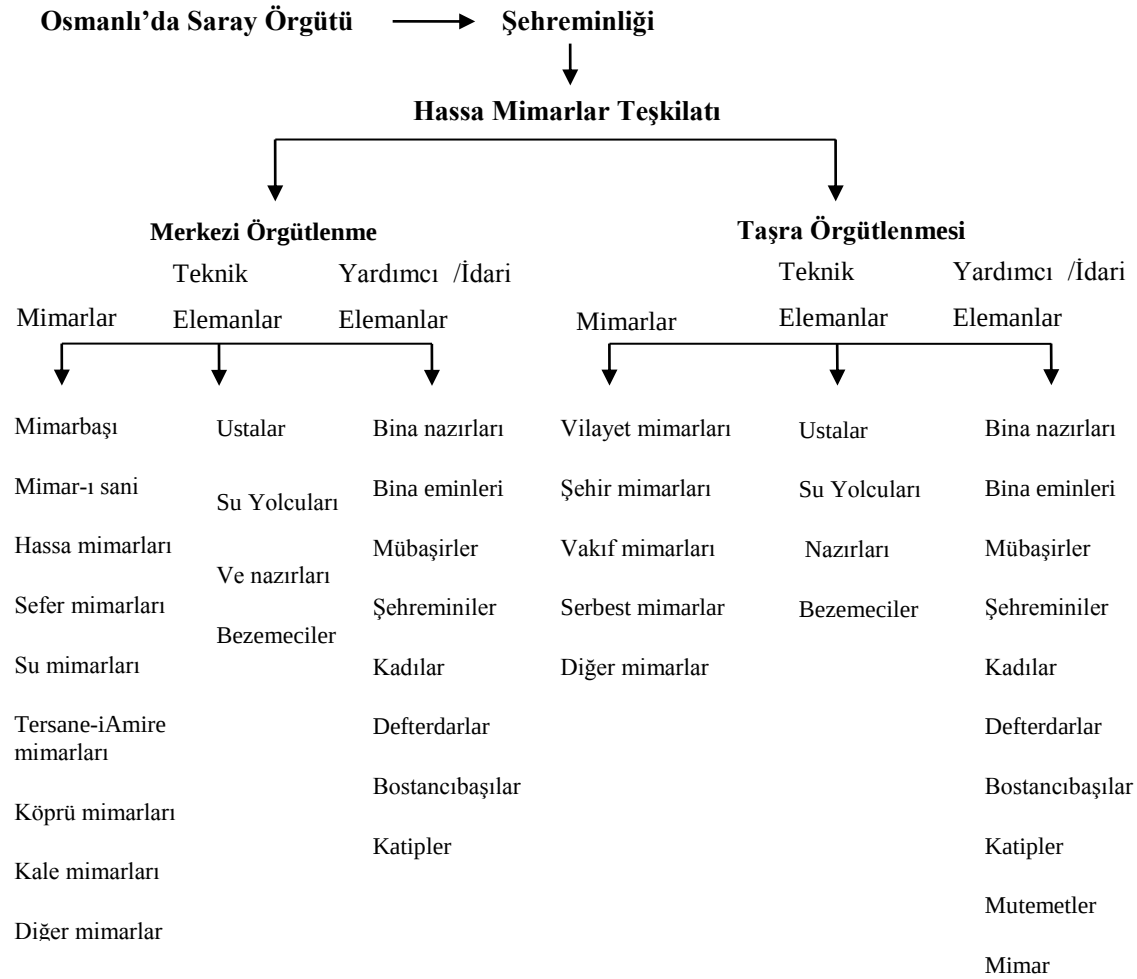
İmar eylemi çok büyük oranda bireysel girişimlerle sürdürülmesine rağmen bu girişimlerde devletin mimarlık örgütlerinin yol göstericiliği ve yardımları da belirli bir düzenin sağlanması bakımından son derece önemli rol oynamaktadır. Şehirlerin gelişmesi ve büyüyerek biçimlenmesinde en önemli role sahip olan dini, kültürel, sosyal ve ticari yapılar büyük oranda sultanlar, vezirler, önemli devlet adamları ve zenginler tarafından yaptırılmaktadır. Bu yapılar genellikle şehirlerin biçimlenmesine yön veren önemli yapılardır. Toplum yararına yönelik yapılan bu faaliyetlerde saray ve çevresindeki önemli devlet adamları kendi bilgilerini ve gerekirse yetki olanaklarını hizmete sunmaktadır. Ayrıca Osmanlı'da askeri tesisler ile miri araziler (mülkiyet hakkı devlete ait olan araziler) üzerine yapılan miri nitelikli yapılarda (kamu yapıları) Osmanlı'nın imar örgütü içinde yapılmıştır (Cezar, 1985).

Osmanlı Devleti'nin iskân politikası genellikle imar işleri ile birlikte iç içe yürütülmüştür. Toprağın imarı her şeyden önce insanla mümkündür. Toprağa insan yerleştirme ve ev sahibi yapma anlamına gelen iskân eyleminin imar işleriyle sıkı ilişki içinde olduğu açıktır. İmar işleri ise genellikle mimarlık ve şehircilikle ilgili faaliyetleri akla getirmektedir. Osmanlı'da iskân işleminin iki türlü alternatifi olduğunu söylemek mümkündür. Bunlardan biri insanlara yeni ortamlar hazırlayarak özendirme yolu ile diğeri ise insanları bir yerden başka yere yerleştirmek için devlet gücü kullanmak (sürgün) yolu ile gerçekleştirilerek şehrin imarı hedeflenmiştir (Cezar, 1985).

Çeşitli mimari faaliyetleri yürüten Osmanlı mimarlık örgütü işleyişi ve görevleri bakımından Osmanlı'da bir imar sistemi ve teşkilatının oluşmasına neden olmuştur. Bugünkü ortamda yapı üretiminde tasarım dışında uygulamada etkinliği azaltılmaya

çalışılan mimarların Osmanlı'da yapı üretiminde ve imar işlerinde tek hâkim olduğu görülmektedir. Osmanlı Dönemi'ndeki yapı üretimi ve imar işlerinde belirli bir örgüt yapısı bulunmaktadır (Taş, 2003). (Tablo 2-2)

Tablo 2-2: Osmanlı'da mimarlık teşkilatının yapısı (Taş, 2003)

2.2.1.1 Hassa Mimarlar Teşkilatı

Osmanlı'da kurulan askeri imparatorluk nedeniyle fethedilen yerlerdeki ihtiyaçları karşılamak amacı ile her çeşit binayı yapmak, savunma tedbirleri için askeri nitelikli binalar yapmak ve ordunun daha süratli hareketi için gerekli yollar ve köprüler kurmak gerekli olmuştur. Bu nedenle bütün Türk devletlerinde olduğu gibi hükümet merkezinde imar ve inşaa faaliyetleri ile bunlar dışında kalan sanatsal faaliyetleri yürütmek üzere Hassa Mimarlık Teşkilatı kurulmuştur. Osmangazi'nin 1289 yılında Karacahisar'da yaptırdığı camiden başlayarak Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan itibaren özellikle Edirne ve

Bursa'daki imar ve inşaa faaliyetlerinin oldukça yoğun olması saray içerisinde böyle bir teşkilatın var olduğunun ihtimalini güçlendirmektedir. Kaynaklara göre Hassa Mimarlar Teşkilatı ve çalışanlarının isimlerine 15. yüzyılın sonlarına doğru rastlanmakta ve özellikle Fatih Sultan Mehmet döneminde hassa mimarlarının saray içerisinde bir teşkilat oluşturacak biçimde bir düzene bağlanmış olabileceği ihtimali görülmektedir. Böylece Fatih döneminde (1451-1481) belirli bir düzeye getirildiği anlaşılan Hassa Mimarlar Teşkilatı Osmanlı'nın yükselmesine paralel olarak 16. yüzyılın başlarından itibaren özellikle Mimar Sinan'ın mimarbaşılığı döneminde gerek faaliyetleri gerekse teşkilat yapısı ile imparatorluğun bütün imar ve inşaa faaliyetlerini yürüten gelişmiş bir kurum kimliğine kavuşmuş ve Klasik Osmanlı Mimarisi Döneminin temelleri atılmıştır (Dündar, 2000).

Hassa Mimarlık Teşkilatı Osmanlı mimarlık örgütü saray örgütü içinde dört emindikten biri olan ve sarayın dış hizmet bölümlerinden sayılan Şehreminliği'ne bağlıdır. Mimarlık mesleği hakkında bilgisi bulunmayan şehreminleri Hassa Mimarlar Teşkilatı'nın teknik işlerine karışmayıp sadece malzemelerin temin edilmesi, harcamaların ödenmesi, satın alma gibi muhasebe ve yönetim işlerini yürütmüşlerdir. Hassa Mimarlar Teşkilatı ise kendi içinde Ser -Mi'maran-ı Hassa (Hassa Baş Mimar) gözetimi altında Su Yolu Nazırı, İstanbul Ağası (Acemi Oğlanlar Ağası), Kireççibaşı, Ambar Müdürü, Ambar Birinci Katibi, Mimar-ı Sani (İkinci Mimar) ve Tamirat Müdürü'nden oluşan bir Fen Kurulu'ndan oluşmuştur. Daha sonraları 16. yüzyılın sonlarına doğru Hassa Mimarlar Teşkilatı, Hassa Mimarlar Kethüdası, Kalem Katibi, Mimarlar, Minareciler, Mermerciler, Taşçılar, Sıvacılar, Neccarlar, Nakkaşlar gibi belirli bir alanda yetişmiş ustaların yanı sıra Benna (Duvarcı), Sengtraş (Taş Yontucu), Harrat (Çıkırıkçı), Cassas (Kireççi), Hazzar (Biçici), Lağımger (Lağımıcı), Haddad (Demirci), Camger (Camcı), Mülebbin (Kerpiççi), Sürbger (Kurşuncu) gibi birçok sanatçıyı, mimarı ve idari personeli içine alan geniş bir kadroya sahip olmuştur. Belgelerde daha çok mimarlarla ilgili geniş bilgilere yer verilmesi mimarların teşkilatın asıl elemanı ve diğer elemanların ise mimarların gözetiminde çalışan yardımcı personel sınıfından olduğu anlaşılmaktadır (Cezar, 1985).

Hassa Mimarlar Teşkilatı, Osmanlı Devleti'nin imar ve inşaa faaliyetlerinin merkezden taşraya kadar uzanan bir zincirin ilk halkasını oluşturmuştur. Devletin sınırlarının gittikçe büyümesine paralel olarak Hassa Mimarlar Teşkilatı'nda bazı gelişmeler olmuştur. Buna

göre merkezdeki hassa mimarları kadrosu dışında yine merkeze bağlı olarak çalışan Sefer Mimarları, Su Mimarları, Tersane-i Amire Mimarları, Köprü Mimarları ve Kale Mimarları gibi kadrolar eklenerek teşkilatın genişlemesi sağlanırken hizmet alanları da genişletilerek mimarlar arasında bir uzmanlaşmanın ilk adımları atılmıştır. Merkezde böyle bir yapılanma olurken taşrada ise Vilayet (eyalet/bölge) Mimarlıkları ve Şehir Mimarlıkları kurulmuştur. Ayrıca Hassa Mimarlar Teşkilatı dışında ise Vakıf Mimarları, Serbest Mimarlar ve Saraydaki diğer mimarlar olmak üzere bir kadrolaşma da görülmektedir (Dündar, 2000).

Hassa Mimarlar Teşkilatı Osmanlı Devleti'nde toplumsal amaçlı imar hizmetlerinde devletten beklenen imar işlerini ve saray örgütüne bağlı bina, kale, askeri yapılar, yollar ve köprülerin yapımı ve binaların bakım-onarım işlerini yürütürdü. Bunlar devlet inşaatı sayılır ve bunların inşa masrafları devlet hazinesinden karşılanırdı. Diğer devlet görevlileri ile sıradan vatandaşların girişimleriyle yapılan sosyal ve genellikle dini içerikli yapıların inşası, bakım ve onarım işleriyle ise Hassa Mimarlar Teşkilatı dışındaki başta Vakıf Mimarları olmak üzere diğer serbest ve saraydaki diğer mimarlar tarafından yürütülürdü (Güler, 1998).

Osmanlı Devleti'nde yönetim Anadolu'da ve Rumeli'de beşer adet olmak üzere toplam on bölgeye ayrılmıştır. Bu bölgelere üçer kişiden oluşan imar meclisleri görevlendirilmiştir. Meclis bir başkan, iki üye ve bir kâtipten oluşmaktaydı. Meclisler görev yerlerindeki sorunları merkeze rapor ederek bildirmekteydi. Bu sorunlar merkezde tartışılarak öncelik sırasına göre uygulamaya konulurdu. 1848 yılında tüm kurumları ve meclisleri bir araya toplayarak; devlet genelindeki imar faaliyetlerini yürütmek amacı ile Nafi'a Nezareti kurulmuştur. Nafi'a Nezareti Osmanlı Devleti'ndeki imar sistemini yürütmesinin yanı sıra ihtiyaç duyulan mimarların yetişmesi, İstanbul'daki kaldırım, suyolları ve bentlerin temizlenmesi ve Ebniye Nizamnamesi'nin hazırlanarak yürürlüğe konulması gibi önemli görevleri de yürütürdü. 19. yüzyılın ortalarına doğru Osmanlı Devleti'nde kurulan Babiali, ticaret, Nafi'a ve bağlı ilgili birimlerce yürütülürdü. Hassa Mimarlar Teşkilatı'nın ortadan kaldırılması ile yapıların tasarımından uygulanmasına kadar görev alan mimar ve mühendislerin genellikle etnik azınlıktan gayrimüslimler ve yabancılardan oluşmuştur (Sözen, 1984).

İttihat ve Terakki ile gelen Türkçülük anlayışı ile Türk mimarlar etkinlik kazanmaya başlamışlardır (Dündar, 2000).

2.2.2 Tanzimat Fermanı (1839) Batılılaşma Sonrası Dönemdeki Gelişmeler

Yapı Üretim sisteminin gelişimi Osmanlı'dan Türkiye Cumhuriyeti'ne uzanan bir dönüşümün gereği olan modernleşme olgusunun gerektirdiği kentleşme çabalarıyla paralellik göstermektedir. 19. yy'ın sonlarına doğru Osmanlı İmparatorluğu'nda başlayan sağlık koşullarındaki gelişmeler sonucu nüfus artış oranındaki yükselme ve imparatorluğun kaybedilen topraklarındaki çok sayıda Müslüman Türk nüfusun göçü, ekonomik ve toplumsal dönüşümlere yol açtığı gibi kentsel gelişmeye paralel olarak imar işlerinde de bir takım değişikliklere neden olmuştur. Klasik Osmanlı Dönemi'ndeki mimari hizmetlere düzenlenen kentsel yaşam, gelişen ulaşım imkânları, banliyö alanlarının oluşması, iş alanlarının bir merkezde toplanması gibi yeni kentsel yaşamın ortaya çıkardığı sorunlara çözüm üretmek için hem kurumsal yapı olarak hem de yasal düzenlemeler açısından yetersiz kalmıştır. Bu nedenle imar sisteminde tıkanılan birçok noktada çözüm üretmek amacı ile yasal ve kurumsal düzenlemelere gidilmiştir. Modernleşme adına yapılan bu düzenlemelerin başında bugünkü belediye yönetimi işlevini yürüten Şehremaneti 1855 yılında ilk kez İstanbul'da kurulmuştur. Birinci Meşrutiyet döneminde 1877 yılında çıkarılan Belediye Kanunu ile bu yönetim biçiminin tüm imparatorluğa yayılması sağlanmıştır. Bu kanun daha çok batıdan aktarılarak yürürlüğe sokulan bir düzenleme niteliğindedir. Bu çalışmaların daha öncesinde başta İstanbul olmak üzere çeşitli kent planlarının yabancılara yaptırılmasına başlanmıştır. İlk planlama çalışması 1836-1937 yıllarında Von Moltke tarafından İstanbul için yapılmıştır. Bunu takiben ilk imar talimatnamesi niteliğinde 1839 yılında bir ilmühaber yayınlanmıştır. Bunu yine İstanbul için 1848 tarihinde çıkarılan Ebniye (Bina) Nizamnamesi, daha sonra 1864 yılında tüm imparatorlukta yürürlüğe giren Ebniye ve Turuk Nizamnamesi izlerken ardından 1882 yılında Ebniye Kanunu yürürlüğe girmiştir. Bu kanun ile belediye teşkilatı olan yerlerde binalarla birlikte alt yapı ve yolların düzenlenmesi de belirli kurallara bağlanmıştır (Sey, 1998).

İlk yapılan planlar kentlerin tamamını kapsayan büyük imar hareketleri olmak yerine, yangınlarda yıkılan bölgelerin imarı ve göçmenlerin yerleştirilmesi için gerekli yerlerin imarı şeklinde kendini göstermiştir. Daha kapsamlı ve tüm kenti planlamaya yönelik

alışmalar 20. yüzyılın ilk 10 yılının sonlarına doğru olmuştur. Bu dönemde önceleri daha çok harita mühendislerinin ilgi alanına giren kent planlaması mimarlık alanının içine girmeye başlamıştır. Çünkü 1902 yılında Paris'in baş mimarı Bouvard'a ve daha sonra Cemil Topuzlu'nun şehreminliği döneminde üç yıllık bir süre için İstanbul'a Şehremaneti Fen Müdürü olarak atanan Auric'e planlar yaptırılmış olmasına rağmen genellikle uygulanamamıştır (Tapan, 1998).

Kurumsal değişikliklerin en önemlilerinden biri de 1773 yılından beri düzensiz bir mimarlık eğitimi veren Mühendis Mekteb-i Âlisi'nden sonra mimarlık eğitimi alanında yaşanmıştır. 1882 yılında Fransız eğitim modeline göre kurulan Mekteb-i Sanayi-i Nefise Okulu içinde çoğu yabancı mimarlardan oluşan eğitim kadrosu ile açılan mimarlık şubesi ülkede ilk düzenli mimarlık eğitimini başlatmıştır. Mimarlar değişen ortam içinde örgütlenerek 1908 yılında Osmanlı Mimarlar ve Mühendisler Cemiyeti'ni kurmuşlardır (Sey, 1998).

Aynı dönemlerde yapı sektörü açısından da durum pek olumlu değildir. Yapı üretimi tamamen yerel malzemelerle ve geleneksel yapı teknikleriyle gerçekleştirilmiştir. Büyük kentlerde yapımına başlayarak yaygınlaşan apartmanlar ve bazı yapılarda kâgir yapı sistemi kullanılmıştır ve volta döşeme gibi yeni yapım tekniklerinin gerçekleştirilmesi için ise malzeme ithalatı yapılmıştır. Ayrıca Romanya'dan ahşap, Fransa'dan kiremit, Almanya'dan ise demir-elik ithalatı yapılmıştır. İlk imento fabrikası 1910 yılında Darıca'da kurulmuştur. 1920'li yıllarda sayıları  bulan imento fabrikalarının 1923'deki üretim kapasitesi yılda sadece 40.000 tondur (Avcıoğlu, 1969).

2.3 Yapı Üretimi eşitleri

Zaman içindeki gelişim göz önünde bulundurularak, yapı üretim sistemleri ilkelden endüstrileşmiş sistemlere doğru farklı maddeler altında toplanabilir.

- İlkel yapı üretimi,
- Geleneksel yapı üretim sistemi,
- Gelişmiş geleneksel yapı üretim sistemi,
- Önceden hazırlanmış elemanlar ile yapı üretim sistemi.

2.3.1 İlkel Yapı Üretimi

Yakın çevreden toplanan basit, yerel, yöresel malzemelerle, ilkel teknikler yardımıyla niteliksiz işçilikle yürütülen, iş bölümü, uzmanlaşmanın ve makineleşmenin söz konusu olmadığı, tüm yapım işlemlerinin şantiyede geçtiği tekniklerdir. İlkel çağlardan beri yapıya gelen ve genellikle kullanıcının kendi barınma gereksinimini karşılamak üzere izlediği süreçleri kapsamaktadır.

Toprak, taş, ağaç dalları gibi malzemeler basit el aletleri yardımıyla şekillendirilerek kullanılmaktadır. Tasarım ve yapım aşamaları ile çevresel faktörler arasında bir uyum söz konusudur (Yaman, 2007).

- Girişimciler genellikle kendi gereksinimlerini karşılamak için yapı üretimini gerçekleştirmektedir.
- Yapının tasarımı, gerçek bir tasarım profesyoneli yerine, mal sahibi veya yapımı gerçekleştirecek kişi tarafından yapılmaktadır.
- İhale aşaması, genellikle tasarım aşamasından önce gelmektedir. Belli bir ihale sürecinden söz edilemez.
- Yapı ustası, yapım işini varsa kendi ekibi ile, yoksa tek başına gerçekleştirmektedir.

2.3.2 Geleneksel Yapı Üretimi

Geleneksel yapı üretim sistemleri, ilkel yapı üretimine oranla, girdi, süreç ve çıktı karakteristikleri açısından daha geniş bir coğrafi alanda gözlemlenmektedir. Farklı yörelerde, aynı yapı üretim sürecini, aynı yapım tekniklerini, benzer yapı malzemeleri ve yapı makinelerini ve aynı detayları görebilmek mümkündür. El işçiliğinin egemen olduğu, tüm temel yapım işlemlerinin şantiyede geçtiği, ancak bazı yarı mamul yapı malzemeleri ile yapı bileşenlerinin kullanıldığı, iş bölümünün yer aldığı yapı üretim sistemleridir.

Geleneksel yapı üretim sistemlerinde bazı yapım işlemlerinde yapı makineleri kullanılmaktadır. Çevresel malzemeler ve satın alınabilen hazır yapı bileşenlerinin kullanıldığı; ancak, üretimin yine çoğunlukla şantiyede geçtiği, emek yoğun yapı üretim sistemleridir. Girişimi yapan kişi, kendi gereksinimini veya talepte bulunan başka kişilerin gereksinimlerini karşılamak üzere yapı üretimine yönelebilir. Ayrıntılı bir fizibilite etüdünün yapılması gereklidir. Fizibilite etüdü, konusunda uzman kişi ya da kuruluşlar

tarafından yapılarak yatırım kararı girişimi yapan kişiye bırakılmalıdır. Tasarım, mimarın koordinasyonu altında farklı meslek gruplarından konusunda uzman kişilerin yaptığı çalışmaların entegrasyonu sonucunda gerçekleştirilir.

Tasarım, tüm kararların kesinleştirilmesinden sonra başlamaktadır. Yapım çoğunlukla bir genel yükleniciye, kimi zaman da alt yüklenicilere verilmektedir. Yükleniciler arasında bir rekabet unsuru oluşturabilmek için yapım işi ihaleye de çıkarılabilir. Bazı durumlarda ise, girişimi yapan kişi aynı zamanda yapım işini de üstlenerek yap-sat türü yapı üretimi biçimini oluşturmaktadır. Bu durumda ihale yapılmamaktadır. Tam anlamıyla şantiyede yerinde yapım (on-site) söz konusudur. Yapım sırasında kullanılmakta olan yapı malzemeleri işlenmiş, yarı mamul ya da bitmiş yapı bileşenleridir. Her türlü el aletinin yanı sıra betonyer, ekskavatör, vinç gibi gelişmiş araç ve iş makineleri, nitelikli (kalifiye) işçinin (usta) yanı sıra, yaygın bir şekilde düz işçi kullanımı söz konusu olabilmektedir. Yükleniciyi girişimci adına mimar denetlemekte ve koordinasyon için yönetsel faaliyette bulunmaktadır.

Ortaya çıkan sorunlar:

- İklim koşullarına çok bağlı bir üretim yapıldığından zaman kaybı ve düşük üretim hızı söz konusudur.
- Yapımın farklı aşamalarında çeşitli ekipler çalıştığından, herhangi bir ekipteki gecikme diğer ekipleri de olumsuz yönde etkilemektedir.
- Malzeme israfı ve yapım sırasındaki fireler maliyeti yükseltmektedir (Yaman, 2007).

2.4 Yapı Üretim Sisteminin Kaynakları (Girdiler)

Girdiler veya kaynaklar, sistemin çevreden aldığı süreç ve içinde yararlandığı faktörlerdir. Girdi sistemin işlemesi için gerekli olan ve enerji sağlayan bileşenlerdir. Yapı üretim sisteminin kaynakları şunlardır:

2.4.1 Fiziksel Kaynaklar (Malzeme, Araç, Enerji)

Malzemeler, malzemeleri istenen ürüne dönüştürmek için kullanılan araçlar, araçların işletilmesi için gerekli enerji ve binanın üzerinde yer alacağı arsadır.

2.4.2 Finansman Kaynaklar

Üretimde kullanılacak parasal kaynaklardır (Tülbentçi, 1998). Finanse edilecek kişi ya da kurum bunların dışında farklı finans şekilleri kullanılarak kaynak olabilir.

2.4.3 İşgücü Kaynakları

Üretim sırasında dönüşüm eylemlerini yürüten, karar verici ve uygulayıcı kişilerdir.

2.4.4 Enformasyon (Bilgi) Kaynakları

Üretim sırasında yararlanılan her türlü bilgidir.

2.5 Çıktılar (Ürün)

Üretimin yapılma amacı olan ve üretim sonunda elde edilen ürün, sistemin çıktısıdır. Yapı üretiminin çıktıları binalar ve binaların oluşturduğu yapay çevredir (Tuna, 2011).

2.6 Süreç

Yapı üretiminde de diğer üretim biçimlerinde olduğu gibi, ürün (yapı) belirli bir süreç sonucunda elde edilmektedir. Söz konusu üretim süreci, çoğunlukla tüm yapım projelerinde ortak temel özellikler göstermektedir. Sistem fonksiyonunun yerine getirilebilmesi amacıyla girdileri, istenen çıktılara dönüştürecek eylemleri ve işlemleri içermektedir. Malzemenin araç ve işgücü yardımıyla dönüşüme uğradığı zamanı kapsamaktadır.

Yapı üretim süreci, yapı üretme düşüncesinin ortaya atılmasından, yapımın tamamlanmasına, hatta yapının kullanım ömrü sona erdiğinde ortadan kaldırılmasına kadar geçen süre içerisinde yürütülmekte olan eylemler, yapılmakta olan işlemler ve tüm bu eylem ve işlemlerin birbirleri ile ilişkilerini kapsamaktadır.

2.7 Sınırlamalar

Her sistem belirli sınırlar içinde fonksiyonunu devam ettirir. Bu sınırlar hedef ve sorumluluk olmak üzere iki grupta toplanmaktadır. Hedef, varılmak istenen sonuç veya

amaç olarak tanımlanabilir. Zorunluluk ise amacı sınırlayan ve ona anlam kazandıracak boyutlar ekleyen bir kavramdır (Tuna, 2011).

Zorunluluklar, hedefe ulaşmamızı engelleyen, kontrolümüz altında olmayan ve üretimi şekillendiren durumlardır. Yasalar mevzuat, mevcut finansman olanakları, yapı malzemesinin temin edilememesi, yapım teknolojilerinin yetersizlikleri, ulaşım ve altyapı eksiklikleri, iklim farklılıkları yapı üretiminde sıklıkla karşılaşılan sınırlamalardır.

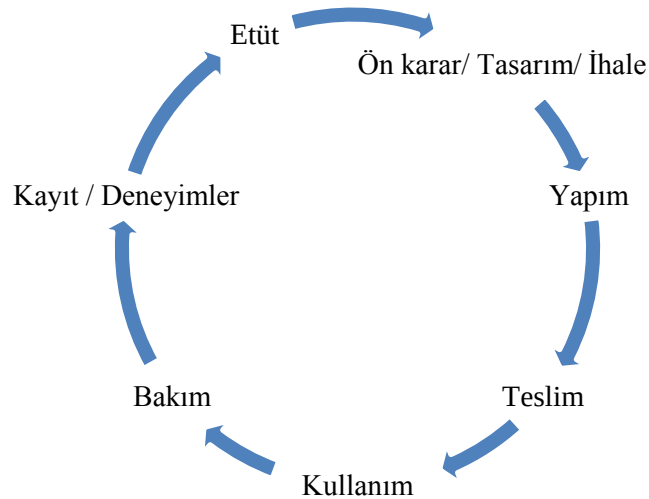
2.8 Yapı Üretim Sisteminin Bileşenleri (Aşamalar)

Yapı üretim süreci, bir takım ihtiyaçların talebe dönüşmesiyle başlar ve birbirine bağlı bir seri faaliyetlerle devam eder. Ürünün elde edilmesi ve kullanıma geçilmesiyle de sona erer.

Yapı üretim sürecinin birbiri üzerinde etkili olan aşamalarında etkinliklerin niteliği ve ölçeği sürekli olarak değişir. Geçmiş projelerden bugüne ulaşan veriler, deneyimler ve yeni yapılan araştırmaların birleşmesiyle yeni bir yapı üretim sürecinin etüdü tamamlanmış olur (Kaya, 1999).

Yapı üretim sürecinin faaliyetleri sırasıyla şu şekildedir. (Tablo 2-3)

Tablo 2-3: Yapı üretim sürecinin aşamaları

2.8.1 Tasarım Aşaması

Tasarım aşaması; ön karar, tasarım ve ihale evresi olmak üzere üç evreye ayrılır.

Ön Karar Evresi: Kullanıcıların beklentilerini karşılamak için yapılacak olan ürünün, nasıl oluşturulacağı ile ilgili kararların alındığı evredir. Bu aşamada, mal sahibinin projeye dair amaç ve hedefleriyle, süre, kalite ve maliyetten oluşan performans beklentileri net bir şekilde belirlenir. Yani, mal sahibi tarafından net olarak işin tanımı yapılır. Mal sahibinin projeden beklentileri şu şekilde sıralanabilir.

- Projeden ticari bir kazanç elde etmek,
- İstenilen bütçede gerçekleşmesi,
- Belirlenen sürede tamamlanması,
- Belirli bir kalite düzeyi (Türesoy, 1989).

Konularında uzman kişilerin yardımıyla fizibilite çalışmaları yapılır. İhtiyaçların karşılanması için uygun çözüm yolları belirlenir. Hedeflerin gerçekleşmesini etkileyecek etmenler ve bu etmenlere karşı farklı çözüm yolları araştırılır. Mal sahibi tarafından, projenin yaklaşık maliyet aralığı ve teslim süresi belirlenir. Süre tahmini yapılırken, daha önce yapılmış benzer projelere dair süre verilerinden yararlanılır.

Tasarım Evresi: Mal sahibinin beklentilerinin ve ayırdığı kaynakların teknolojik, çevresel ve hukuksal kısıtlar altında yapı ürününe dönüştürülmesi için gerekli tasarım belgelerinin oluşturulduğu evredir (Özkaptan Alptekin, 2006).

Bu evrenin amacı, mal sahibinin süre, performans ve bütçe ile ilgili ön karar evresinde belirlenmiş olan hedeflerini sağlayacak ihale dosyasının oluşturulmasıdır. Ayrıca, bu evrede iş programları düzenlenerek, süre ve maliyet kontrolü de sağlanır.

Tasarım avan proje ile başlar ve detay çizimlerinin tamamlanmasına kadar devam eder. Tasarım işinden sorumlu bir tasarım ekibi bulunur ve bu sürecin her aşamasında ekip üyeleri tarafından sorunlara birlikte çözüm üretilir.

Ön karar ve tasarım evresinde proje kapsamı, yapım sistemi, teknik alt sistemler, malzemeler vb. konularda alınan kararlar, yapı üretim sürecinde kullanılacak teknoloji, gereksinim duyulan uzmanlar, projeye ayrılacak kaynaklar ve dolayısı ile proje maliyeti, süresi ve kalitesi üzerinde doğrudan etkili ve belirleyicidir. Tasarım aşamasında alınacak

önlemler ve yapılacak değişikliklerle, proje maliyeti ve süresinin azaltılması ve buna ek olarak proje kalitesinin yükseltilmesine ilişkin önlemlerin etkili olma olasılığı yüksektir. Bunun yanında projenin ilerleyen dönemlerinde üretime bağlı olarak harcamalar hızla arttığından, yapılan değişikliklerin etkileri sınırlı olmakta, yapılan harcamalar nedeniyle değişikliklerin maliyeti artmakta, proje hedeflerinde sapmaların ortaya çıkma olasılığı yükselmektedir (Özkaptan Alptekin, 2006).

İhale ve satın alma evresi: Bu evrede, tasarım evresindeki çalışmalar sonucu kalitesi, tamamlanma süresi ve yaklaşık maliyeti ortaya çıkan projenin inşaatını, bu beklentiler doğrultusunda hangi firmanın yapacağı belirlenir. Öncelikle teklif için duyuru ve davetin nasıl yapılacağına karar verilir. Teklif vermeleri için yükleniciler davet edilir ve ihale şartnamesi hazırlanır. Daha sonra aday yüklenicilerin teklifleri, önceden belirlenmiş proje hedefleri doğrultusunda değerlendirilir. Bu değerlendirmede ekonomiklik de önemli bir ayıracıdır. Değerlendirmeler sonucunda işin verileceği yüklenici belirlenir ve taraflar arasında sözleşme yapılır.

2.8.2 Yapım Aşaması

Yapı üretiminin bu aşamasında, uygulama için gerekli hazırlıklar tamamlanır ve planlanan projenin uygulamasına başlanır. Bu aşamada temel amaç; projenin iş programına uyarak, önceden belirlenen proje hedeflerine ulaşılabilecek şekilde etkinlikleri belirlemek, planlamak ve bu plana uyulmasını sağlayarak, inşaat hızını ve etkinliğini arttırmaktır (Şaşmaz, 2005).

Projenin başarısı, yapım aşamasının başarısıyla büyük ölçüde bağlantılıdır. Aşamanın başlangıcında şantiye kurulur ve gerekli alt yapısı düzenlenir. Taraflar arasında iletişim sağlanlaştırılır. Şantiyede toplantılar yapılarak, yapım öncesinde yükleniciler proje hakkında tam olarak bilgilendirilir. Yapılan iş programları doğrultusunda yapımın yürütülebilmesi için etkili bir şantiye yönetiminin gerektiği vurgulanır. Projenin ilk evrelerinde belirlenen süre ve maliyet sınırları içinde ürüne ulaşmak, ancak yapımın izlenmesi, gözlenmesi ve kontrolü ile gerçekleşebilir. Yapımın izlenmesi, yüklenici, mal sahibi ve tasarımcı olarak üç ayrı grup tarafından yapılır. İzleme, yapılan işin ölçülmesi, planlanan gelişim ile gerçekleşen gelişimin karşılaştırılmasıdır. Yapılan gözlem ve karşılaştırma sonuçları günlük, haftalık ya da aylık programlara işlenir, böylece gelişimin

programın önünde veya arkasında olduğu anlaşılır. Yapılan iş planlananın gerisinde kalıyorsa bazı önlemler alınmalıdır (Türesoy, 1989).

Süre uzatmalarının projeye etkisini saptamak amacıyla süre-etki analizleri yapılır ve gecikme kapama programları hazırlanır.

Kontrol ise, sadece maliyet, süre ve tasarım kontrolü olarak değil, aynı zamanda şantiyede işçi ve makine kullanımı, işlem zamanları, malzeme kullanımı, fire ve kayıpların kontrolünü de içermelidir. Ayrıca, eylemlerin gerçekleşme süreleri, işgücü, ekipman ve malzeme ihtiyacı ile ilgili bilgiler raporlar halinde düzenlenmelidir.

Yapım aşamasının kalite yönetim planına uygun olması için gerekli çalışmalar yapılır. Proje sırasında seçilen kalite güvence sistemlerinin, çalışan diğer kuruluşlarla birebir uyum göstermesi, özellikle zaman yönetimi ve projenin olumlu sonuçlanması açısından çok önemlidir.

Projenin tamamlanmasıyla projenin geçici kabulü ve sözleşmenin tamamlanmasıyla da projenin kesin kabulü yapılır, kapanış raporları düzenlenir.

2.8.3 Kullanım Aşaması

Bu aşama, projenin tamamlanmasından sonra yapının kullanıcıya tesliminden ömrünü tamamlayıp yıkılmasına kadar geçen süreyi kapsar. Kullanım aşamasında, kullanıcıya yapının bakım ve onarımı ile ilgili hizmetler verilmelidir (Kaya, 1999).

Öncelikle proje sonunda hedefe ne kadar ulaşıldığı saptanmalıdır. Yapının kullanım analizleri yapılmalıdır. Kalite ve kullanıma yönelik ihtiyaçların ne kadar karşılandığı belirlenir. Yapının kar-zarar analizleri ile gelecek projelere veri sağlanmış olur.

Daha sonra ürünün nasıl kullanılacağına çalışmalar başlanılır. Kullanıcının inşası tamamlanan tesise yerleşme evresi ve işletmeye geçiş süreci denetlenmektedir. Sistemler çalışmaya başladıktan itibaren birkaç aylık süre zarfında yüklenici, binanın işletmesini sağlayacak uzmanlara sistemlerin kullanımı konusunda eğitim verilebilir. Kullanım aşaması boyunca önceden hazırlanan bakım ve onarım programı uygulanmaktadır. Bu nedenle kullanım aşamasının süresi, bu bakım ve onarım programının etkili bir şekilde uygulanmasına bağlıdır (Kaya, 1999).

2.9 Yapı Üretim Sisteminin Çevresi

Sistemlerin incelenmesinde en önemli sorunlardan biri, sistemin içinde bulundukları çevrenin, sistem üzerindeki etkilerinin ortaya çıkarılmasıdır. Bir sistemin çevresi, sisteme bağlı olan alt sistemler ve sistemi çevreleyen diğer sistemlerden oluşmaktadır. Sistem bileşenleri (girdi, süreç ve çıktılardan her biri) karar vericinin kontrolü altındadır. Buna karşın sistem bileşenlerini etkileyen sistemin çevresi, karar vericilerin kontrolü altında değildir. Sistemin çevresi, üretim faktörlerini sağlayan ve zorunlulukları belirleyen bir niteliktedir.

Yapı üretimi gerek girdileri gerekse çıktıları bakımından içinde bulundukları çevreden soyutlanamaz. Yapı üretim sisteminin çevresini oluşturan ve yapı üretim sistemi ile karşılıklı etkileşimde bulunan faktörler şunlardır:

2.9.1 Kaynaklar, Kurum ve Kuruluşlar

Her türlü girdi ve bunları sağlayan kurum ve kuruluşlar. Mevzuat ve kontrol organları, özel kamu kurum ve kuruluşları, kontrollük örgütleri, belediyeler, mimarlar odası gibi. Yapı sektörü örgütleri yapı malzemesi ve bileşeni üreticileri gibi yapım sektörünün beslendiği kuruluşlar, hammadde üreticileri gibi yapım sektörünün beslediği kuruluşlar, işçi örgütleri, sendikalar gibi.

2.9.2 Finansman Sistemi

Banka ve kredi sağlayan kuruluşlar, finansal kiralama firmaları gibi.

2.9.3 Siyasi, Politik Sistem

Bakanlar Kurulu'nun ulusal ölçekte almış olduğu ekonomik ve sosyal kararlar, tasarruf politikaları, sıkı para politikaları, teşvik ve desteklemeler gibi.

2.9.4 Doğal Çevre ve Altyapı Sistemleri

Sit alanları, çevresel etki değerlendirme raporları gibi. Ulaşım, elektrik, pis ve temiz su, teknolojik olanaklar gibi.

2.10 Yapı Üretim Sürecinde Rol Alanlar

Yapı üretim sürecinde rol alanlar da sürecin farklı aşamalarında farklılık göstermektedir. Bir yapım projesinin her aşamasında farklı kişiler, farklı düzeyde sürece katkıda bulunmaktadır. Yapı üretim sürecinin katılımcıları şu şekilde sıralanabilir:

- **Müşteri/Mal Sahibi/işveren:** İşi yaptıran ve ortaya çıkan ürünü doğrudan ya da dolaylı olarak kullanacak olan kişi, girişimci olarak da adlandırılır. İnşaat sektöründe müşteriler üç grupta toplanabilir. Bunlar; bireysel müşteri, müşteri ortaklığı ve kamu sektöründen müşteridir (Tiryaki, 1997).
- **Tasarımcı/Mimar-Mühendis:** Tasarım ekibi, projenin tasarımında görev alan veya inşası sırasında projenin gerektirdiği kendi uzmanlık konularında danışmanlık hizmetleri veren uzman kişilerden oluşur. Bunlar, mimar ve mühendislerdir.
- **Yüklenici/Yapımcı:** İnşaat projesinin, tamamının veya özel bölümlerinin yapımını üstlenen kuruluşlardır.
- **Alt Yükleniciler:** İnşaat projesinin, bazı belirli iş parçalarını gerçekleştirmek için ana yüklenici tarafından tutulan uzman kuruluşlardır.
- **Tedarikçiler/Pazarlayan Kuruluşlar:** Malzeme, ekipman ve işgücü gibi kaynakların temin edilmesini sağlayan kuruluşlardır. Genellikle yüklenici ve alt yükleniciler ile sözleşme yaparlar.
- **Finans Sağlayanlar:** Yükleniciye veya mal sahibine, inşaata sermaye sağlaması amacıyla inşaat ve konut kredisi veren kuruluşlardır.
- **Danışmanlar:** Danışman, belirli bir alanda uzman bilgiye sahip ve ücret karşılığında diğerlerine tavsiyeler sunan kişi veya kurumdur. İnşaat projesinde iki tür danışman görülür: Teknik danışman ve yönetsel danışman (Seslioğlu, 1997).
- **Yerel Otoriteler:** Ülkedeki, diğer tüm faaliyetler gibi inşaat üretimine de katılan ve onu etkileyen, devlet ve yasalar sistemidir.
- **Eğitim Kuruluşları:** İnşaat sektörü, mimarlık ve mühendislik ile ilgili konularda eğitim veren kuruluşlardır.

- **Araştırma Kuruluşları:** Mimarlık, mühendislik ve inşaat ile ilgili konularda araştırmalar yapan ve veri sağlayan kuruluşlardır.

Bu bölüm sonucuna göre yapı üretimini etkileyen birçok faktör olduğunu ve tarihsel süreç içinde de yapı üretimi faaliyetinin talep olduğu sürece var olduğunu ve devam ettiği görülmektedir.

BÖLÜM 3. GAZİANTEP ALAN ÇALIŞMASI

3.1 Gaziantep Kentinin Genel Özellikleri

3.1.1 Coğrafi Konumu

Gaziantep, ilk uygarlıkların doğduğu ve geliştiği Mezopotamya'nın kuzeyinde; Güneydoğu Anadolu'nun en büyük il merkezlerinden biridir (Şekil 3-1). Fırat Nehri'ne karışan Sacur Çayı'nın yukarı kolu olan, Alleben Deresi'nin üzerinde, Halep'in kuzeyinden itibaren gittikçe yükselerek devam eden Gaziantep yaylasının merkezinde, deniz seviyesinden ortalama 900 m. yükseklikte engebeli bir arazide, tepeler üzerine kurulmuştur (Özdeğer, 1996).

Şekil 3-1: Gaziantep'in konumu

(http://www.investingaziantep.org/icerik.asp?sayfa=NEDENGAZİANTEP?_Eylül,2012)

Gaziantep, doğuda Şanlıurfa'nın Birecik ve Halfeti; kuzeydoğuda Adıyaman'ın Besni; kuzeyde Kahramanmaraş'ın Pazarcık; batıda ise Adana'nın Bahçe, güneybatıda ise Osmaniye ile Hatay'ın Hassa ilçe sınırlarıyla çevrilidir.

İl toprakları 36 derece 28 dakika ve 38 derece 01 dakika doğu boylamlarıyla, 36 derece 38 dakika ve 37 derece 32 dakika kuzey enlemleri, arasında yer alır. 7642 m² yüzölçümlü ve 250 ile 1250 m. rakımları arasındadır. Gaziantep ilinde sıradağ olarak batıdan doğuya

doğru uzanan Sof Dağları vardır. Şehrin kuzeyinde Sam ve Dülükbaba tepeleri, kuzeydoğusunda Güreniz tepeleri, batısında Ganibaba ve Sarıkaya Tepeleri bulunmaktadır.

Yüzölçümü bakımından ülke genelinin %1'ini kaplayan Gaziantep'in Şehitkamil ve Şahinbey olmak üzere iki merkez ilçesi; Araban, Yavuzeli, Oğuzeli, Nizip, Karkamış, Nurdağı ve İslahiye olmak üzere 7 çevre ilçesi bulunmaktadır (İller Bankası, 1972).

Gaziantep günümüzde Türkiye Cumhuriyeti sınırlarında Güneydoğu Anadolu Bölgesinde bulunmaktadır (Ek 1).

3.1.2 Tarihsel Gelişim

Gaziantep ve çevresi tarihte ilk uygarlıkların doğduğu, Mezopotamya ve Akdeniz arasında bulunmaktadır. Bu nedenle Gaziantep, tarih öncesi çağlardan beri insan topluluklarına yerleşme sahası ve uğrak yeri olmuştur. Eski kent, bugünkü Gaziantep'in 12 km. kuzeybatısında şimdiki Dülük Köyünde bulunmaktadır. Yapılan arkeolojik araştırmalarda taş, kalkolitik ve bakır dönemlerine ait kalıntılara rastlanmış olması, yörenin Anadolu'nun ilk yerleşim alanlarından birisi olduğunu göstermektedir. Bir süre Babil İmparatorluğu'nun egemenliğinde kalan Gaziantep, M.Ö. 1700 yıllarında Hitit Devleti'nin bir kenti olmuştur.

Helenistik, Roma ve Bizans dönemlerinden Belkıs/Zeugma gibi birçok antik yerleşim alanlarının kalıntıları da günümüze kadar ulaşmıştır. Selçuklular, Memlûklüler ve Osmanlılar Dönemi'nde çok sayıda cami, medrese, han ve hamam yapılmış, kent aynı zamanda üretim, ticaret ve el sanatları yönünden de ilerlemiştir (Ünal, 1998).

I. Dünya Savaşı'ndan sonra İngilizler ve Fransızlar tarafından işgal edilen Gaziantep savunması ve eşsiz kahramanlığı ile bütün dünyada hayranlık uyandırmıştır. T.B.M.M. Antep'e bu başarısından dolayı 8 Şubat 1921 tarihinde Gazi'lik ünvanı vermiştir (Balkan, 1947) (Ek 2).

3.1.3 Kentsel Doku

Gaziantep kentinin temelde niteliği değişmeyerek kuruluşundan bu yana çeşitli kültürlerin yönetiminde kalmış olmasına karşın, doğuyla batıyı birleştiren temel yollardan birisi üzerinde bölgesel ticaret merkezi olma özelliği devam etmiştir. 19. yy sonlarına kadar kentsel dokuda pek değişiklik olmamıştır. Kent kale ve onun çevresindeki konut alanları

Kentte 1950 yıllarından sonra görülen yapısal değişiklikler sonucu tarihi doku önemini yitirmiş ve yeni koşullara uygun olarak gecekondular yine avlu çevresinde orta ve yüksek gelir gruplarının konut alanları ise bahçeli ev ve apartmanlar biçiminde gelişmeye başlamıştır (İller Bankası, 1972).

3.1.4 Doğal Yapı

Gaziantep Alpin kuşağın Türkiye'deki güney kolu olan Torosların Güneydoğu Anadolu'yu çevreleyen yayı içerisindeki dağlık alandan düz Arap Platoları'na geçiş alanında kurulmuştur. Bu nedenle arazi Amanos Dağları ile hemen yanındaki çöküntü hendeği dışında, doğuya doğru alçalan tepecikler biçiminde uzanır. Gaziantep ilinin batı ve kuzeybatısında uzanan Sof Dağları, doğuya doğru alçalan tepecikler görünüşündedir. En yüksek tepesi Kepekçi Tepesidir (1469 m.) Kuzeyde Sam ve Dülük Baba Tepeleri (1250 m.) yüksekliktedir. Bu tepelerin güneyinde ve Gaziantep'in doğusunda Oğuzeli ve Barak Ovaları yer almaktadır. Batıda Ganibaba ve Sarıkaya tepeleri (1100 m.) Hatay'a doğru uzanmaktadır (Ek 6) (Ek 7).

3.1.5 Sosyal ve Demografik Yapı

Gaziantep, bulunduğu coğrafi konumdan dolayı yüzyıllar boyunca farklı medeniyetlerin egemenliği altında kalmış bir yerleşim bölgesi olmuştur. Paleolitik çağlardan itibaren yerleşim izlerine rastlanılan Gaziantep'e 1516 yılında Osmanlıların fethi ile beraber Türkmen aşiretleri yerleştirilmiştir. Güneyden gelecek Arap baskınlarına karşı yerleştirilen Türkmen aşiretleri bulundukları bölgenin kendi adlarıyla anılmasını sağlamıştır (Altınöz, 1999).

Nüfus oluşumunu ve kentin sosyal yapısını etkileyen bu yaklaşım ile ilgili ulaşılan en eski nüfus ve demografik kaynak olan, tahrir defteri 1536 yılına aittir. Osmanlı Dönemine rastlayan bu tahrir defterlerinin hazırlanması 1543 ve 1574 yıllarında tekrarlanmıştır (Özdeğer, 1996).

Yıllarca bölgede gerçekleşen savaşlardan dolayı istikrarlı bir gelişim gösteremeyen Antep, nüfus açısından eyaletin Halep'ten sonraki en büyük şehridir. Yapılan sayımlarda, kent nüfusunda hane ve çalışabilecek yaşa gelmiş erkekleri ifade eden "Mücerred" bulunmaktadır. Köy nüfuslarında ise bu değerlere toprak sahibi olan, vergiyle yükümlü

erkekleri ifade eden “Bennak” eklenmektedir. Bunun yanı sıra nüfus sayımlarına kadınlar dahil edilmemekte ve her evin nüfusu yaklaşık 5 kişi alınmaktadır (Özdeğer, 1996) (Ek 8) (Ek 9).

3.1.6 Ekonomik Yapı

Gaziantep’in Halep’e çok yakın ve işlek bir yol ağı üzerinde bulunmasından ve Suriye’ye giriş kapısı olan bir konumda yer almasından dolayı ilk zamanlardan beri ticaret açısından da bir çekim noktası oluşturmuştur. Ulaşımındaki bu kolaylığa, verimli toprakların sağladığı bol üretim de eklenince ekonomik faaliyetler hızlı bir şekilde gelişmiştir. Bunun doğal bir sonucu olarak da Gaziantep bölgede aynı şartlara sahip diğer kentlerde olduğu gibi belli bir süre sonra varoluş sebebini ticarete dayandırmıştır (Güzelhan, 1959) (Ek 10).

3.1.7 Ulaşım

Gaziantep’te günümüze kadar varlığını koruyan hanlardan Gaziantep’in coğrafi konumu nedeniyle yüzyıllarca Anadolu ile Ortadoğu, Asya ile Afrika arasında ticari ve askeri yönden önemli bir kavşak ve konaklama noktası olduğu anlaşılmaktadır. İl sınırları içinde bulunan antik Dülük (Doliche) kenti, eski bir yerleşim merkezi olması, ortaçağdan itibaren Fırat Nehri yolu ile Mezopotamya’dan gelen kervanların uğrak yeri konumundaki Antep için önemli bir rol oynamıştır (İller Bankası, 1972) (Ek 11).

1869 yılında Süveyş Kanalı’nın açılmasıyla kent bu önemini yitirmeye başlamıştır. Gemi taşımacılığının önemini yitirmesinden öte Avrupa ve Güneydoğu Asya ticareti Mısır’a kaymış, bu sebeple İpekyolu da eski önemini yitirmiştir (İller Bankası, 1972).

Günümüzde ise Gaziantep, Edirne’den başlayıp, İstanbul- Ankara- Adana ve Şanlıurfa- Irak hattı üzerindeki karayolunda yer almaktadır.

3.1.8 Altyapı

1970’lerde yapılmış olan araştırmalara göre o dönemde kentin içme ve kullanma suyu Pancarlı isalesine ek olarak 20 m. derinliğe kadar açılmış kuyularla sağlanmaktadır. Mağaralardan adı kuyu kesitlerinden ve derin kuyulardan saptanan bilgilere göre 1-4 m.’lik bir alüvyondan sonra 20-50 m. kalınlıkta çatlaklı kalker katmanlarına girilmekte ve daha derinde marn bulunmaktadır. Bugün verilen hizmetlerin yanı sıra Gaziantep’te 13. yy’dan

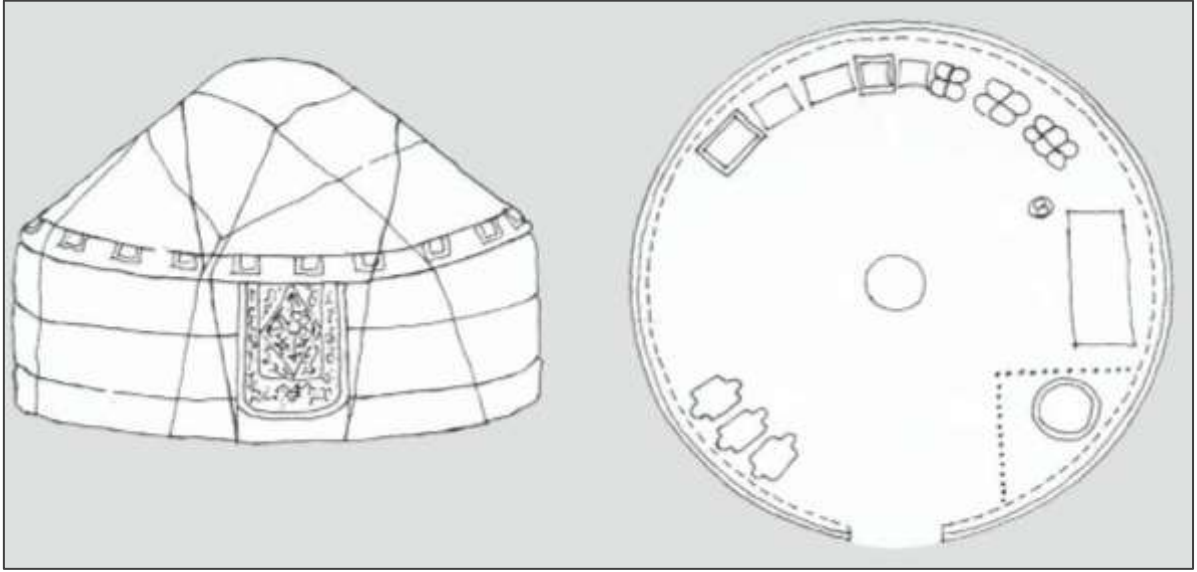
bu yana yer altı su ve kanalizasyon kanalları olduğu bilinmektedir. Kentin yerleştiği bölgenin kurak ve jeolojik yapının göl oluşumuna engel olması, kısıtlı olan su kaynaklarının iyi değerlendirilmesini gerektirmiştir. Yer altında kayaların oyularak oluşturulan kanal sistemine ”Kanavet” denmektedir. Her eve uğrayan bu kanallara avlulardan açılan bir kuyu ile ulaşmak mümkündür. Kimi zaman cami avlusunda sonlanan bu kanallar, kimi zaman da yer altında yapılmış “Kastel” denilen meydanlarda sonlanmaktadır. Gaziantep’te her eve, her dini yapıya ve her meydana uğrayan bu kanallara, yukarıdan açılan bir kuyu ile ulaşılabilir, günümüzde bazı evlerde bu kuyulara ve havuzlara rastlamak mümkündür. Derinlikleri 3 -10 m arasında değişen mağara şeklinde oyulmuş geniş bir mekânın ortasındaki havuz ile bunun etrafında sıralanan oturma yerlerinden oluşan kastellerin, mescit bulunduran örneklerine de rastlanmaktadır (Çam, 2000) (Ek 12).

3.2 Geleneksel Gaziantep Evleri

Geleneksel Gaziantep Evlerine geçmeden önce, konut kavramı üzerinde durularak konutun tanımı ve gereksinimi üzerinde süreci içindeki durumu ortaya koyularak Gaziantep’teki günümüzdeki teknik gelişmelere bağlı olarak gerek aile yapısındaki küçülmeye dayalı ‘modernleşme’ sürecindeki gelişimi gözden geçirilecek. Bu açıdan günümüzdeki durumunu gözlem alanına alarak değerlendirilecek. Öncelikle konut kavramının tanımı yapılacaktır.

3.2.1 Konut Tanımı

Bir ya da daha çok insanın ikamet ettiği yere konut denilir (Hasol, 1998). Konut insanların barınma gereksinimlerini karşılayan, beşeri yaşam koşullarını dış etkenlerden koruyan güvenlik ve konfor içinde yaşamlarını sürdürmesini sağlayan ilk ve en önemli yapı türüdür. Çok eski çağlardan bu yana insanoğlu yaşamını sürdürebilmek ve doğanın olumsuz etkilerinden korunabilmek için rahatça yaşayabilecekleri konut veya barınaklarını yapmışlardır (Şekil 3-3). Mağara, çadır, kulübe, ev apartman gibi isimler altındaki çeşitli konutlar insanların yaşadıkları çağın teknik kültürel ve toplumsal özelliklerini yansıtmışlardır (Arcan & Evci, 1999).

Şekil 3-3: İlk çağlarda konut (Erkanal, 1996)

Doğadaki tüm canlılar gibi insanlar da dışarıdan gelebilecek tehlikelere karşı bir yere bir şeye sığınma ihtiyacı duymuşlardır (Vitruvius, 1998).

Konut sadece fiziki ihtiyaçların değil aynı zamanda sosyal kültürel ve duygusal ihtiyaçları karşılayan insana ait olma hissini aşıl原因an ortamlardır. Konut, toplumların sosyal, ekonomik ve kültürel kimliklerinin bir göstergesidir. Bireyler kendi fiziksel özelliklerinin yanı sıra ait olduğu grubun kültürel özelliklerini de yaşadıkları mekâna, o mekânın kullanım biçimine yansıtırlar. Diğer bir tanımlamaya göre konut, bir arada yaşayan ve aynı mekân parçalarını paylaşan, tüm yaşam eylemlerini uyuma, dinlenme, yemek yeme ve bütün ihtiyaçlarını birlikte yapan bireylerin veya ailelerin geliştirdikleri barınma ve korunma işlevli bir yaşama ve yerleşme biçimidir (Arcan & Evci, 1999).

Konutta insanın düzenleme ve yaratma isteği, yaşamının büyük bir bölümünü bu ortamda geçirdiği için, diğer yapı türlerine göre daha da belirgindir. Bu nedenle konut, ilk çağlardan bu yana, toplumun gelişim süreci içinde hızla değişerek çadır düzeninden bugünkü konutlara kadar çevre koşullarına da bağlı olarak evrim geçirmişlerdir (Arcan & Evci, 1999).

Konut üretimi insanlık tarihindeki en eski üretim alanlarından birisidir. İlk insanlar yerleşik düzene geçerken kendilerine bir barınma yeri üretmeye başlamışlardır. Bugün anlaşılan anlamda ilk barınak ve yerleşme insanların beslenme türünün değişimiyle birlikte ortaya

çıkıştır. Konut biçimlenmesinde coğrafi, toplumsal ve bireysel olguların etkisi olmuştur (Naumann, 1998).

Günümüzden 14.000 yıl önce başlayan iklimsel değişikliklerin sonucundaki uyum süreci içinde insanlar önce mevsimlik, sonra da kalıcı barınaklar yapmaya başlamışlardır. İlk yerleşmelerden bugüne kadar geçen süre içinde Anadolu'daki barınak türleri büyük bir çeşitlilik göstermiştir. Bütün zamanların en ortak bina türü olan ve kavramsal olarak çeşitli anlamlar taşıyan konut yalnızca barınma işlevini üstlenen taş, tuğla ve diğer malzemeleri bir araya getiren bir strüktürden daha fazlası olan, aile ve bireye ait özel mekânla toplumun ara kesitini oluşturan bir bina türü olmuştur (Özdoğan, 1996).

İlk ortaya çıkışında sadece barınma işlevini kapsayan konut çeşitli dönemlerde üretim, ibadet, yönetim gibi işlevleri de üstlenerek toplum için çok önemli bir mekân özelliği kazanmıştır. Yaklaşık 12.000 yıllık süre içinde aynı topraklar üzerinde yer alan yerleşmeler, farklı kültürlerle ait yaşam biçimleri, farklı coğrafi konumlar ve farklı teknolojilerin biçimlendirdiği büyük bir çeşitliliği sergilemişlerdir. Kültürlerin farklı gelişim süreçlerine bakıldığında doğal yapı, dış ilişkiler, istilalar veya göçler gibi faktörlerin konutun biçimini ve anlamını nasıl etkilediği anlaşılmaktadır. Aynı kültürel kökene sahip olunmasına karşın yeni coğrafi konumun sağladığı malzemelere bağlı olarak konut üretim sistemleri değişmiştir (Duru, 1996).

2. yy'den başlayarak Anadolu'ya yerleşen Türk boylarının Orta Asya'dan taşıdıkları kültür yerel kültürlerle yeni sentezler ortaya çıkarırken, bu toplulukların yerleşik düzene geçmeleri veya göçebe olarak yaşamalarının da farklı barınma biçimleri oluşmuştur. Günümüze gelindiğinde ise, iç göçlerin ve hızlı kentleşmenin sonucunda büyük kentlerin değişen ve aynı tip haline gelen görünüşleri çağımıza has bir simge haline gelmiştir. Siyasal ve ekonomik gücün, ideolojilerin konut ve yerleşme biçimleri üzerinde etkileri de en eski çağlardan başlayarak izlenebilmiştir. Yerleşmelerde sosyal tabakalaşma görülürken konut tipleri ve büyüklükleri içinde oturanların siyasi ve ekonomik gücüne göre değişim göstermiştir (Erkanal, 1996).

Konutlar farklı kültürleri, doğal, teknolojik ve toplumsal etkenleri yansıtmaktadır. Coğrafi konum, topografik durum, jeolojik yapı, çevre kültürlerinin etkisi iklimsel etkenler, şekillenmenin ana niteliklerini belirlemiştir. Bunun yanı sıra, sosyal hayatın çeşitli

etkinlikleri, kişi ve toplum hayatının gerekleri, yaşantı ve iş üzerindeki meşguliyet şekilleri konut dzenlenmesini etkileyen faktörlerdir. Böylece konut gelişiminin şekillenmesi dört ayak üzerine yerleştirilmiş ve yapraklarla kabaca örtölmüş bir örtü, bir barınak anlayışından çağdaş, endüstriyel toplumların konut yapılarına kadar gelişmiştir (Erkanal, 1996).

3.2.2 Geleneksel Gaziantep Evleri

Geleneksel Gaziantep evlerinin biçimlenmesinde tarih, inanç, gelenek, kültür ve coğrafi şartlar, topografya, ekonomi gibi bazı faktörler etkili olmuştur. Yapıların planlanması da bu doğrultuda olarak ev sahibinin ihtiyaçları da eklenerek şekillenmiştir. Konutların inşasında arsanın konumu ve bundan en iyi şekilde yararlanabilme düşüncesi öne çıktığından, evlerin belli plan biçimlerine göre ayırarak gruplaştırmak zordur. Bunun dışında müslim ve gayrimüslim evlerinin planları arasında da ekonomik zenginlik dışında da bir fark yoktur (şekil 3-4).

şekil 3-4: Gaziantep geleneksel konut dokusu Türktepe Mahallesi (Başgelen, 1999).

Gaziantep evleri genellikle iki bazen de üç katlı olarak planlanmıştır. Tek katlı örnekleri de müştemilat olarak görölmektedir. Ev sahibinin ekonomik durumuna bağlı olarak evlerin

zemin katları ahır, kiler ve hizmet birimlerine üst katlarda ise yaşama mekânlarına ayrılmıştır (Atalar, 2004).

Evlerde katlar arasındaki bağlantı ahşap veya taş bir merdiven ile sağlanmıştır. Planlamalarda haremlik-selamlık uygulaması evlerin büyüklüğüne bağlı olarak uygulanmıştır. Diğer yandan orta halli halk konutlarında plana yansıyan bir haremlik-selamlık ayrımı yoktur. Ancak söz konusu anlayışın uygulamada var olduğu dışarıdan gelen yabancı erkeklerle evin kadınlarının bir arada oturmadıkları sözlü ifadelerden öğrenilmektedir.

Geleneksel Gaziantep konut mimarisinde evleri sofanın konumuna göre tiplere ayıramamakla birlikte, bu yapılarda bir orta mekân anlayışı, odaların ve hizmet birimlerinin ortak alanı bulunmaktadır. Evlerde yapının planını dışta hayat (avlu) oluşturur. Bu geleneksel ev tipi Anadolu’da olduğu gibi Gaziantep’te de mevcuttur (Şekil 3-5). İki veya üç katlı evlerde alt katlar (çoğu tonozlu ve kemerli olarak yapılmış) kışlık odalar, ahır, hela, kiler, mutfak bölümleri ile üst katlar bir sofa ve odalardan meydana gelmektedir. Mutfak mekânı bazı evlerde üst katlarda da görülebilmektedir. Evler eskiden iki üç kuşağın bir arada yaşamasına imkân tanıyan ve ona göre şekillenen evler bugün hemen bütün eski evlerin kaderi gibi değişen aile yapısı ve günün ihtiyaçlarına göre değişikliklere maruz kalmaktadır.

Gaziantep evlerinin inşasında yerel malzemeler kullanılmıştır. Yörenin taş ocaklarından kolaylıkla elde edilebilen düzgün kesme taş bu evlerin temel yapı malzemesidir. Hayatların ve iç mekânlarında genellikle zemin döşemeleri bazalt taştır. Bazı evlerin oda bölme duvarları bağdadi tekniği ile yapılmıştır. Saman katkılı çamur harç duvarların inşasında bağlayıcı unsur rolünü üstlenmiştir. Ahşap malzeme, taş duvardaki hatıllar, kapı kanatları, dolaplar, musandırılar, pencere doğramaları ve tavan kirişleri gibi elemanların yapımında kullanılan ikinci derecede yapı malzemesidir. Bunlardan başka demirler merdiven korkuluğunda ve pencerelerde parmaklık olarak kullanımı görülmektedir.

Şekil 3-5: Hayat (Avlu) – Sokak ilişkisi (Kaleoğlu Kanalcı,2010)

3.2.3 Gaziantep’te Konutun Gelişimi

Gaziantep kenti kuruluşundan bu yana çeşitli kültürlerin yönetiminde kalmış olmasına karşın, temelde niteliği değişmemiş, doğuyla batıyı birleştiren temel yollardan birisi üzerinde ticaret merkezi olma özelliği devam etmiştir.

Mahalleler içindeki konut dokusu, çoğunlukla organik bir biçimde gelişen, sokaklar ve çıkmaz sokaklar çevresinde, Mezopotamya geleneğine uygun olarak, sokaktan tamamen kopuk bir avlu çevresinde oluşmuştur. Eski kent, kalenin bulunduğu tepe ve onun altından geçen derenin çevresinde güneydoğuya doğru uzanmaktadır. Alleben Deresi doğu batı yönünde bulunması nedeniyle konut alanları bu doğal sınırları takip ederek derenin güneyinden başlayarak öncelikle güneydoğu ve doğu yönlerine doğru gelişmiştir. Gaziantep’te konutlar büyük aile tiplerine göre biçimlenmişlerdir. Odaların çok amaçlı kullanımı bu zorunluluktan ortaya çıkmıştır. Ailelerin kültürel düzeyi, yaşam biçimi, ekonomik durumu, geçim kaynakları mekân organizasyonunu biçimlendiren etkenlerden en önemlileri olmuştur.

Derin iç avlular etrafında avluya açılan ve genellikle aynı aileye ait tek veya yazlık ve kışlık olmak üzere iki konut ünitesi, zamanla özellikle eski bölgelere daha aşağı gelirli toplum katlarının yerleşmesinden sonra, evlerin ve avluların bölünmesi ve bazen avluya eklenen odalarla birkaç aileye hizmet eden bir değişmeye uğramıştır. Evlerin zemin katları bazen odaları da içermekteyse de daha çok esas kata bir su basman görevi görmekte ve mutfak, kiler gibi servis öğelerinin yerleştirildiği kat olmaktadır. Hela (Wc) avlunun içine ve evden uzağa yerleştirilmekte, Hayat denilen avlunun iki ya da tek yanına gelen birinci katlardaki esas üniteler, Anadolu'nun bütün bölgelerindeki gibi bir sofa etrafında iki oda ünitesinden meydana gelmektedir.

Konutların sokakla ilişkileri genellikle bütün Anadolu Türk kentlerinde olduğu gibi, sağır alt kat duvarları üzerine çıkan pencereli üst katlarla olmaktadır. İklimle ilgili olarak sokakların çok dar olması ve topografyanın zorlamasıyla düz çizgi üzerinde olmaması sokak perspektiflerinin zenginliğini yaratmaktadır (Kuban, 2001). (Şekil 3-6)

Şekil 3-6: Geleneksel sokak dokusu (Bey Mahallesi) (Kaleoğlu Kanalcı, 2013).

Gaziantep evleri, poyrazı önlemek, güneşten olabildiğince yararlanabilmek için doğu ve batı doğrultusundadır. Bir veya iki katlı, duvarla çevrili, tümüyle taştan yapılardır. Büyük, yuvarlak kemerli kapıdan dar bir dehlize oradan da ak ve kara taş döşeli hayat denilen avluya geçilmektedir. Avlunun çevresinde yerleştirilmiş odaları yazlık ve kışlık bölümlerden oluşmaktadır.

Avlunun ucunda tek katlı, düz toprak veya taş damlı mutfak, kiler ve günlük işlere ayrılan odalar vardır. Düz toprak veya taş dam, çevre ve iklim koşullarına uygun olarak Suriye ve kuzey Mezopotamya'nın taştan düz damlı, eyvanlı, alt katı sağır yapı geleneğini sürdüren bir mimari yapıdır. (Şekil 3-7)

Şekil 3-7:Mimari yapıyı gösteren fotoğraf (Başgelen, 1999).

Kentin üzerinde yer aldığı arazinin kayalık olması ve yeraltında mağara oluşumlarına sık rastlanması, bu doğal öğelerinde planlamaya katılımını gerektirmiştir. Mağaralar genelde, yapıların altında kiler (mahzen) olarak değerlendirilmişler, yapısal sorunlara neden olabilecek büyüklükteki mağaraların üstü ise Mağarabaşı semtinde olduğu gibi dolaşım ve oyun alanı olarak kullanılmıştır.

İklim etkisine değinilecek olunursa Gaziantep Kenti ve çevresinde iklimin sıcak ve kuru olması, yılın büyük bölümünün yağışsız geçmesi konutlarda mümkün olduğu kadar dışa açık mekânlar yaratılmasını gerekli kılmıştır. Bu amaçla, konutların avluya (hayat) açılan cephesinde yer alan büyük pencereler, kuş pencereleri (kuş ta'ası), hem odalar arasında bağlantıyı sağlayan hem de yarı açık bir oturma mekânı yaratan eyvanlar (livan) ve yazın serin bir yatma mekânı oluşturan yazlıklar yardımı ile istenilen ortam sağlanmaya çalışılmıştır. Zemin katlarda, avlunun ortasında yer alan havuz (gane), duvar çeşmesi ve son dönemlerde üst katta eyvan duvarı üzerinde yer alan çeşmeler de serinlik sağlayıcı öğeler olarak planlamaya katılmıştır. Yapıların kalın tutulan taş duvarları ise iç mekânların yazın serin kışın da sıcak kalmalarına olanak sağlamıştır.

Bölgede, kış aylarında kuzeybatı yönünden esen rüzgârın egemen olması nedeniyle konutlar hâkim rüzgâr yönünü dikkate alınarak genellikle güneye doğru yönlendirilmiştir. Havanın genelde sıcak ve güneşli olması nedeniyle yapı dışında da özel düzenlemelere gidilmiş; sokaklar dar tutularak, günün her saatinde sokağın iki yanında yer alan yapıların ve avlu duvarlarının sokağa gölge vermesi sağlanmıştır. Yer, yer yapıların yolun üzerinden devam etmeleri ile ortaya çıkan ve bölgede "Kabaltı" olarak anılan geçitler ise hem gölge, hem de rüzgâr koridoru yaratarak sıcak yaz günlerinde sokak üzerinde serin mekânlar oluşturmuştur (Şekil 3-8). Sosyal yaşamın en önemli olgusu olan aile mahremiyetini korumaya yönelik anlayış, konutların plan oluşumlarında ve cephe düzenlemelerinde kendini göstermektedir. Yüksek duvarlar ardında merkezi bir avlu etrafında yaşam ve servis mekânlarının sıralandığı, içe dönük plan oluşumu, istenilen mahremiyetin sağlanmasını olanaklı kıldığı için bölgede tek uygulanan plan oluşumudur.

Şekil 3-8: Kabaltı (Kaleoğlu Kanalcı,2010)

Konutların dış ortam ile bağlantısının en az düzeyde tutulduğu bu planlamada, dış cephede kafes ve parmaklıkların gerisinde ve mümkün olduğu kadar az pencere kullanılırken, avlu cephesinde sayıca fazla tutulan pencereler, üst katlara ulaşımı yapı dışından sağlayan merdivenler, açık koridorlar ve eyvan gibi öğeler, dış cephedeki kapalı oluşumu dengelemiştir.

1950'den sonra kentin geleneksel yapısının göçler ve hızlı nüfus artışları gibi nedenlerden ötürü çözülmeye başlamasıyla daha çok sınıfsal farklılıklara bağlı olarak konut planları da değişmiştir.

Kentin özellikle ticarete yoğunlaşması ile çevre illerde ve köylerden hızlı bir göç olgusu yaşanmıştır. Ani nüfus değişimleri kentin mekânsal yapılaşmasını değiştirmiş, gecekondulaşmayı ve konut lekesinin varoşlara doğru yayılmasını hızlandırmıştır. Konut

planındaki değişim; çok katlı yapılara doğru gelişmiş, şema olarak da ülkemizin her bölgesinde uygulanan planlar geçerli olmuştur (Şekil 3-9).

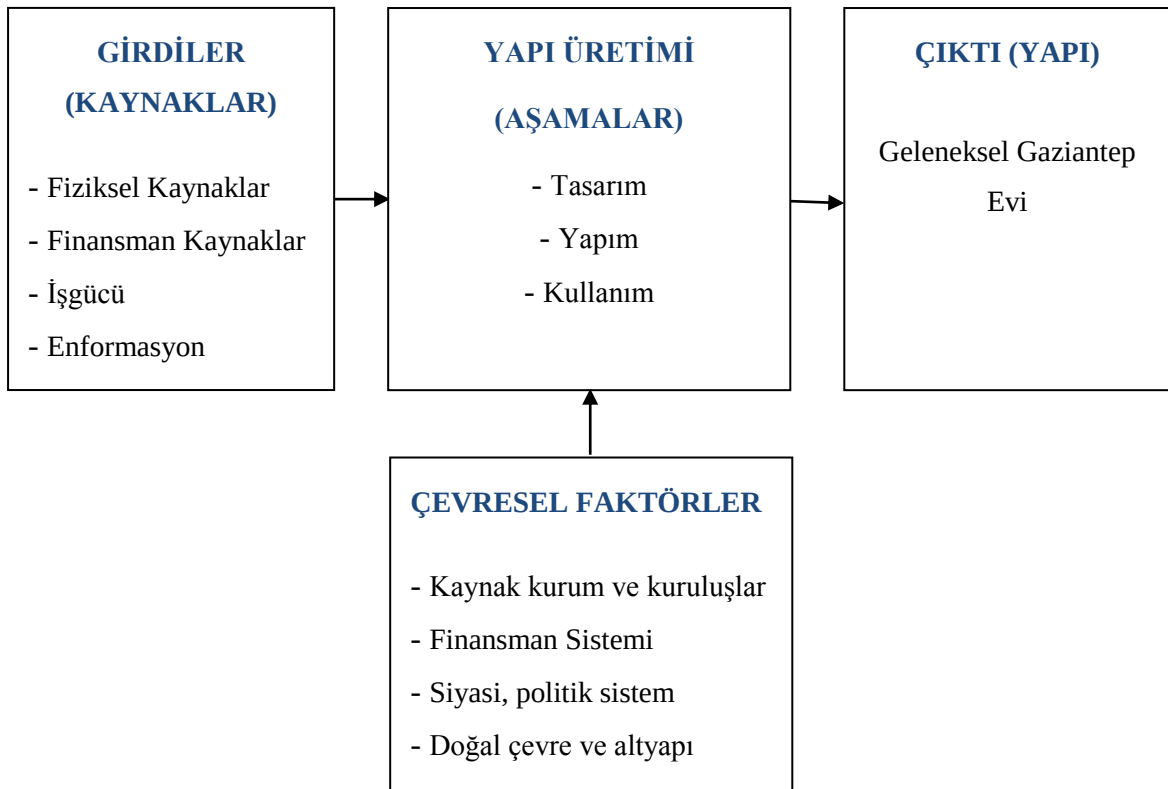

Şekil 3-9: Modernleşen konut örneği (Kaleoğlu Kanalı,2007)

BÖLÜM 4. GELENEKSEL GAZİANTEP EVLERİNİN YAPI ÜRETİMİ

Bu bölümde, yapı üretiminin geleneksel Gaziantep evlerinde incelemesi yapılmıştır. Bunun için yapı üretimi sistemi aşağıda verilen tabloya göre oluşturularak her maddenin açıklaması somut örneklere dayandırılarak verilmiştir (Tablo 4-1).

Tablo 4-1: Yapı üretim sistemi

Oluşturulan sistemde sistem parametreleri olarak nitelendirdiğimiz üç ana başlık yapı üretimi sisteminin kaynakları (girdileri), yapı üretimi sisteminin bileşenleri (aşamaları) ve yapı üretim sisteminin çevresidir. Ürün yani çıktı olarak ortaya bir geleneksel Gaziantep Evi çıkmıştır.

4.1 İncelenen Konutların Yapı Üretim Kaynakları

4.1.1 Fiziksel Kaynaklar

Fiziksel kaynak olarak o dönemde yakın taş ocaklarından çıkarılan yerel taş malzemeler, ahşap malzeme ve demir kullanılmıştır.

4.1.1.1 Taş Yapı Malzemesi

Geleneksel Gaziantep evlerinde taş malzeme yığma yapım tekniğinde kullanılmıştır. Yüzyıllar boyunca uygulanan bu teknikte inşa edilmiş birçok yapı günümüze kadar gelmiştir. Taş yapı malzemesinin seçim nedenleri kalkerin bölgede bol bulunuşu, işlemeye elverişli olması, sıcak iklim şartlarına karşı en yüksek derecede konforu sağlaması, yazları evlerin serin olması, kış mevsiminde ise sıcak olmasıdır. Kolay işlenir bu taşın bölgede çok bulunması ve iklim şartlarının da taş kullanılmasına elverişli olması, bunun yanında tarihi süreç içerisindeki bölgeye özgü bir taş işçiliği geleneğinin ortaya çıkmasına da yol açmıştır.

Gaziantep eski bir jeolojik kıta olan Arap Yarımadası'nın, yeni oluşum olan Toros sıradağları ile birleştiği yerde kurulmuş olması nedeniyle Gaziantep'in jeolojik yapısı eski oluşuma ait kalker taşlarla yeni oluşuma ait bazalt taşın kolayca bir arada bulunmasına müsaittir. Akarsularla parçalanan Gaziantep platosunun kuzey ve güneyinde bazalt katmanlar, orta ve doğu kısımlarında ise tortul kayalar görülür. Gaziantep civarında, renkleri sarıdan pembeye kadar değişen mermer benzeri başka taşlara da rastlanılır (Çam, 2006).

Yapı taşları olarak kalkerden yararlanıldığı için, bu taşlar beyaz renklidir. Gaziantep civarında bulunan mağaralardan kesilerek elde edilmiştir. Bugünkü durumda kentte kullanılan belli başlı taş ocakları 20–25 km. uzaklıktaki Antep Karakuyusu. 40 km. uzaklıktaki Bostancık ve 20 km. uzaklıktaki Topaktaş Ocağıdır (İller Bankası, 1972) (Şekil 4-1).

Şekil 4-1: Taşocağı (İller Bankası, 1972)

Bu mağaralardan kesilen taşlar dört cinstir.

Keymık Taşı: Kalker cinsi, az gözenekli, az su emen, beyaz taş cinsi olup sert ve sıkı bir taştır. Ocaktan çıkartılması, işlenmesi diğer taşlara göre zor olması dolayısıyla pahalı bir yapı malzemesidir. Yükü taşıyabilmesi, darbelere ve yağmur, don gibi ısı farklılıklarına dayanıklı olmasından dolayı binaların dış yüzeyinde ve kemerlerde kullanılmıştır (Atalar, 2004). (Şekil 4-2)

Kullanılan Keymık taşının ölçüsü her parmak karşılığı 3 cm olmak üzere 9 parmak karşılığı olan 27 cm'dir. Çift katlı duvarlarda kullanılan ve "Acceli" tabir edilen taşların derinliği 15–25 cm'dir. Acceli taşların beş yüzü yontulup altıncı yüzü yontulmamıştır ve duvarın iç kısmındadır. Taşların boyu 30–50 cm arasındadır.

Keymık Taşı tamamen açık taş ocaklarından temin edilmiştir. Bu taş ocaklarında derinlere inilememiştir, çünkü alt katmanlarda taşın kalitesi havara taşına doğru değişmektedir. Ocak derinlikleri en fazla 3 m'dir. Keymık taş ocakları ise Acemkayası mevkiinde, Nafak Bölgesi güney yamaçlarında, Mazmahor Köyü civarında, Kabak Tepe civarındadır (İller Bankası, 1972).

Havara Taşı: Bilimsel adıyla “Marnlı Miosen” denilen beyaz renkli zamanla sararan kalker karakterli olup gözle görülmeyecek kadar küçük gözenekli, çabuk ve çok su emen yumuşak, ocaktan çıkarılması, işlenmesi kolay, pahalı olmayan, Keymık Taş’a kıyasla hafif ısı geçirgenliği az, oksitlendikçe sertleşen taş çeşididir. Bina yükünün az olduğu iç mekânlarda, açıklığı az olan tonozlarda kullanılmıştır. İç mekânlarda kullanılmasının diğer bir sebebi ise ısı geçirgenliğinin az olması dolayısıyla yaz mevsiminde evleri serin, kış mevsiminde sıcak tutmasıdır. Taşın sertlik durumuna göre çeşitleri vardır. Satıhta (yüzeyde) bulunan tabakalardan çıkanına halk arasında “Adala”, orta tabakadan çıkanlarına “Döşek” alt tabakalardan çıkan ve daha yumuşak olanlarına “Yorgun Kaya” denilmektedir (Çam, 2006). (Şekil 4-2)

Havara Taşı Gaziantep’in muhtelif yerlerindeki kapalı taş ocaklarından temin edilmiştir. Taş ocaklarının en fazla olduğu yerler ise başta Kolejtepe etekleri ile Hoşgör mevkii olmak üzere Asri Mezarlık altı, Düztepe güneyinde Dutluk mevkiine doğru olan yerler, Leylek deresi, Nafak geçidi sağ ve solundaki mağaralar, Acem kayası mevkii (şimdiki Seyrantepe toplu konut alanı) altındaki mağaralardır. Havara taşının temininde açık ocaklar çok azdır (Çam, 2006).

Yapıların inşasında kullanılan kalker esaslı ve mağaralardan elde edilen bu taşların haricinde, cümle kapılarında, oda girişlerindeki eşiklerde, avlulardaki motifli zemin kaplamalarında kullanılan iki ayrı taş daha vardır ki bunlar Karataş ve Pembe Mermer’dir.

Karataş (Bazalt Taş): Rengi siyah olduğu için adına Karataş denilmektedir. Çok sert bir yapıya sahiptir. Bazalt oluşumludur ve çevrede açık araziden elde edilmektedir. İşlenmesi ve kesilmesi oldukça zordur. Her evin bütün odalarında oda giriş kapısının önünde bulunan ve ‘Bartış’ adı verilen bir basamak yüksekliğindeki eşikler Karataş kullanılarak yapılmıştır. Bu taşlar çok sert olması dolayısıyla yüzyıldan daha eski evlerde eşiklerde Karataş kullanıldığı için aşınma olmamıştır (Atalar, 2004). (Şekil 4-3)

Karataş’ın cümle kapılarında yer alan kemerlerde dekoratif amaçlı kullanıldığını da olmuştur. Girişi oluşturan bu kemerler Karataş’ın ve beyaz taşın sırayla kullanılması vurguyu artırmıştır. Avlularda yer alan geometrik motifli taş kaplamalarda da beyaz taş, pembe mermerle birlikte kullanılan örnekler vardır.

Gaziantep'ten 78 km uzaklıktaki Karataş adlı bölgeden elde edilmektedir. Bunun dışında bölgedeki diğer volkanik arazilerden de sağlanmaktadır.

Antep Beyaz Mermeri: Damarlı, sert, işlenmesi zor, kirli beyaz renkli, cila kabul edebilen bir taştır. Standart taş ebadı yoktur. Enleri 20 cm'den 30 cm'ye kadar, boyları 35 cm'den 75 cm'ye kadar değişmektedir. Teminindeki zorluklar, eldeki malzemenin faydalanılabilecek yüzeyindeki verimli ebatlar, taş işleme aletlerinin sınırlı oluşu nedenleriyle ölçülerdeki farklılıklar meydana gelmiştir. Bu taşın kullanılabilir hale getirilebilmesi diğer taşlara göre farklıdır. Ocaktan getirilen mermer taşlarla kaba şekilde yontularak perdahlanır. Yüzeyleri yüz yüze getirilen taşların arasına silis kumu dökülerek üstteki taş çeşitli yönlerde hareketle perdahlanarak, bu işlem bittikten sonra ölçülendirilmektedir. Mermer taşları taban döşemesinde kullanılmadan önce zemin iyice sıkıştırılır, döşeme için ise dolgu ve bağlayıcı olarak saf dere kumu kullanılır. Taş sadece Acem Kayası Mevkiinden açık ocak halinde yüzeysel olarak temin edilmiştir (Çam, 2000). (Şekil 4-3)

Gaziantep'in taştan yapılmış yapılarının hepsinde "Kor" denilen taş sıralarının değişmez bir en ölçüsü vardır. Bu ölçü eskiden 9 parmak olarak tabir edilir ki bugün 27 cm'ye denk gelir. Altı yüz yıl önce yapıldıklarını bildiğimiz binalardan şimdiye kadar yapı taşlarının enleri hep aynı ölçüdedir. Bu da göstermektedir ki buradan geçmişten beri çok değerli bir sanat, ticaret ve ekonomi bilinci bulunmaktadır. Herhangi bir yapı enkazının sağlam taşları üzerinde ayrıca bir işlemeye lüzum kalmaksızın, yeni bir bina yapımında olduğu gibi kullanılabilir (Aksoy, 1961).

Yapılarda kullanılan taşlar ebatlarına göre yontulduktan sonra duvarlar örülürken bağlayıcı olarak havara tozu, kireç ve su karışımıyla hazırlanan harçlar kullanılmıştır. İki taşın birleştiği derzde kireç, keymık tozu, kül ve kendir liflerinin karışımı dolgu malzemesi olarak kullanılmıştır. Aynı malzemelerle hazırlanan karışım oda zeminlerinde de kaplama olarak yer almıştır. Bu kaplama o kadar dayanıklıdır ki yarım asırdan fazla zaman geçmesine rağmen oda zemininden sökülmeğe istense de kırılarak çıkartılması oldukça zordur. Günümüze kadar gelen bu malzeme oldukça dayanıklıdır. Dış duvarların üzeri sıvasızdır. Sadece odaların içi ve ahşap kaplama olmayan tavanlar kendir lifli, kireç, kül ve su karışımı ile elde edilen malzemeyle sıvalıdır.

Şekil 4-2: Keymik Taş ve Havara Taş örnekleri (Kaleoğlu Kanalcı, 2010)

Şekil 4-3: Antep Beyaz Mermeri ve Karataş'ın kullanımı (Kaleoğlu Kanalcı, 2010)

4.1.1.2 Ahşap Yapı Malzemesi

Güneydoğu Bölgesinde ve Gaziantep'te genellikle taş malzeme kullanılmış olup ahşap malzemeye daha az yer verilmiştir. Ahşap malzemenin az kullanılmasının sebebi, bölgede

ağacın az olması ve ahşap malzemenin genellikle başka bölgelerden getirilmiş olmasıdır. Gaziantep’te evlerde kullanılan ahşap malzeme, genellikle şehrin kendi bünyesinden ve yakın çevresinden elde edilmiştir. Tavan ve döşeme kirişlerinde kavak ağacı kullanıldığı için odaların boyutları da kavak ağacının boyutlarına ve strüktürel özelliklerine bağlı kalmıştır. Gaziantep kent bütünü ve yakın çevresi göz önüne alındığında çam, ceviz, meşe, ıhlamur, ağaçlarının burada yetişmekte olduğu görülmektedir.

İç mekanlarda kapılar, pencereler, pencere iç kapakları, dolaplar, camekanlar, duvar kaplamaları hep ahşaptan yapılmıştır. Dolap kapakları, duvar kaplamaları ve iç pencere kapakları genelde aynı model yapılmıştır. Üzerine yapılan oymalar, süslemeler ve motifler, birbirinin devamı şeklindedir (Atalar, 2004). (Şekil 4-4)

Bazı cumbalı evlerde yer alan çıkmalar ve cumbalar ahşap malzeme kullanılarak yapılmıştır. İç duvarlarda boydan boya ahşap dolaplar, işlemeli ahşap kaplamalar bulunmaktadır. Tavanlarda ahşap kubbe formlar ve tekne tavanlar yine ahşap kullanılarak yapılmıştır. Çatı yapımında da ahşap kullanılmıştır. (Şekil 4-5)

Tüm bu kullanımlar dışında farklı bir kullanım da görülmektedir. Zeminde taban su seviyesi yüksek ise temellere dut ağacı gövdeleri yerleştirilir. Dut ağacı çürümeyen bir yapıya sahip olduğu için temeldeki suyun kesilmesi sağlanır. Bunun dışında bazı kuş pencerelerinin önüne işlemeli ahşap kafesler yerleştirilmiştir. Çatının saçak kenarında da işlemeli ahşap dekorlar mevcuttur.

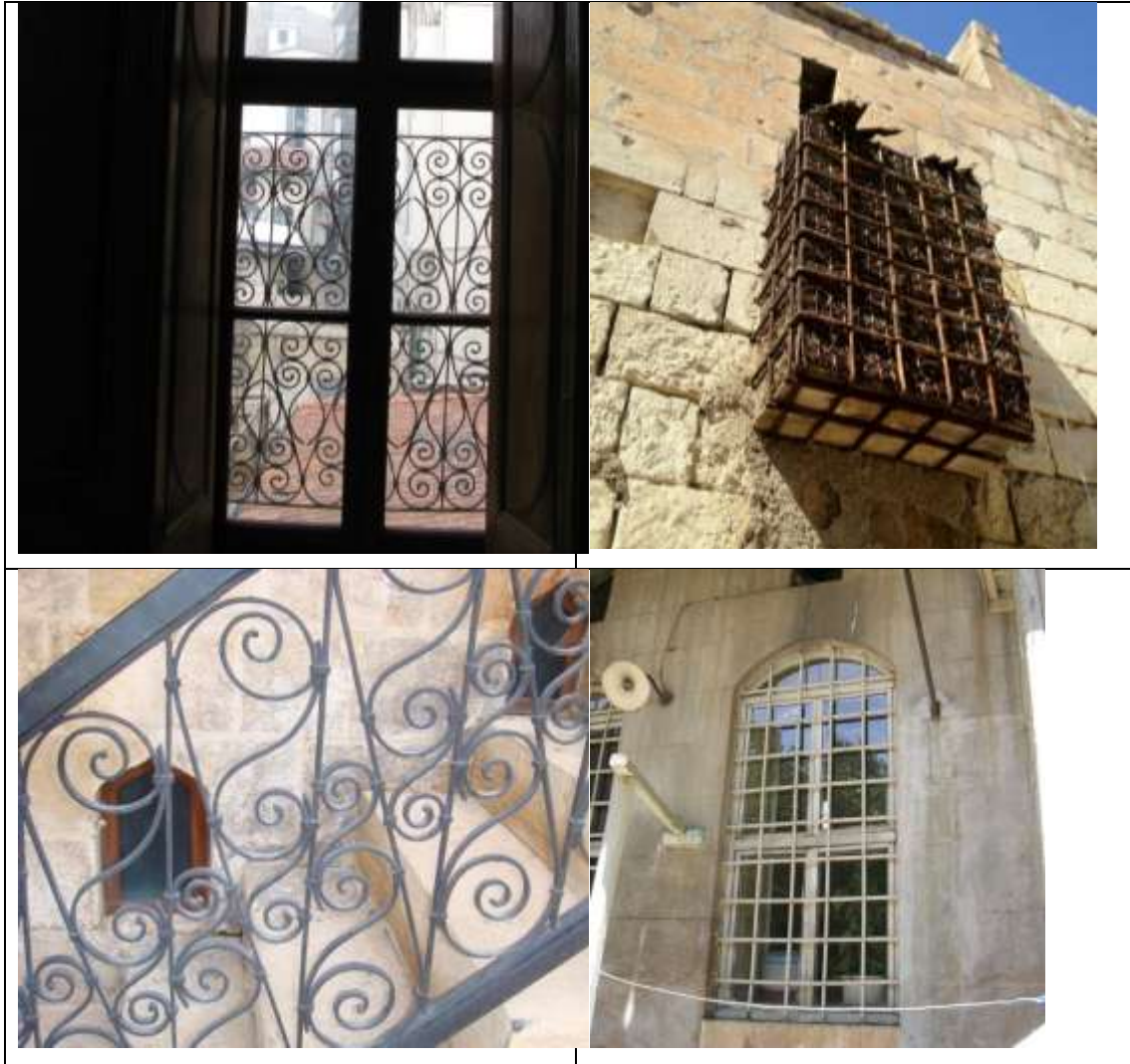
Şekil 4-4: Ahşap nacar duvar ve ahşap pencere (Kaleoğlu Kanalı, 2010)

Şekil 4-5: Evlerde ahşap kullanımı (Kaleoğlu Kanalcı, 2010)

4.1.1.3 Metal Yapı Malzemesi

Metal yapı malzemesi en çok sokağa çıkması olan evlerin dış yüzeylerinde görülür. Bu çıkmaların dış yüzeyleri çinko levhalarla (Tudya) kaplanmıştır. Ayrıca çoğu evin avlu kapısı da çinko veya saç kaplıdır. Metal yapı malzemesi olarak dövme demir çoğunlukla pencere ve merdiven korkuluklarında bulunur (Şekil 4-6). Çeşitli formlarda yapılan kapı tokmakları da dövme demirden yapılmıştır. Ayrıca cephede göze çarpan yağmur boruları, pik malzeme kullanılarak yapılmıştır. Avlu kapılarının dikdörtgen formlu ahşap kapı kanadı ile kapıyı çevreleyen taş kemer arasında kalan yarım daire şeklindeki açıklıklarda dövme demir parmaklıklarla kapatılmıştır. Metal yapı elemanlarının taşıyıcı olarak kullanılmadığı görülmektedir.

Şekil 4-6: Pencelerde demir korkuluk kullanımı (Kaleoğlu Kanalcı, 2010)

4.1.1.4 Araç Kaynakları

Gaziantep’te Osmanlı döneminde üretilen konutlarda kullanılan araç, gereçler taş ocaklarından taşları çıkarmak için kullanılanlar, oymacılıkta kullanılanlar, ahşap işçiliği için kullanılanlar, ölçüm için kullanılanlar, duvarcılıkta kullanılanlar olarak ayrılabilir. O döneme ait ölçü birimleri ve kullanılan araçların tanımları şöyledir;

Arşın; Ölçülen nesnenin türüne veya hangi bölgede kullanıldığına göre boyutu değişen ve parmakların ucundan omuza kadar olan uzunluğu temsil eden bir uzunluk ölçüsüdür. 1 arşın 75,8cm’dir. Arşınlar demir, çelik, ahşap gibi malzemelerden oymalı ve bezemeli olarak yapılır, üzerine parmak bölüntüleri işaretlenir (Sönmez, 1997).

Arşının dışında kullanılan diğer uzunluk ölçüleri ise ayak, dirhem, çeki, parmak, hamil, kantar, lorda, mud bunlardan bazılarıdır.

Dirhem; 3.207 gr.’lık ağırlık ölçüsüdür.

Çeki; Odun, kireç, taş gibi ağır ve kaba şeyleri tartmakta kullanılan tartı birimi, üçayaklı bir sehpaye ortasından asılmış bir sırickla bunun ucunda yük konulan kafes gibi ızgaralı bir tabla ve diğer ucunda 4 kantar ağırlığındaki "çeki taşı" ya da yuvarlak bir demir bulunan büyük ağaç terazidir (Sönmez, 1997).

Kantar; Aynı zamanda bir tür terazi anlamına da gelen kantar o dönemlerde 44 okkalık veya 100 lodralık bir ağırlık ölçüsüdür.

Ayak; 3 cm’ye denk gelen ölçü birimidir. 9 ayak 27 cm’dir.

Osmanlı dönemi ve o döneme ait Gaziantep’te yerel halk ağzıyla kullanılan bazı taş ölçüleri ve isimleri şöyledir;

Musavat; Alt kısmı ve yüzü yontulmuştur. Kalınlığı 21 cm boyu ise 40-45 cm’dir.

Altı ayaklı; Musavat gibi boyu 40-45 cm’dir. Ancak kalınlığı 18 cm’dir.

Beş ayaklı; Boyu 40–45 cm olup kalınlığı 15 cm’dir.

Belleme (Köşe taşı); Binaların köşelerine gelen yerlerde kullanılır. Uzunluğu 80 ila 100 cm arasındadır. Kalınlığı ise musavat taşında olduğu gibi 21 cm’dir (Atalar, 2004).

Acceli; Beş tarafı yontulmuş, düzeltilmiş taştır. Yontulmamış tarafı duvarın iç kısmına gelir. İç kısmına gelen taraf ise duvarlar çift katlı olduğu için görülmemektedir.

Bursalı; Musavat taşında olduğu gibi kalınlığı 21 cm boyu ise 40-45 cm'dir. Ancak dört tarafı düz, bir yüzeyi yontulmamış olarak bırakılırken dışa gelen kısmı kabarık ve pütürlü bırakılır. Pütürlü olan yüzeyin 2 cm'lik çerçevesi düz olarak yontulur. Binaların dış yüzeylerinde ve bahçe duvarında kullanılır (Atalar, 2004).

Bu taşlar dışında Destir (Ayak taşı), Zevye, Kertme Taşı, Atlama Taşı, Mukarnas, Kolsun, Kalak, Hampara ve Halik diğer farklı kullanımlarından dolayı farklı isimler almış taşlardır.

Külünk; Taşçıların kullandığı bu araç binaları yıkmak, taşları taş ocaklarından çıkarmak için kullanılan uzun, kalın ve ucu sivrice çelik çubuk (Sönmez, 1997). (Şekil 4-7)

Gönye (Zevye); Taş düzeltmek için yapıcıların kullandıkları bir alet.

Muhul; Taşı yontmak için kullanılan kanca gibi ucu olan alet.

Kırba; Bir kayış ile omuza yahut yük hayvanının yanlarına takılabilen, kösele veya deriden yapılmış dikdörtgen prizma şekilli su taşımak ve saklamak için kullanılan tulum.

Male; Harcı alıp tuğla ve taşların arasına sürmek için kullanılan, çoğunlukla üçgen şeklinde yassı demirden, tahta saplı duvarcı ve sıvacı aleti (Sönmez, 1997). (Şekil 4-7)

Dil Malası; Derz yapmakta ya da ince aralıkları sıva ve harçla doldurmakta kullanılan ince, dar ve sivri uçlu araçtır (Sönmez, 1997).

Mıskala; Parlatmak, perdahlamak için kullanılan, ucu yassı, yuvarlak, uzunca kalem gibi madeni çubuktan ibaret olan alet.

Mismar; Ucu ahşaba veya duvara iki malzemeyi birbirine tutturmak için çakılan, değişik boy ve tiplerde, bir ucu sivri, diğer tarafı dairesel bir parça ile biten, bazı türlerinin yüzeyi başka bir maden ya da alaşım ile kaplanan demir çubuk. Kantar, Okka ya da Dirhem ile ifade edilen belirli bir ağırlıkları vardır (Sönmez, 1997).

Murç; Sayalanmış taşların kabasını almakta veya oyuk açmakta kullanılan sivri uçlu çelik kalem, taşçı kalem de olarak anılır. Üzerine demir tokmaklı bir çekiçe vurularak kullanılır. (Şekil 4-7)

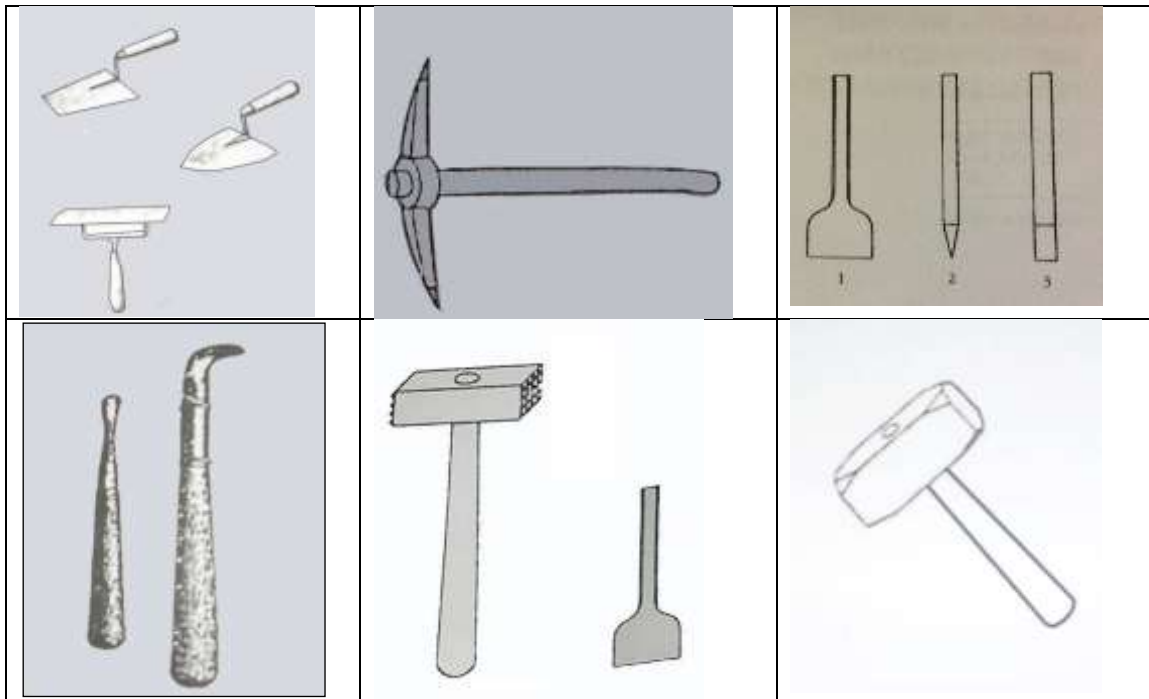
Taşçı Tarağı; Taşları düzeltirken kaba parçaları almak için kullanılan, iki tarafı keser biçiminde ve enlice, tarak gibi dişli, saplı demir.

Taşçı Tokmağı (Mucarta); Mermer, granit gibi sert taşların tıraş edilmesinde kullanılan, uçları elmastraş gibi dişli ve bir çekice benzeyen tokmak. (Şekil 4-7)

Taşçı Törpüsü; Taş yüzeylerinin düzeltilmesinde kullanılan, yüzeyi çizgiler halinde sivri çıkıntılı demir ege.

Varyoz (Balyoz); Kamaların üzerine vurarak taşları yarmakta kullanılan ağır demir tokmak, büyük kesitli kerestelerin birbirine mıhlanmasında vurmaya yarayan ve iki elle tutulan ağır çekiç. (Şekil 4-7)

Zincir; Çoğunlukla metalden yapılmış birçok halkanın esnek bir dizi oluşturacak şekilde birbirine bağlanmasıyla elde edilen ve yük kaldırma, taşıma, güç aktarımı veya bazı şeylerin asılması gibi amaçlarla kullanılan bağ elemanı.

Şekil 4-7: Mala, Külünk, Kalem, Murç, İnce Kalem, Mismar, Taşçı tokmağı, Varyoz (Sönmez, 1997)

4.1.1.5 Enerji Kaynakları

O dönemde henüz elektrik olmamasından dolayı enerji kaynakları çok sınırlı kalmıştır. Doğal enerji kaynakları tüketilmiştir. Yapıcı kişiler tarafından insan gücü ile kullanılan aletler kullanılmıştır. Isınmayı sağlamak için odun ya da benzeri gibi yakacak kullanılmıştır.

Taş ocaklarından çıkartılan taşlar hammallar, ya da yük hayvanları kullanılarak taşınmıştır. Her taşçı ustasının hammal olarak kullandığı bir çırağı olup, bu şekilde taşlar taşınmıştır.

Evlerin hayat kısmında gane adı verilen havuzlar sayesinde her evde su bulunmuştur. Bu havuzların her evle bağlantısı olarak merkezi bir yerden gelen bu sular bütün mahalledeki evleri dolaşır böylece her eve su sağlanmıştır.

4.1.2 Finansman Kaynakları

Osmanlı'da çeşitli türdeki yapılara ait inşaat, çok büyük çoğunlukla bireyler tarafından gerçekleştirilmekteydi. Kişilerce yaptırılması doğal olan konutlar ve toplum yararını amaçlayan ve gelir getirmeyen camiler, çeşitli okullar, kütüphaneler, hastaneler, zaviyeler, kervansaraylar gibi dinsel, kültürel, sosyal nitelikli yapılar hep bireyler tarafından yaptırılıyordu. Kısacası şehirlerin fiziksel dokusunda en büyük yeri tutan çeşitli türdeki yapıların meydana gelişinde temel ögeyi bireyci etkinlik oluşturuyordu (Cezar, 1985).

Yüksek derecedeki devlet görevlilerine maaşlarına karşılıklı haslar, zaametler ayrılması, diğer yandan sultanların özellikle yine yüksek derecedeki devlet görevlilerine, hanedan mensuplarına arazi temlik etmesi, tarım arazisi gelirlerinin geçim harcamalarından artan kısımları şehir ve kasabalarda gerçekleştirecekleri inşaatlarda kullanmaları sonucunu vermektedir. Devlet görevlilerine maaş karşılığı şeklindeki dirlik tahsislerinin, görevde kalma ve özellikle hayatta olma müddeti ile sınırlı bulunması, diğer yandan imar etkinliği sonucu ortaya konan kuruluşların işletmesinde devletin bizzat görev yüklenmemesi imar girişiminde bulunan kişileri vakıf sisteminin olanaklarından yararlanmaya yöneltmiştir. Bunun dışında ticari gelirlerle finans kaynakları meydana getirilmiştir.

4.1.3 İşgücü Kaynakları

Gaziantep’te Osmanlı döneminin sonları olan 19. yy’da konut üretiminde işgücü kaynakları belirli işleri yapan meslek grubu ile sağlanmıştır. Bu meslek gruplarının sıralanması şöyledir;

Dülgeran; Ahşap yapılarda iskelet kurulması, merdiven, döşeme, tavan, çatı yapımı gibi kaba ağaç ve tahta işlerini yapan işçiler grubu (Sönmez, 1997).

Demirci; Demirci Ustası

Binager; Yapı ustası, mimar.

Bennayan; Yine yapı işlerinde çalışanlara verilen ad.

Haccar, Taşçı; Taşçı ustası.

Sengtraş; Taş yonucu, taş işleyen kişilerdir (Sönmez, 1997).

Haddad; Demirci, demir yapı işlerinin her aşamasında çalışan usta.

Hamameciyan; Taş duvar derzlerinin su geçirmemesi için ketenli harç ile sıvanıp perdahlanması işini yapan işçiler grubu (Sönmez, 1997).

Hammalan; İnşaatta yalnızca yük taşıma işlerini yapan vasıfsız işçiler grubu.

Kalemkâr; Bina duvarları ve tavanlarına fırça ile boyalı nakışlar işleyen ve kabartma gibi görünen süslemeler yapan nakkaş (Sönmez, 1997).

Yontucu; Taşları yontan ustalar.

Duvarcı, Yapıcı; Duvarları ören ustalar (Sönmez, 1997).

Nacarcı, Neccar; Evlerde odaların iç kısımlarına yapılan ahşap kaplama işini yapan ustalar.

Bu ustalar Ermeni ya da yerli halktan oluşurdu. Genelde iyi ustalar, sanatkârlar Ermeni ustalar olup, bu ustaların yaptığı evlerdeki işçiliklerden Ermeni olup olmadığı söylemek mümkün olmuştur.

O dönemde Ermeni nüfusunda bir artış gözlenmiştir. Bunun sebebi Türk gençlerinin çok uzun süre askerlik yapmaları birçoğunun geri dönmemesi dönenlerin ise hasta veya sakat olmalarıydı. Bunun yanı sıra şehirdeki Hristiyan Ermeniler hızlı nüfus artışlarından başka maddi yönden de güçlenmişlerdi (Şıvgın, 1997).

Bu durumda eskiden Türklere ait olan birçok iş, işyeri, arazi, Ermeni azınlığının eline geçmeye başlamıştır. Çünkü Ermeniler askere gitmiyorlar üstelik kabul edilen birçok yasalarla onlara imtiyazlı bir durum verilmiştir. Ermeni gençleri her geçen gün ticaret ve sanayi işkollarında daha fazla hâkim olmuşlar şehre gelen yabancı tüccar topluluğu ile en fazla Ermeniler iş yapmışlar birlikte çalışmışlardır. Ermeni azınlığı çok zengin bir hale gelmiştir. Köylülere getirilen ağır vergiler topraklarının Ermenilerin eline geçmesine sebep olmuştur (Yetkin, 1967).

Bütün bu sebeplerden dolayı Gaziantep evlerinde Ermeni ustaların çalıştığı hatta iyi durumda olan evlerinde sahiplerinin Ermeniler ya da yabancılar olduğu anlaşılmaktadır. Osmanlı imar sisteminde mimarların dışında imar faaliyetlerini yürüten ve yapı üretimini gerçekleştiren mimarların yükünü alan birtakım teknik, yardımcı ve idari görevliler bulunmaktadır. Teknik elemanlar olarak (Ustalar, Su Yolcuları ve Nazırları, Bezemeciler) yardımcı ve idari elemanlar olarak da (Bina Nazırları, Bina Eminleri, Mübaşirler, Şehreminiler, Kadılar, Defterdarlar, Bostancıbaşılar, Kâtipler, Mutemetler) bulunurdu. Hassa mimarlık teşkilatının Gaziantep'e vekâlet eden İstanbul'dan gönderilen bir hassa mimarı (şehir mimarı) mevcuttur (Çam, 2006).

Mimarlık ve yapı işlerinin 19.yüzyılın ikinci yarısından sonra Ermenilere geçmiş ve bu Osmanlı devletinin sonuna kadar devam etmiştir. Bunun dışında aileden yetişme Türk yapı ustaları da vardır (Güzelbey, 1961).

4.1.4 Enformasyon (Bilgi) Kaynakları

Bilgi toplama mevcut tüm kaynakların kullanılmasıyla ilgilidir. Bilgi toplama faaliyetlerinin yetersiz olması durumunda sağlıklı bir yapı üretiminden bahsetmek mümkün değildir.

Bilgi usta-çırak ilişkisi ile aktarılacak malzeme performansları her malzemenin ustası tarafından sınıflandırılırdı. Genelde Ermeni olan ustalar tarafından çıraklara anlatılarak

bilgi paylaşıldı. Ev sahiplerinin sözlü iletişimi ile devam eden bir yapı üretim süreci söz konusudur.

4.2 İncelenen Konutların Yapı Üretim Bileşenleri (Aşamalar)

Geleneksel Gaziantep Evlerinin yapı üretimi aşaması olarak tasarım, yapım, kullanım faaliyetlerinden söz etmek mümkündür.

4.2.1 Tasarım

Tasarım aşaması yapı üretim sürecinin bileşenlerinin önemli bir bölümüdür. Geleneksel Gaziantep evlerinde tasarımı diğer süreçleri olan ön proje- ihale- satın alma evrelerinden söz etmek mümkün olmamıştır.

Arsaya uygun olarak düzenlenmiş olan plan elemanları tasarımı etkileyen faktörlerdir. Bunlar Avlu (Hayat), Eyvan (Livan), Mutfak (Ocaklık), Kiler (Mahzen), Oda, Hela (Gusülhane), Çatı arası (Bardakaltı), Hamam bunlar dışında diğer yapı elemanları da Kapılar, Oda pencereleri, Kuş pencereleri (Kuş Ta'ası), Cumba ve Çıkımlar, Merdivenler, Döşemeler, Tavanlar, Dolaplar (Mahmil), Çeşmeler, Havuz (Gane) diğer elemanlar olarak fonksiyonel tasarımın ayrılmaz parçalarıdır.

Bölgenin ikliminin sıcak ve kuru olması ve yılın büyük bir bölümünün yağışsız geçmesi nedeniyle bazı tasarımların uygulandığı anlaşılmaktadır. Sokakların dar tutulmasının nedeni budur. Günün her saatinde sokağın iki yanında yer alan yapıların ve avlu duvarlarının sokağa gölge vermesi sağlanmıştır. Sokaklar dar, arnavut kaldırımlı, gölgeli, daralıp genişleyen, eğimli sokak örgüsü içindedir (Şekil 4-8). Evler sokaktaki konumlarına göre çeşitli isimlerle anılmıştır. Çıkma sokaklarının sonundaki ev “karşı kapı”, sokağın sonundaki sağ ya da soldaki ev “dip gurna ev”, sokağın başındaki ev “köşe ev”, çıkma olan ev “köşklü ev” olarak adlandırılmıştır.

Şekil 4-8: Sokak görüntüsü (Bey Mahallesi) (Kaleoğlu Kanalı, 2010)

Büyük aile kavramı, göçebelikten yerleşmeye geçişte yapının kuruluşunda ve biçimlenmesinde önemli bir etken olmuştur. Ana, baba, çocuklar, gelinler ve damatlar çoğunlukla aynı çatı altında ya da çevresinde birleşmiştir.

Anadolu'nun değişik iklim bölgelerine sahip olması ve bunların her birinin kendi arasında büyük değişiklikler göstermesi burada kurulan evlerin biçimlenmesini de etkilemiş farklılıklar ortaya çıkmıştır. Örneğin, yapı içindeki odaları iklim değişiklikleri nedeniyle sürekli olarak, ya da yalnız belirli süreler içinde kullanmak gerekmiştir. Anadolu'nun birçok bölgesinde, konut yaşamı yaz ve kış süresince ayrı evlerde geçmiştir. Böyle olmakla birlikte genellikle her iki biçimdeki evde hem “açık- serin” hem de “kapalı- iyi korunmuş” odalar düzenlenmiştir (Küçükerman, 1996).

Evlerin avluları (hayat) çeşitli bitki ve ağaçlarla doludur. Kadınların vaktinin büyük bir kısmı avluda geçmektedir. Evler bir anlamda kadın içindir. Böylece evler çoğunlukla kadınların çalışması, dinlenmesi ve toplumsal ilişkiler kurabilmesini sağlayacak biçimine girmiştir. Zemin katın duvarları, bu nedenle içerisiyle dışarıyı kesin olarak ayırmaktadır. Yüksek duvarlarla çevrelenmiş avlu (hayat), ailenin mahremiyeti ile de ilişkilidir. Sokaktan veya çıkmazdan girilen kapıdan sonra, genellikle dehliz denilen üzeri kapalı dar bir geçitten geçilerek avluya ulaşılır. Bazen de direk olarak da avluya girilir. Avlu duvarlarının yüksekliği 1.80- 3.00 m. arası değişmektedir. Bahçe duvarlarının en üst kısmına boydan

boya üçgen şekilde taşlar dizilir ve duvarın üzerine yük gelmesi önlenmiş olur. Bu taşlara “Harpuşta” denilir. Avlularda çeşitli ev işlerinin yapılması ile ilgili olarak bir kenarda “tandır”, “curun” gibi elemanlar yer almaktadır. Evlerin bahçelerinde görsel amaçlı ve bazı ihtiyaçların karşılanması için küçük havuz (gane) yapılmıştır. Çoğunlukla oval, kare, dikdörtgen, altıgen gibi modellerde yapılmıştır. İçerisinde su fiskiyeleri olması süs için kullanılır. Ama daha çok kısa süreli su depolanması ve evdeki kilim, yün gibi ürünlerin yıkanması için kullanılmıştır (Şekil 4-9) (Şekil 4-10).

Şekil 4-9: Avlu (Hayat) görünümü (Kaleoğlu Kanalcı, 2010)

Şekil 4-10: Avluda bulunan gane (havuz) örnekleri (Kaleoğlu Kanalcı, 2010)

Kişinin ekonomik gücüne bağlı olarak değişkenlik gösteren haremlik selamlık odaları her evde karşımıza çıkmamakla birlikte erkek evin en önemli kişisi olarak en özenli odaya sahiptir. “Başoda”, “Selamlık” gibi isimler almıştır. Bu odanın eylemleri arasında en önemli olanı, erkeklerin bir arada bulunmasıdır. Odalar genellikle eylemlere bağlı olarak bölümlere ayrılmıştır.

Hizmetçilerin, konukların ve evin erkeğinin bulunacağı alanlar belirlenmiş ve özelliklerine göre biçimlenmiştir. Başoda zamanla bazı değişimler geçirerek görevini ve biçimini değiştirmiştir. Örn. yalnız oturma ve toplantı için kullanılmıştır. Bir süre sonra ise sofa ile eşdeğer olmaya başlamıştır. Çok nadir olmakla birlikte harem bulunmakla birlikte hanımların büyük vakti haremde geçmiştir. Toplumun değer yargılarına bağlı olarak harem bölümündeki odalar daha az önemle kurulmuşlardır. Bu odaların iç düzeni “değişebilirlik” ilkelerine bütünüyle uygun kalmıştır. Burada oturulur, yenilir ve yatılır. Hanım, konuk, hizmetçi ilişkileri, bu odaların biçimlendirilmesinde, selamlık kadar yönlendirici olmamıştır. İç düzen daha yalındır. Döşeme ve tavan biçimleri çoğunlukla, eylemleri karşılamak içindir. Odaların temel düzeninin kuruluşunda, İslam dünya görüşünün de önemli etkileri olmuştur. İçe dönük bir yaşantı ve dış ilişkilerde kısıtlı çözümler, bütünüyle İslam dünya görüşünün, yaşama düzenine getirdiği özelliklerin en önemlileri sayılabilecek bu kavramlar, odaların biçimlenmesine büyük etkileri olmuştur (Göğüş, 1996).

Yapıların kalın tutulan taş duvarları kış aylarında kuzeybatı yönünden esen rüzgârların egemen olması nedeniyle konutlar hâkim rüzgâr yönü dikkate alınarak genellikle güneye doğru yönlendirilmiştir (Atalar, 2004).

Gaziantep evlerinin tasarımında belirli bir tipolojiye göre sınıflandırmak mümkün olmamıştır. Fakat genellikle konak tipi evler, açık eyvanlı evler ve katlar arası kot farkı bulunan evler göze çarpmaktadır (Anonim, 2005).

Eyvanlar (Livan), iklim şartlarının ortaya çıkardığı bir plan elemanıdır. Yarı-açık olan bu mekânın üç duvarı ve üstü kapalı, avluya bakan ön yüzü açıktır ve kuzeye cephelidir. Açık olan yüzü çeşitli formlardaki geniş ve görkemli bir kemerle geçilir. Eyvanın (Livan) ölçüsü bir yanda bu kemere diğer yanda üst örtünün geniş imkânlarına bağlı olarak 3.00–3.70 m boyutlarında kareye yakın bir plana sahiptir. Yanındaki odalara açılan yüzeylerde oda kapıları ve pencereleri olan arka yüzeyi kapalı veya bir kapı ve pencerelerle başka bir

odaya bağlantılı, üzeri tonozla veya çatı ile örtülü bölümdür. Böylece eyvan (livan) odalar arası geçiş fonksiyonunu da sağlamış olur. Eyvanlar (Livan) genellikle avlu kotundan yüksekte planlanmıştır. Avludan eyvana profilli taş merdivenle çıkılır. Eyvanlar doğrudan avluya açılır. Böylece bir köşk havasında zengin bir görüş açısına sahip, rüzgâr alan, serin, gölgeli bir mekân olur. Taban döşemeleri birkaç çeşit mermerin kullanıldığı, geometrik desenlerin bulunduğu alanlardır. Tavan yapıları ise, genellikle kesik kubbe tavan şeklinde olup, kubbe tavan, düz tavan, yarım tekne tavan gibi modeller de kullanılmıştır. (Şekil 4-11) (Şekil 4-12)

Şekil 4-11: Eyvan (Livan) (Kaleoğlu Kanalcı, 2010)

Şekil 4-12: Eyvan örneği (Başgelen, 1999).

Gaziantep evleri genellikle süreç içinde özellikli bazı mekânların birbirine eklemlenmesiyle günümüz tasarımına ulaşmıştır. İnsanın yerleşikliğe geçişinden itibaren çevresini biçimlendirmek istemesi bilinen ve tanımlanan bir kaygıdır. Bu kendisini koruyup barındıran iç mekânları, çevresini sınırlayan boş mekânları içeren yapılanma kaygısıdır. Süreç içinde kültür, yapı tarzları, ekonomik ve toplumsal yapı gibi çeşitli etkenlerin belirleyiciliğinde ortaya çıkmıştır. Geleneksel evin tüm katlarında kapalı ve yarı açık mekânlar, biçimsel ve işlevsel özellikleri ile tasarıma katılırlar. İçinde yaşanan odaları, işlikleri, mutfak, mahzen, kiler, helâ olarak kullanılan hacimleri ile kapalı mekânlar; dışarı açık olma, iç ve dış mekânlar arasında yer alma, kapalı mekânlara dağılımı sağlama gibi özellikleri ile yarı açık mekânlar geleneksel evin planlamasını belirlemişlerdir.

Genellikle evlerde avlu kotundan aşağıda mağaralar bulunmaktadır. Bu mağaralar kiler olarak kullanılmakta evin erzakının depolanması için alanlar oluşturmaktadır (Şekil 4-13). Yazları serin ve kışları ılık havanın bulunması nedeniyle eşyaların depolanması için uygundur. Avluya küçük havalandırma pencereleri bulunmaktadır. Çoğunlukla döşemeleri kara sıva ile kaplanmıştır.

Şekil 4-13: Mağara (Kiler, Mahzen) (Kaleoğlu Kanalı, 2010)

Kapalı mekânlar arasında, mimarisi nedeniyle tasarımı yönlendiren temel mekân yaşama birimidir. Bunlar, iç biçimlenmesi ile ataerkil aile bütünü parçası olan bir çekirdek ailenin gereksinimlerini karşılayacak donatıya sahiptir. Ana, baba ve çocuktan ibaret ailenin yemeğini ısıtabileceği, gerekirse pişirebileceği ocağı, kaplarını koyabileceği, yatağını yorganını toplayıp kaldırabileceği yüklükleri ile tek başlarına ev olma niteliği kazanmıştır. Bu nedenle yaşama birimi olarak adlandırılmıştır. Yaşama birimi, yani odalar sayısına göre avlunun etrafında dizilerek evin yapısını oluşturmuşlardır. Oda boyutları arasında büyük bir fark yoktur. Yapısal olarak ve iç düzenlemeleri genelde hepsinde aynıdır. (Şekil 4-14)

Şekil 4-14: Nacarli Oda (Env. No.3) (Kaleoğlu Kanalı, 2012)

Girişte bulunan eşiklik odadan 15 cm daha düşük kotta bulunarak normal işlevi ayakkabıların çıkartılmasına imkân veren bölümdür, bunun dışında yıkanma ve abdest alma işlevlerinin gerçekleşmesi için su giderlerinin de bulunduğu bölümdür. Odanın sağır duvarlarında ya da pencere aralarında yüklük olarak kullanılan, bazılarında ahşap kapaklar olan irili ufaklı nişler bulunmaktadır. Mutfak eşyalarını koymak için ‘Mahmil’ ve süs eşyaların konulmasına imkân veren camekân dolaplar bulunmaktadır. (Şekil 4-15)

Şekil 4-15: Mahmil (Dolap) (Kaleoğlu Kanalcı,2010)

Genellikle giriş katında yer alan mutfaklar, evin büyüklüğü ile orantılı boyutlara sahiptir. Mutfaklarda en az bir ocak vardır. Ayrıca taştan U biçiminde yapılmış basit ocaklar hemen her mutfakta bulunur. Bu bölümde günlük ve kışlık yiyecekler hazırlanır. Taştan yapılan bu Ocaklar 45-50 cm yüksekliktedir (Şekil 4-16). İçine büyük kazanların oturabileceği şekilde yapılmıştır. Ocağın yan tarafına taşa oyulmuş bir yer bulunur. Burası mum konulmak için yapılmıştır ve mumluk olarak isimlendirilir. Mutfağın içindeki duvarlara eşya koymak için nişler yapılmıştır. Diğer duvarlarda ahşap gömme dolaplar ve ahşap raflar vardır. Mutfağın bahçeye bakan pencerelerinden birinin içi çukur yapılmıştır. Buraya

ocaktan çıkan küller konulur ve buraya ‘küllük’ denir. Küller bulaşık ve çamaşır yıkamak için kullanılır. Küllük içerisi sürekli olarak su ile doludur. Çamaşır veya bulaşık yıkanmadan bir süre önce küller çekilerek küllük içerisine yerleştirilir. Küller bir süre dinlendikten sonra kullanılır (Atalar, 2004).

Şekil 4-16: Mutfak (Ocaklık) (Kaleoğlu Kanalcı, 2012)

Bazen mutfakın bir köşesinde bir duvarla ayrılmış helâlâr yapılmıştır. Giriş katındaki büyük ve merkezi özellikteki mutfakların yerine geç dönemde diğer katlara küçük mutfak hacimleri eklenmiştir. Gusülhane, Gaziantep evinde yaygın kullanılmamış bir hacimdir. Az sayıda örnekte dolap içi gusülhanesine ya da küçük hamama rastlanılmışsa da bunların geleneği içinde tanımlanmış bir yeri olduğu görülmez. Yıkanma eylemi odaların eşiklik kısmında yapılmıştır. Buna karşılık haftada bir kere mahalle hamamına gidilmesi toplumsal yapıdaki önemli adetlerdendir. Helâlâr kapı girişlerinde ya da teras duvarının bir kenarında yapılmış ve gider ile bağlantıları sağlanmıştır.

Bardakaltı, çatı ile tavan arası mekândır. Odalardan ahşap bir merdivenle ya da dış duvardan çıkma yaparak taş merdivenle çatı arasına çıkılırdı. Bu bölümler çatı pencereleri ile havalandırılmıştır. Bardakaltı erzak depolanan bir bölüm olarak kullanılmıştır. (Şekil 4-17)

Şekil 4-17: Bardakaltı (Kaleoğlu Kanalcı, 2010)

4.2.2 Yapım

Yapım aşaması yapı üretiminin bir diğer bileşeni olarak yapının yapılma işidir. İşin süresinin ne kadar sürdüğüne dair herhangi bir bilgiye sahip olunamamıştır. Yapımda önemli olan yapım teknikleri olan temeller, duvarlar ve çatılar başlıcalarıdır. Avlu (cümle) kapıları, oda pencereleri, kuş pencereleri (kuş ta'ası), cumba ve çıkmalar, merdivenler, döşemeler, tavanlar, kapılar, dolaplar (Mahmil) çeşmeler, gane (havuz), cepheler, süslemeler (taş süsleme, ahşap süsleme, metal süsleme, kalemişi süslemeler) diğer elemanlardır.

Evlerin yapımı ile ilgili araziye, o dönemdeki teknolojik imkânlara, malzemelere ve yapı elemanlarına bakılarak anlaşılmaya çalışılmıştır. Gaziantep ve civarında zeminin kaya oluşu kalker esaslı kaya olan zemin dışında kalan yerlerin belirlenmesini gerektirmiştir. Temel duvarları sağlam taşlarla örülerek araları doldurulmuştur (Şekil 4-18). Dolgu malzemesi olarak yapıda kullanılacak olan taşların yontulmasıyla elde edilen molozlar kullanılmıştır. Temel kazısı yapılması aşamasında zeminden su çıkması durumunda temellere dut ağacı gövdeleri yerleştirilmiştir. Dut ağacının su tutma özelliği

bulunduğundan dolayı temeldeki suyun kesilmesini sağlamıştır. Yapı duvarları kesme taştan yapılmıştır. Kullanılan taşıyıcı duvarlarda keymık taşı, taşıyıcı olmayan bahçe duvarları ve oda bölücü duvarlarda ise havara taşı kullanılmıştır. Dış duvarların kalınlıkları genellikle 60 cm'dir.

Şekil 4-18: Taş duvar (527 ve 237 Env. No'lu ev) (Kaleoğlu Kanalcı, 2010)

Evlerdeki iki sıra taş duvarın arasına kireç, taş kırıkları ve toprak karışımı birlikte doldurulur. Duvarlarda kullanılan iki taşın birleştiği yerde kireç, beyaz keymık tozu, toprak, kül ile kendir liflerinin karışımından elde edilen malzeme derz dolgusu olarak kullanılmıştır. Duvarlar, dış cephede sıvanmamış, iç cephede oda duvarlarında ise horasan harcı kullanılmıştır.

Avlu duvarları ise kesme taştan yapılmıştır. Sokak cephesi içerideki evi göstermeyecek kadar yüksek yapılan duvarlar vardır.

Çatıları ise düz dam üzeri beşik çatı ile örtülerek üzeri alaturka kiremit ile kaplanmıştır. Çatılarda taş oluk kullanılmıştır. Saçaklar taş profilli veya ahşap saçak şeklindedir. Ahşap saçakların altı açık olarak bırakılmış veya dekoratif ahşap kaplamalar kullanılmıştır. Ahşap saçaklarda çok ince bir işçilik ile oluşturulmuş oyma desenler bulunur. Ayrıca saçaklarda ve saçağa yakın taş yüzeylerde kalem işleri ve boyamalar yer almaktadır. (Şekil 4-19)

Şekil 4-19: Çatı (Kaleoğlu Kanalcı, 2010)

Kapılar, evin avludan sokağa ulaşımını sağlayan yapım elemanıdır. Kapılar, evin büyüklüğü ile ev sahibinin ekonomik durumuna göre farklı niteliktedir. Kapılar düz veya kemerli lentolar ile geçilmiştir. Kemerler kapının durumuna göre tam kemerli ya da basık kemerli şekilde oluşturulmuştur. Bazı kapılarda siyah beyaz taşın birlikte kullanılmasıyla dekoratif bir görüntü elde edilmiştir. Bir kısmında ise sadece beyaz taş kullanılmış ve taşlar oyularak çeşitli motifler yapılmıştır. Kapılar, ahşap malzeme kullanılarak yapılmıştır. Yapımında sert ve dayanıklı ağaçlar, özelliklede ceviz ağacı kullanılmıştır. Emniyet ve olumsuz dış şartlardan korunmak amacıyla kapıların dış yüzeyleri saç ve çinko levha kullanılarak kaplanmıştır. Kapı genişlikleri genellikle 1.00- 1.20 m yükseklikleri ise 2.00- 2.25 m arasındadır. Kapıların üzerinde döküm demir veya tunçtan yapılmış kapı tokmakları yer alır (Şekil 4-20) (Şekil 4-21).

Şekil 4-20: Avlu kapıları (Kaleoğlu Kanalı, 2010)

Şekil 4-21: Ev Kapıları (Kaleoğlu Kanalı,2010)

Yapıda bulunan pencerelerin tamamı birbirleri ile uyum içindedir. Çok sayıda ve büyük ölçekte yapılan pencerelerin amacı, bulundukları oda ve mekânlara daha fazla ışık ve hava imkânı sağlamak ve dış mekân ile görsel etkileşimi sağlamaktır. Genelde pencereler 1/2 oranlı, yüksek, açılan kanatlar şeklinde yapılmıştır. Pencerelerin üzerinde ise daha küçük ebatlı kuş pencereleri bulunur. Bir ölçekte pencereler yapılırken standart olunmasına çalışılmıştır.

Pencerelerde hemen hemen bütününde ahşap kullanılmıştır. Düz lentolu veya basık kemerli yapılan pencereler, ahşap kapak, demir parmaklık ve ahşap kafeslerle birlikte kullanılmıştır. Bir odanın büyüklüğü anlatılmak istendiğinde, ölçü olarak pencere sayısı söylenmektedir. Bu da odalardaki pencerelerin ölçü olarak ne kadar standart hale geldiğini göstermektedir. Odanın büyüklüğü tarif edilirken örn. "bir kapılı üç pencerelidir" gibi deyimler kullanılmıştır. Evin büyüklüğü içinde pencere sayısından faydalanılmıştır "üç tahalı (pencereli) ev" gibi. (Şekil 4-22)

Şekil 4-22: Pencereler (Kaleoğlu Kanalcı,2010)

Bazı evlerde ise çıkmalar bulunmaktadır. Genellikle evlerin ikinci katında 80- 100 cm kadar çıkmıştır. Bu çıkmalarda hem ön yüzde hem de yan yüzlerde pencereler bulunmaktadır. Çıkmaların yapılış sebebi tek yöne bakan bir odada iki üç yönde pencere açılabilmesi ve böylece odanın daha uzun süre güneş alabilmesini sağlamaktadır. Çıkmalar yapılırken ağaçtan kalın kütükler ve sııklar kullanılmıştır. İç mekân ızgara şeklinde döşenir buna ‘bağdadi’ tekniği denilir. Bağdadi işlemi yapıldıktan sonra ızgaraların üzeri ince dilimlenmiş kendir, kül ve kireçten yapılan harç ile sıvanır bu şekilde sağlam olması sağlanılmıştır. Üzerine ise Keymık tozu, kül ve kireç karışımı sıva yapılır. Dış cephesi ise bu işlemlerden sonra kalın teneke ile kaplanır ve boyanır. Bu kalın tenekeye "Tudya" denilir. (Şekil 4-23)

Şekil 4-23: Çıkmalar (Kaleoğlu Kanalcı, 2010)

Merdivenlerin yapımı ise, dış cephede bulunan merdivenler, çoğunlukla profilli taşlardan yapılmıştır. Her bir basamak taştan yontulup hazırlandıktan sonra yapının hayat içindeki dış duvarları örülürken, bunlar da duvar içerisine bir uçlarından yerleştirilerek ankastre (konsol) olarak birbirleri üzerine bindirilmiştir. Alt ve üstte döşemelere oturtulan merdivenler, taş işçiliği ve profilli yapıları yönünden önemlidir. Merdiven genişlikleri 80–110 cm arasındadır. Merdivenler Keymık Taşından yontularak yapılmıştır. Merdiven

profilleri farklı evlerde değişikler gösterir. Merdiven altları ise, evde depo veya başka amaçlarla kullanılmaktadır.

Dışta bulunan profilli ve işlemeli merdivenlerin tersine, iteki merdivenler yalın, işlemesiz ve herhangi bir özellik taşımayan, taştan yontulmuş düz merdivenlerdir. st kattaki bir mekândan çatıdan bardakaltı arası denilen kiler bölümüne çıkmak için kullanılan merdivenler, ankastre olarak yapılmış, duvar içinde kalan uçları uzun tutularak yer aldığı duvarın diğer tarafından duvar dışına taşırılmıştır. Böylece statik açıdan, konsol olarak yapılan merdiven basamakları güçlendirilmiştir. (şekil 4-24)

şekil 4-24: Merdivenler (Kaleoğlu Kanalıcı, 2010)

Bazı evlerde ise evle birlikte inşa edilen gizli merdivenler inşa edilmiştir. Bu merdivenler 50–60 cm genişliğinde oldukça yüksek basamaklı olarak yapılmış ve oda duvarlarında yer alan ‘Mahmil’ isimli dolaplara i kısımlarındaki bir yere açılmaktadır. (şekil 4-25)

Şekil 4-25: Oda içinden odaya geçiş merdiveni (Kaleoğlu Kanalcı, 2012)

Gaziantep evlerinde döşemelerde taş malzeme kullanılmıştır. Zemin katlarda yer alan servis mekânları, kiler, mahzen, mutfak gibi zemin kattaki odalar ve hayat bölümü tamamen taş malzemeyle kaplanmıştır. Birden fazla kat sayısı bulunan yapılarda ikinci ve üçüncü kat döşemelerin genellikle ahşap kirişler üzerine taş kaplama yapılarak oluşturulmuştur. Bazı evlerde bu sistem açıkça görülmektedir. Ahşap kirişler üzerine taş kaplama yapılan döşemelerin yüzeyine "Halep sıva" olarak bilinen ve kireç, keymık tozu, kül kendir lifleri ile su karışımından elde edilen beyaz renkli ve çok dayanıklı olan malzeme uygulanmıştır. Günümüzde kullanılan karo döşemeden daha dayanıklıdır. Halep sıvasıyla seramik kadar sert yüzey elde edilmiştir.

Döşemesi bu şekilde oluşturulan odaların girişlerindeki eşiklik kısmı ise pembe mermer ile kaplanmıştır. Döşemde kullanılan Halep sıva yapımı esnasında yüzeyi kül ile parlatılarak cilalı, düzgün ve parlak beyaz renkte olması sağlanmıştır. Bu işleme “pahlamak” denilmektedir. (Şekil 4-26)

Şekil 4-26: Döşemeler (Kaleoğlu Kanalcı, 2012)

Evlerin tavanları ise odaların kullanımına göre çeşitlilik göstermektedir. Eyvanlı evlerde eyvan tavanını oluşturan çatı örtüsü daha yüksek yapılmıştır. Çatı ile örtülmeden önde kubbe veya tonozla örtülen eyvan sonraki dönemlerde kırma çatı yapılarak kapatılmıştır. Özel bir bölüm olması nedeniyle eyvanın tavan şekli ve kaplamasında bu fark yansıtılmıştır. Diğer odaların tavanlarına göre daha derin ve kubbemsi bir form uygulanmıştır. Evin alt katında bulunan odalar ve üst kattaki odaların tavanları döşemeyi oluşturan ahşap direkler altında kalacak şekilde üst kısımları ahşap kaplanmıştır. Bu tipteki tavanlar genellikle renkli olarak boyanmıştır. Direkler ve ahşap tavan kaplamaları farklı renklerde boyanmış özellikle direkler vurgulanmak istenmiştir. (Şekil 4-27)

Evlerde yer alan büyük ve özel odaların tavanlarında, bitkisel motiflerin yer aldığı kalem işi süslemeler dikkat çekmektedir. Odaların tavanlarındaki işlemlerde kullanılan renkli kalemler günümüze kadar gelebilmiştir. Bazı evlerin tavanlarında görülen döşeme direkleri üzerine de kalem işi uygulanan birçok örnek mevcuttur. (Şekil 4-28)

Şekil 4-27: Tavan örnekleri (Kaleoğlu Kanalı, 2012)

Şekil 4-28: Tavan süslemesi (Env. No. 18) (Kaleoğlu Kanalı, 2012)

4.2.3 Kullanım

Yapının kullanıma açılması ile kullanım süresi başlamaktadır. Kullanım süreci, yapı üretim süreci kapsamında yer almakta, kullanım sırasında yapılacak değerlendirmelerin sonuçları gelecekte yapılacak üretimler için geri besleme sağlaması bakımından önem kazanmaktadır. Kullanım aşaması tüm işletme, bakım onarım faaliyetini kapsamaktadır.

Gaziantep evlerinin 19. yy'da yapımından sonra ayakta kalmasının sebepleri kullanılan malzemelerin dayanıklı olmasıdır. Bölge iklim şartlarına uygun ve mimari detayların doğru çözülmüş olmasıdır. 19. yy döneminin sonlarına doğru yapılan evlerin birçoğu bugün maalesef ayakta değildir. Ev sahiplerinin yanlış kararları sonucu yıkılıp yerine çok katlı binaların yapılmış olması en önemli etkidir. Günümüzde eski yapıların kültür mirasımız için değeri anlaşılmış ve geriye kalan evler yerel yönetim ile birlikte korunma çabalarına girilmiştir.

Kullanımın değişmesinden dolayı evlerin üst katlarına daha ekonomik olmasından dolayı betonarme ya da briketten katların çıkıldığı örnekler karşımıza çokça çıkmaktadır. Evlerin avludan bölünerek iki ayrı yapı olması da sıkça karşılaşılan örneklerdir.

4.3 İncelenen Konutların Yapı Üretim Çevresi

Geleneksel Gaziantep Evlerinin yapı üretim sürecini bulunduğu çevreden ayrı düşünmek mümkün değildir. Bu nedenle o dönemin kaynak, kurum ve kuruluşlar sistemine, finansman sistemine, siyasi, politik, yönetim sistemine ve doğal çevre ve altyapı sistemine değinilerek o dönemde yapı üretimi ele alınmaya çalışılmıştır.

4.3.1 Kaynaklar, Kurum ve Kuruluşlar

Gaziantep 1830 tarihine kadar Maraş'a bağlı bir sancak merkezidir. Bu tarihten itibaren Halep Vilayeti 'ne bağlı bir sancak merkezi olmuştur. Gaziantep sancağı Halep'e bağlı üç sancaktan birisidir. Halep eyaleti, Rakka, Gaziantep, Kilis sancaklarından oluşmuştur. 1864'te bir vilayet nizamnamesi yayınlanarak bu nizamname ile Tanzimat'tan beri uygulanmakta olan yönetim biçiminde bazı değişikliklere gidilmiştir. Yeni nizamnamenin ilk uygulanması Tuna Vilayetinde yapılmıştır. Tuna Vilayeti adı ile geniş bir bölgeyi kapsayan yeni bir eyalet kurulmuştur. O zamanki adı ile Ayıntap, Halep merkez kazasından sonra en büyük kasabadır. Şehirde 5001 hane bulunmakta bunun 3907'si Müslim, 1094'ü ise gayrimüslümdür. Gayrimüslim hanelerin 67'si Yahudi kalanı ise Hristiyan'dır (Güzelbey, 1970).

Gaziantep'te 19. yy'da 36 camii, 57 mescit, 21 medrese, 4 tekke, 37 mektep, 5 kilise, 13 hamam, 1938 dükkân, 4 bedesten, 10 han, 36 kahvehane, 9 meyhane, 3 sabunhane, 15 masara ve bir mumhanesi vardır (Şıvgın, 1997).

Her esnaf topluluğu, mesleki faaliyetlerinde uygulanan özel kuralları, normal olarak kendisi kararlaştırır ve bütün ustaların ortak kararı olarak onaylanmak üzere kadiya sunulurdu. Kadi; şeriata, kanunlara, müesses örf ve âdetlere aykırı olup olmadığına dair incelemesini hızla tamamladıktan sonra, ustalar tarafından hazırlanmış bulunan taslak, kendileri için artık bağlayıcı niteliği olan bir temel belge haline gelirdi. Örgütte yer alacak ustaların çoğunluğuna ait iradeyi yansıtan bu temel belgede ustalık, kalfalık gibi mesleki unvanların kazanılma şartları, çıraklık ve kalfalık süreleri, çalışma şartları, üretilecek malın

cinsi ve kalitesi, ham maddenin temini, dükkânların yeri, sayısı gibi konular yer alırdı. Eğer çoğunluğun iradesi bir konuda değişirse, aynı kurallar içerisinde bu değişiklikler de belgeye eklenir veya yeni bir belge düzenlenirdi.

Hiyerarşik yapıda teşkilatlandığı görülen bu kurum sisteminde esnaf şeyhi, esnaf kethüdası, yiğitbaşı, usta, kalfa ve çırak yer alıyordu. Birlikten birliğe değişmekle beraber şeyh, kethüda, yiğitbaşı, nakip, duacı ve ihtiyar ustalarından oluşan heyetin başı ‘Şeyh’ ünvanıyla anılırdı. Çoğunlukla merasim işlerini yürüten Esnaf Şeyhi, esnaf teşkilatının en üst noktasında bulunan ve esnafın genel meseleleriyle ilgilenen kişiydi. Şeyhlerin yerini 18. yüzyıldan itibaren Kethüda almaya başladı (Kala, 1998).

Osmanlı Devleti, yönetimi altında bulunan herhangi bir bölgeye başlıca iki yönetici göndermiştir. Bu yöneticilerden ilki, padişahın yürütme gücünü temsil eden “Bey” (Beylerbeyi, Sancak beyi), diğeri de yargı gücünü temsil eden Kadı’dır. Askeri-idari birimin başı olan Bey, Kadı’nın hükmü olmadan kimseyi cezalandıramaz; adli-idari birimin yöneticisi olan Kadı da Beyin otoritesine dayanmadan hükmünü uygulayamazdı. Şehirdeki görevliler içinde sahip olduğu yetkiler açısından en önemli olanı Kadı’dır. Kadı’nın belli başlı üç görevi bulunmaktadır: Yargı görevleri, yönetim görevleri ve Belediye görevleri. Kadı, her sınıftan halk arasında meydana gelen her çeşit davayı dinleyip çözümlemek ve hükme bağlamaktan başka, nikâh davalarını halletmek, ölen şahsın terekesini vârisleri arasında taksim etmek, yetim mallarını korumak, korunmaya muhtaç kimselere vâsi tayin etmek, vakıfların para ve taşınır taşınmaz mallarını gözetlemekle de yükümlüydü. Kadı, bu görevlerini yargı kuruluşu olan mahkemenin başı olarak yerine getirmekteydi. Kadı, adalet dağıtan bir yargıç olmanın dışında, yüklendiği yönetim sorumluluklarıyla en önemli görevlidir. Padişahın emirlerinin ahaliye bildirilmesi, devlete ait hakların korunması ve yönetim sisteminin aksamadan işleyebilmesi için kadıya büyük görevler düşmektedir. Buna göre, kazası dâhilindeki bütün devlet görevlilerini denetlemek, atamak ve azletmek, avarız cinsinden vergileri toplayarak yerine ulaştırmak ve kazanın güvenliğini sağlamak hep onun sorumluluğundadır. Kadı, belediye hizmetlerinden biri olan esnafı denetlemek ve esnaf şeyhlerini atamakla yükümlüdür. Bunların dışında, mevsimine göre esnafın sattığı her türlü ticari eşyanın fiyatlarını belirlerdi. Böylece esnafa halk arasında ortaya çıkabilecek anlaşmazlıkların önünü almış olurdu. Yerine getirdikleri

bu hizmetlerin karşılığında, senede bir kere olmak üzere “Narhiyye” adı altında belirli bir miktar para esnaftan toplanırdı (Özdemir, 1998).

4.3.2 Finansman Sistemi

Sistemin çevresini etkileyen bir diğer faktör olan finansman sistemi, Osmanlı döneminde yapının üretimi için gerekli olan banka ve kredi sağlayan kuruluşlar ya da finansal kredi sağlayan kuruluşlar gibi kuruluşlardır. Gaziantep Şeriyeye sicillerinden edinilen bilgilere göre para vakıflarının bulunduğunu göstermektedir. Bir işletim sistemi olarak para vakıfları; vakfın kuruluş amacını gerçekleştirmek için gelir elde etmek, önemli bir finansman kaynağı olarak nakit ve kredi ihtiyacını hukuksal bir ortamda karşılamak ve verilen krediler ile girişimcilik ve üretime sermaye sağlamak gibi önemli işlevleri yerine getirmektedir. Vakıf paralarının idaresi bir mütevellinin elinde bulunmakta, Bursa kadısının genel gözetimi altında çalışan mütevellî, vakıftan borç almak isteyenlerin gerekli teminata sahip olmaları durumunda kredi vermektedir. Bütün bunlar küçük ölçeklide olsa kredi zihniyetinin günlük yaşama egemen olduğunu göstermektedir. Osmanlı kentlerinin bütününde para ve kredi kullanımının çok yaygın olduğunu, ne İslam dininin faiz ve tefeciliğe ilişkin yasaklamaları, ne de bankacılık kurumlarının yokluğu, kredi ilişkilerinin yaygınlaşmasını engellememektedir. Kredi işlemlerinde gayrimüslimlerin yanı sıra, müslümanlarda en önde gelen tefeciler arasında yer almaktadır (Dündar, 2000).

4.3.3 Siyasi, Politik, Yönetim Sistemi

Osmanlı Devleti merkeziyetçi ve mutlak otoriteye dayalı bir yönetim anlayışı ile yönetiliyordu. Devletin başında Osmanlı hanedanından gelen Padişah bulunuyordu. Egemenlik Allah adına padişaha aitti. Bu nedenle bütün yetkiler padişahda toplanmıştır. Padişahlar, Bey, Gazi, Hünkâr, Hüdavendigar ve Sultan gibi ünvanlar kullanmışlardır. Padişahlar, hükümdarlık alameti olarak kendi adlarına hutbe okutup, para bastırmışlardır. Padişah adayı şehzadeler, yetişmeleri için sancaklara gönderilirler. Buna “Sancağa Çıkma” denilirdi. Devlet yönetiminde tecrübe kazanmaları için gittikleri sancaklarda yanlarına “Lala” adı verilen tecrübeli devlet adamları verilirdi.

1876 Kanun-u Esasi ile padişahın yetkileri ilk kez anayasa ile sınırlandı.

Divan-ı Hümayun Divan, devlet işlerinin görüşülerek karara bağlandığı en yüksek kuruldu.

Divan teşkilatı Orhan Bey zamanında kurulmuştur. II. Mahmut yaptığı ıslahatlar sırasında Divanı kaldırarak yerine Bakanlar Kurulu'nu kurmuştur. Divan, padişah için danışma meclisi niteliğindedir. Divanın iki özelliği vardır, hem yönetim kurumudur hem de en yüksek mahkemedir.

Divan üyeleri ve görevlerinden Padişah; Padişahlar Fatih'e kadar (1475) divanın başkanı idiler. Fatih'ten sonra padişahlar divan toplantılarına katılmadılar.

Vezir-i Azam (Sadrazam): Padişahın mutlak vekili olup günümüzdeki Başbakan'ın konumundadır. Padişah mührünü taşır, padişah adına tayin ve terfiler yapar ve devlet işlerini yürütürdü. Sadrazamlar padişah yerine sefere çıktıkları zaman "Serdar-ı Ekrem" (Büyük Asker) ünvanı alırlardı.

Vezirler: Günümüzde Devlet Bakanları konumunda olan vezirler daha çok askeri ve siyasi işlerden sorumlu idiler. Tecrübeli birer devlet adamı olup vezir-i azamın yardımcısı idiler. Osmanlı Devleti büyüdükçe sayıları artmıştır.

Kazaskerler: Anadolu ve Rumeli Kazaskeri olmak üzere sayıları ikidir. Adalet, eğitim, kültür ve diyanet işlerine bakarlar. Divandaki büyük davalara bakan kazaskerler ayrıca kadı ve müderrislerin (profesör) tayin ve terfilerine bakarlardı. Günümüzdeki hem Milli Eğitim hem Adalet Bakanı konumundaydılar.

Defterdarlar: Günümüzdeki Maliye Bakanı'nın konumunda olan defterdarlar, devletin bütün mali işlerinden sorumludur. Anadolu ve Rumeli defterdarları olmak üzere sayıları ikidir.

Nişancı: Protokol, yazı ve tapu işlerinde sorumlu idi. Padişah adına yazılan ferman, berat ve diğer belgelere padişahın tuğrasını (imzasını) çekerdi. Osmanlı kanunlarını çok iyi bilen nişancılar gerektiği zaman Divana bilgi verirlerdi.

Bu görevlilerden başka 16. yüzyıldan itibaren divan üyeleri arasında din işlerinden sorumlu Müftü (Şeyhülislam), donanmadan sorumlu Kaptan-ı Derya ve dış işlerinden sorumlu Reis'ül Küttap da katılmıştır.

Osmanlı Devleti'nde, fetihlerle toprakların genişlemesi üzerine ülke yönetimini kolaylaştırmak için ülke eyaletlere, eyaletler sancaklara, sancaklar kazalara ve kazalar da

köylere ayrılmıştır. Eyaletler idari bakımdan kendi içinde üçe ayrılıyordu. Merkeze bağlı eyaletler ise Anadolu ve Rumeli Beylerbeyliği olmak üzere ikiye ayrılıyordu. Merkeze bağlı eyaletleri Beylerbeyi yönetiyordu. Bu eyaletlerin halkı daha çok Müslüman Türklerden oluşuyordu. Özel Yönetimi Olan Eyaletler Trablusgarp, Cezayir, Tunus, Mısır, Basra, Bağdat, Habeş, Yemen gibi eyaletlerdir. Bu eyaletlerden yıllık belirli bir vergi alınmaktadır. Dirlik Sistemi uygulanmamaktadır. Bu eyaletlerin vergi gelirleri açık artırma yoluyla Mültezim adı verilen şahıslar tarafından toplanırdı (iltizam usûlü). İmtiyazlı Eyaletler (Bağlı Beylikler), iç işlerinde serbest, dış işlerinde Osmanlı Devleti'ne bağlı Eflak, Boğdan, Kırım ve Erdel gibi eyaletlerdir. Bu eyaletler Osmanlı Devleti'ne vergi öderler, gerektiğinde orduya asker gönderirlerdi.

Diğer bir yandan Amerikalı Protestan misyonerler 19. yy'ın başında büyük uyanış diye tanımlanan Protestanlık hareketini yaygınlaştırmak amacıyla 'American Board of Commissioners For Foreign Missions' kısaca ABCFM ya da American Board olarak söz edilen kuruluş altında örgütlenmişlerdi. Bu örgüt 1810'da Boston'da kurulmuştur ve 1819'da Türkiye topraklarını programına almıştır (Haydaroğlu, 1990).

Bunların amacı gönderildikleri uzak ülkelerde hayır kurumları, eğitim ve sağlık merkezleri kurarak halkla iletişim sağlamak, onlara Protestanlığı öğretmek ve böylece bu mezhebi yaymak olmuştur. Misyonerler Osmanlı Devleti'ne geldikleri zaman Osmanlı yönetimi ile geliştirdikleri iyi ilişkileri zedelememek için Müslümanların Protestanlaşmasının ve din değiştirmelerinin ne kadar zor hatta imkânsız olduğunu anlamalarından sonra Müslümanları Protestanlaştırmak yerine Ermeniler üzerinde çalışmaya başlamışlardır.

Amerikan misyonerlerin Anadolu'da en çok faaliyet gösterdikleri bölgelerden birisi de Gaziantep olmuştur. Gaziantep'te açılmış olan kolej 1870 yılında Urfa'da toplanan Kilikya Ermeni Protestan Birliği toplantısında kararlaştırılmıştır. Bu okul 1876 yılında merkezi Türkiye koleji adı altında Gaziantep'te eğitime başlayarak amacı kendi yurtlarını terk etmeyecek düzeyde bilgi ve beceri ile donatılmış genç kuşaklar yetiştirmektir.

Amerikalı misyonerler her ne kadar okul ve kilise faaliyetlerini Ermenilere yöneltmişlerse de Ermenilerle bir arada yaşayan Türklerin Ermeni komşularında gözledikleri değişikliklerden etkilenmemeleri imkânsız olmuştur. Ayrıca misyonerlerin arasında çok sayıda kadın misyoner bulunması onların Ermeni ve Türk kadınları arasına girmelerini

mmkn hale getirmiştir. Gaziantep'te kurdukları hastanenin din ayırımı gözetmeksizin verdiği sağlık hizmeti buradaki Türkler üzerinde de çok etkili olmuştur. Hatta Amerikan hastanesinde pek çok Türk kadın çalışmaya başlamıştır. 19. yy'ın ikinci yarısında Gaziantep'in sosyal hayatında birtakım yenilikler değişiklikler olmuştur. 1880'li yıllarda Ermeni olayları başladığı sıralarda misyonerler onları bağımsızlıklarını almaları konusunda teşvik etmişler hatta kendi amaçları için kullanmışlardır. Din amaçları giderek geri plana atılmış siyasi amaçları ön plana çıkmıştır. Bunlardan dolayı 19. yy'da Gaziantep'te yapılmış olan evlerin genelde Ermeni ustalar tarafından yapıldığı bilinmekte iken siyasi nedenlerden ötürü Ermeni ustaların yerini Türk-Müslüman ustalara bırakmıştır. Bu siyasi değişim ise evlerde yapılan süslemeler, motiflerde kendini göstermektedir.

Daha sonraları ise Gaziantep'in mülki idaresinin başında bir kaymakam bulunmuştur. Görevi Kaza idare meclisi yönetimi, yargı ve maliye işlerinde yöneticilere yardımcı olmakta gerekli kararları alarak uygulamaya koymasıdır. Kaza İdare Meclisi sekiz kişiden oluşuyordu. Naib, Mft, Mal Müdürü (Maliye), Tahrirat Ktibi Kaza idare meclisinin ana yeleriydiler. Seçilmiş yelerin ikisi Müslüman, ikisi gayri Müslim yelerden oluşuyordu. Maliye Dairesi ise bir maliye memuru, bir muavini bir yardımcısı ve birde Sandık Emininden oluşmaktaydı. Kazanın vergisini toplamak ve elde edilen gelirin idare edilmesi Kaymakamla birlikte Mal müdürünün en önemli grevlerindendi (şıvgın, 1997).

Belediyeler Tanzimat devrinde uygulanmaya girişilen reformlardan birisiydi. Belediye idareleri 1864 Vilayet Nizamnamesi'nden sonra ve daha çok da 1871 Nizamnamesi ve 1877 vilayet belediye kanununun çıkmasından sonra teşkilatlanmışlardır. Gaziantep'te 19. yy'ın ikinci yarısında belediye dairesi ve teşkilatı kurulmuştu. 1895'te Belediye Dairesi Reis, Ktip, Sandık Emni ve Tabibin de bulunduğu 14 kişiden oluşuyordu. Bunun altısı gayrimüslim idi. 1899'da Belediye Dairesi'ne bir eczacı ve bir müfettiş ilave olunmuştur (Ortaylı, 1974).

4.3.4 Doğal evre ve Altyapı Sistemleri

İklim koşulları, arazinin engebe ve eğimli olması, bulunduğu bitki örtüsü, jeolojik yani deprem durumu ya da malzeme durumu gibi bilgilerin göz önünde bulundurularak üretim yapılmasıdır. Alt yapı sistemleri içinde bulunan su, elektrik donanım durumu, kanalizasyon ve p durumları göz önünde bulundurulmuştur. Belirli bölgelerde bulunan su

kuyularından evlere bağlantılar oluşturulmuştur. Elektrik donanımı 1856 yılına kadar Gaziantep dâhil olmak üzere bütün Osmanlı devleti elektrik donanımından yoksundu. Evler mum ve yağ kandilleriyle, belli başlı sokaklar, önemli kamu binaları, varlıklı ailelerin konak ve yalılarının önleri de fenerlerle aydınlatılıyordu. Belediye çalışanları tarafından havanın kararmasıyla yakılan kandiller havanın aydınlanmasına kadar yanık tutulup, havanın aydınlanmaya başlamasıyla söndürülüyordu. İnsanlar güvenlik nedeniyle geceleri fenersiz dışarıya çıkamıyorlardı. Daha sonra ise sokaklar havagazı ile aydınlatılmaya başlanılmıştır. Yer altında kayaların oyularak oluşturulan kanal sistemine "Kanavet" denmektedir. Her eve uğrayan bu kanallara avlulardan açılan bir kuyu ile ulaşmak mümkündür. Kimi zaman cami avlusunda sonlanan bu kanallar, kimi zaman da yer altında yapılmış "Kastel" denilen meydanlarda sonlanmaktadır.

BÖLÜM 5. GELENEKSEL GAZİANTEP EVLERİNİN YAPI ÜRETİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Bu bölümde seçilen örneklerin rölöve çizimleri Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Kudep Bürosu arşivinden Yaprak Mahallesi'ne ait evlerin rölöve çizimleri Gaziantep Şehitkamil Belediyesi Fen İşleri Müdürlüğü arşivinden temin edilmiştir. Seçilen binalar belli başlı kriter çerçevesinde değerlendirilerek ele alınmıştır. Bu kriter 'yapı üretimi' çerçevesinde ele alınarak envanter oluşturulmuştur. İnceleme 20 örnekten oluşmakta her bir örnek ise 4 sayfayı kapsamaktadır. Birinci sayfada yapının genel bilgisi, vaziyet planı ve dış fotoğrafı bulunmaktadır, ikinci sayfada yapı üretimi analizi, üçüncü sayfada iç mekan fotoğraflarıyla son sayfada rölöve çizimleri bulunmaktadır.

İncelenen Konutların Özellikleri

Araştırma konusu olarak seçilen evler 19. yy dönemine ait olup niteliklerini kaybetmemiş evlerdir. Gaziantep kentsel sit alanı içinde bulunan kale çevresinde yerleşim gösteren bu bölgeler Anıtlar Yüksek Kurulu'nun kararıyla sit alanı olarak onaylanan bölgede bulunmaktadır. Bey (Kayacık) Mahallesi, Osmanlı Dönemi'nde azınlıkların yoğun olarak yaşadığı bir merkez konumundadır (Uğur, 2004).

Bey Mahallesi'nde yaşayan azınlıkların sosyo-kültürel ve ekonomik seviyeleri şehrin diğer bölgelerinde yaşayan insanlara göre daha yüksek olup bu özellikleri fiziksel mekâna da yansımıştır. Bu bölgede bulunan yapılar daha büyük ve gösterişli olup işçilik ve kullanılan yapı malzemeleri de daha kalitelidir. Bunun yanında diğer ele alınan evler ise Yaprak Mahallesi'nden seçilen evlerdir. Yaprak Mahallesi Osmanlı Dönemi'nde Mahalle'de bulunan camiden adını aldığından dolayı Ali Nacar (Ali Naccar) olarak bilinmektedir. Daha çok gelir durumu iyi olan yerli halkın yaşadığı bu bölge yine nitelikli evlerin bulunduğu bir Türk Mahallesi olarak bilinmektedir. Bu şekilde iki farklı bölgeden seçilen evlerin yapı üretimi incelenmiştir. O dönemde Antep'te bulunan mahalleler ve hane sayıları verilmiştir.

Tablo 5-1: Osmanlı Döneminde Mahalle isimleri ve hane sayıları (Gül, 2005)

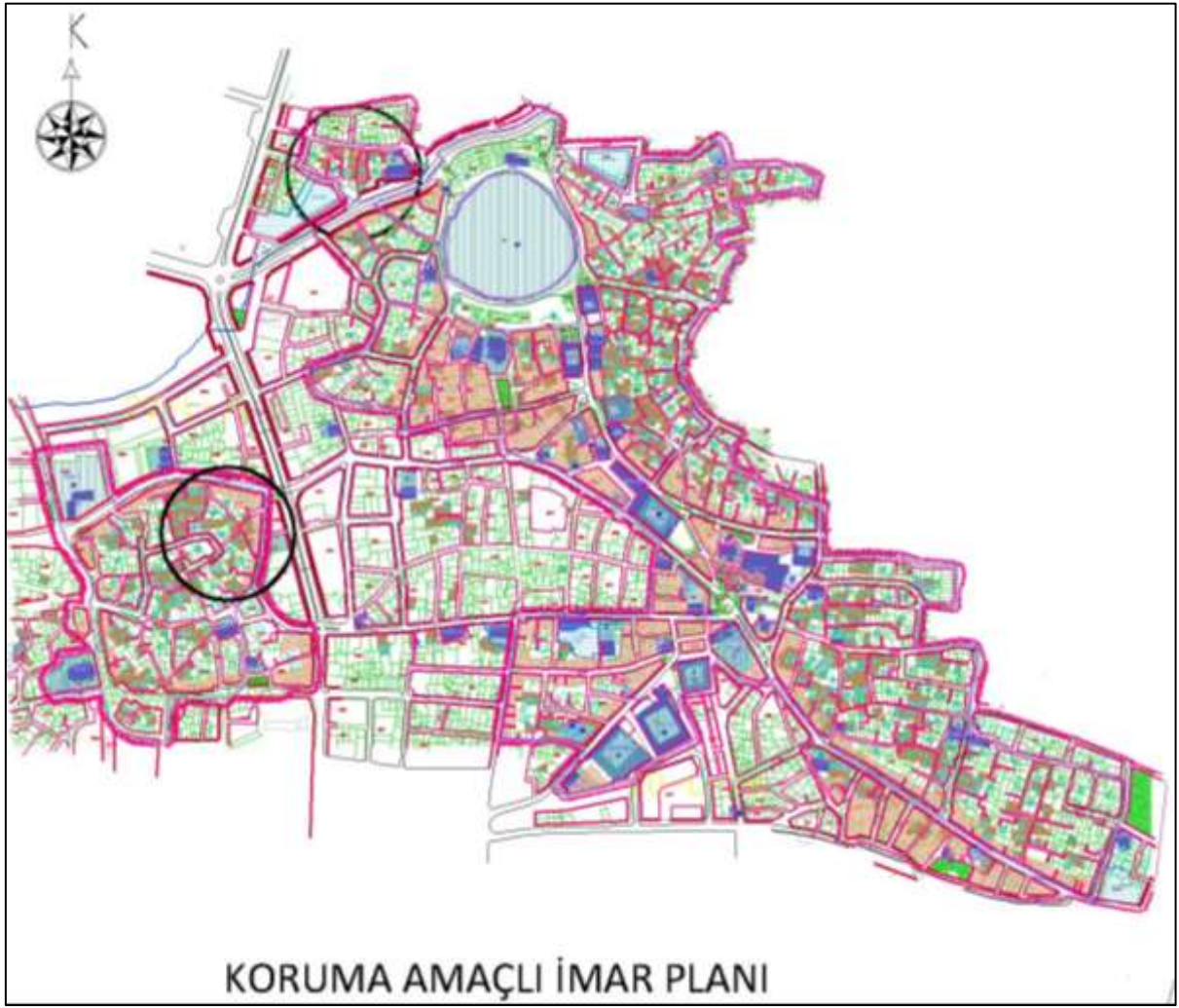
NO	MAHALLE İSİMLERİ	HANE	NO	MAHALLE İSİMLERİ	HANE
1	Mahalle-i Kadı	85	17	Zokakı Mescidi köhne	20
2	Mahalle-i İbni Şeker	88	18	Mahalle-i Kürkçü	47
3	Mahalle-i Bostancı	60	19	Mahalle-i Boyacı	56
4	Mahalle-i Çukur	82	20	Sakinanimağareimüarref	53
5	Mahalle-i Alinacar	117	21	Kürttepesi	17
6	Mahalle-i Akyol	53	22	Mahalle-i İbni Kör	40
7	Mahalle-i Kayacık	48	23	Mahalle-i Yahnı oğlu	42
8	Mahalle-i İbniyub	118	24	Mahalle-i Kozluca	67
9	Kürtüncü	42	25	Mahalle-i Hamam	47
10	Zokakı mescidi Acem	29	26	ZokakıKastel	31
11	Zokakı mescidi Nakkaş	38	27	Zokağı Hamamı Tışlağı	30
12	Mahalle-i Eblehlu	42	28	Mahalle-i İbniSikkak	154
13	Mahalle-i Tarla	99	29	Mahalle-i Şhreküstü	113
14	İbniAmmiZokağı	27	30	Sakinanimağareha	38
15	ZokakıMescid Başı Büyük	11	31	Mahalle-i Tevbe	51
16	Zokakı Mescidi Acem oğlu	14	32	Mahalle-i Ermeniyan	44

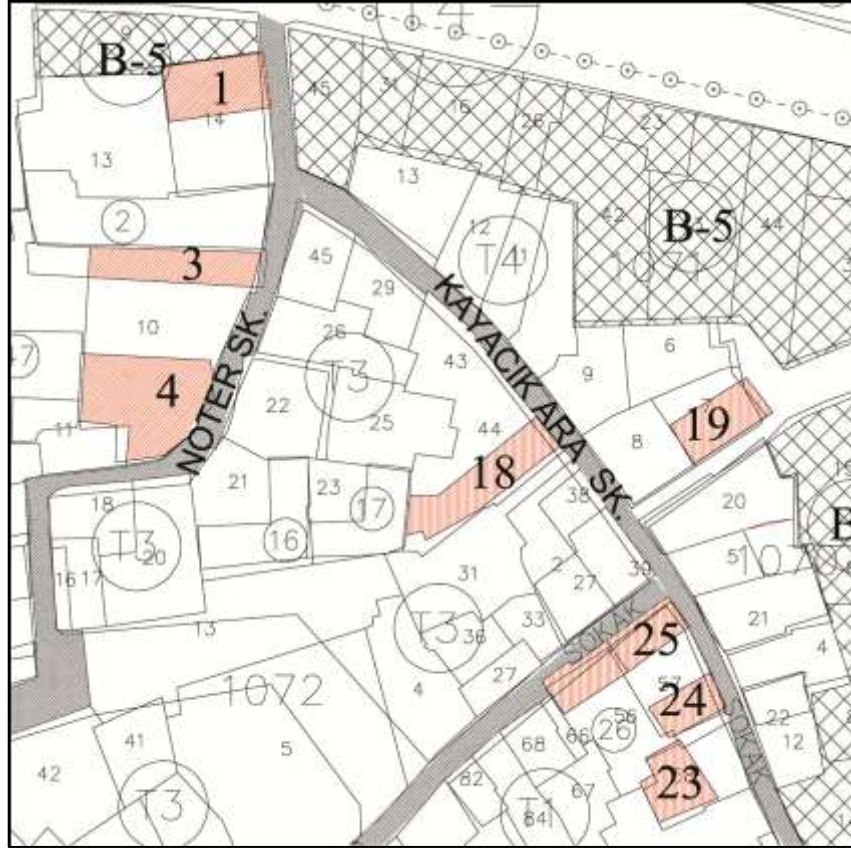
Şekil 5-1: Bölgenin Google Earth uydu görüntüsü (Google Earth, Nisan, 2012)

Harita 5-1: Seçilen evleri gösteren harita (Kaleoğlu Kanalcı,2012)

Harita 5-2:Koruma amaçlı imar planı (Kudep Arşivi)

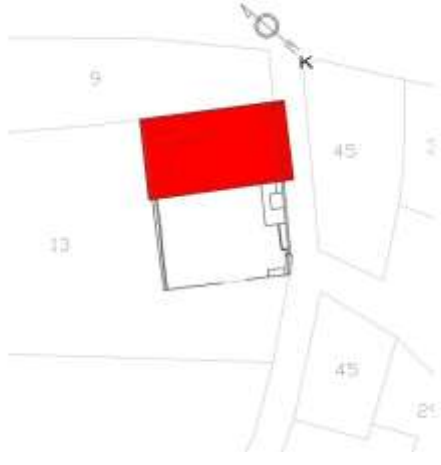

Harita 5-3: Bey Mahallesi'nde bulunan tescilli evler (Kaleoğlu Kanalcı,2012)

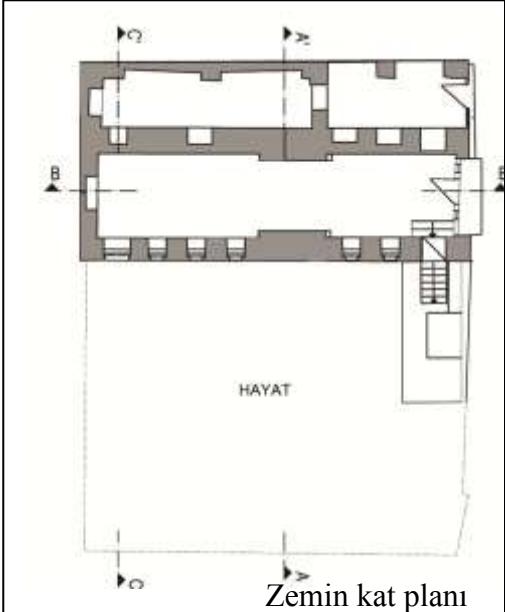
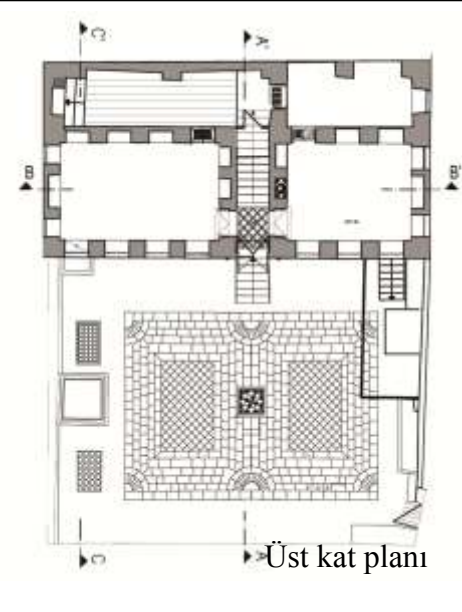
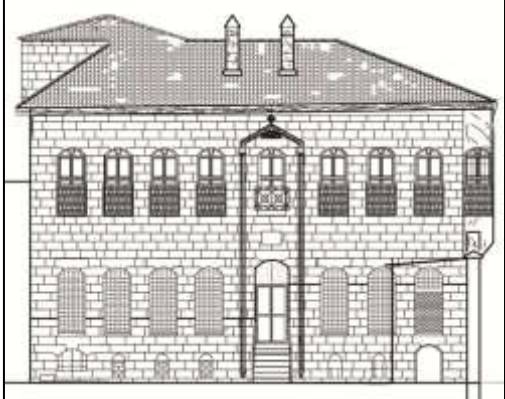
Harita 5-4: Yaprak Mahallesi'nde bulunan tescilli evler (Kaleoğlu Kanalcı,2012)

5.1 Envanter 1 No.lu Evin Yapı Üretim Analizi

GELENEKSEL GAZİANTEP EVLERİ YAPI ÜRETİMİ ANALİZİ		ÖRNEK: 1
VAZİYET PLANI	FOTOĞRAFLAR	
		
		
	Fotoğraf Kaynak: (Kaleoğlu Kanalcı,2012)	
YAPI BİLGİSİ		
Tescil No: 1		
Ada/ Parsel: 1073/14		
Yapım Yılı: 1882		
Mahalle: Bey Mahallesi		
Mülk Sahibi: Özel		
Özgün Fonksiyonu: Konut		
Günümüzdeki Fonksiyonu: Kafeterya		
Yapı Sistemi: Yığma		
Kat Adedi: 2 kat taş yapı		
Yapı Durumu: Orta Hasarlı		

GELENEKSEL GAZİANTEP EVLERİ YAPI ÜRETİMİ ANALİZİ			ÖRNEK:1
YAPI ÜRETİMİ KAYNAKLARI (GİRDİLER)	Fiziksel Üretim Kaynakları	Malzeme	Taş: Duvar, Eşiklik Ahşap: Nacarlar, kapılar, çatı Demir: Korkuluk, parmaklık, Sac: Çıkma
		Araç	Külünk, Gönye, Muhul, Kırba, Mala, Dil malası, Miskala, Mismar, Murç, Taşçı tarağı, Taşçı tokmağı, Taşçı tokmağı, Taşçı törpüsü, Varyoz, Zincir.
		Enerji	İnsan gücü kullanılmıştır.
	Finansman Kaynaklar		Bireysel finans kaynakları kullanılmıştır
	İşgücü Kaynakları		Binager, yapıcı, neccar, taşçı, demirci, dülgeran
	Enformasyon (Bilgi) Kaynakları		Geleneksel usta çırak ilişkisi ve sözlü iletişim
YAPI ÜRETİMİ BİLEŞENLERİ (AŞAMALAR)	Tasarım		Hayatlı I plan, 4 nacarlı oda, mahzen, gane, ocaklık, mahmil, kuş tahası, cumba
	Yapım		Yığma taş bina, taş merdiven, demir korkuluk, beşik çatı
	Kullanım		Konut, sonrasında boş kalan bina kafe olarak kullanılmıştır.
YAPI ÜRETİMİ ÇEVRESİ	Kaynak, Kurum Ve Kuruluşlar Sistemi		Hassa mimarları, Kadılık sistemi
	Finansman Sistemi		Özkaynak kullanılmıştır.
	Siyasi, Politik Sistem		Merkeziyetçi sistem.
	Doğal Çevre ve Altyapı		Geleneksel altyapı sistemleri bulunmaktadır.

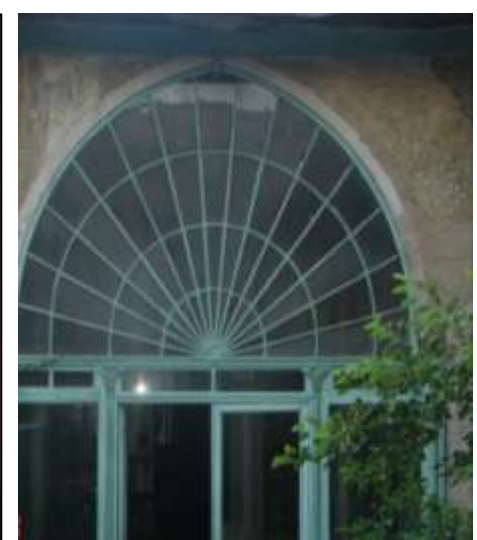
GELENEKSEL GAZİANTEP EVLERİ YAPI ÜRETİMİ ANALİZİ	ÖRNEK:1
İÇ MEKÂN FOTOĞRAFLARI	
	
Fotoğraf Kaynak: (Kaleoğlu Kanalcı,2012)	

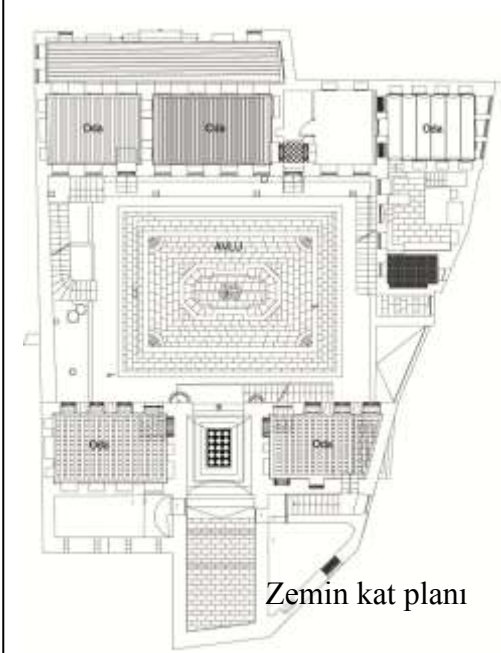
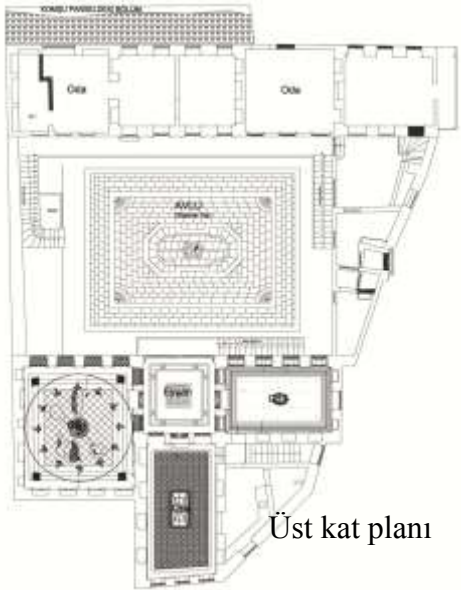
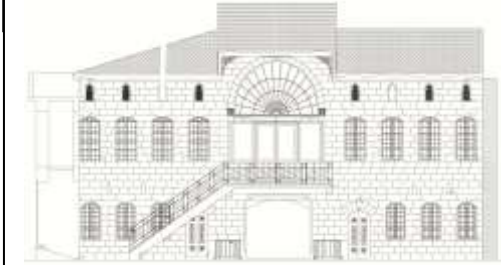
GELENEKSEL GAZİANTEP EVLERİ YAPI ÜRETİMİ ANALİZİ	ÖRNEK:1
RÖLÖVE ÇİZİMLERİ	
 Zemin kat planı	 Üst kat planı
 Görünüş	 Kesit
Proje Kaynak: (Kudep Arşivi, Proje Müellifi: Eg Mimarlık)	

5.2 Envanter 2 No.lu Evin Yapı Üretim Analizi

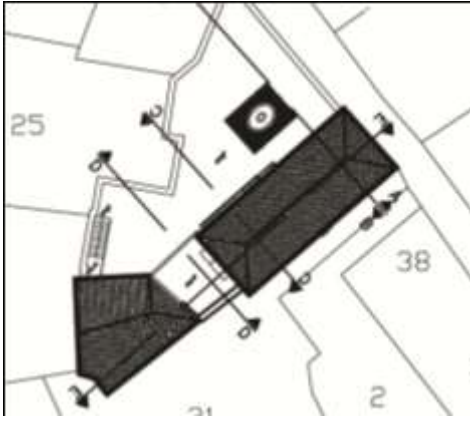
GELENEKSEL GAZİANTEP EVLERİ YAPI ÜRETİMİ ANALİZİ		ÖRNEK: 2
VAZİYET PLANI	FOTOĞRAFLAR	
	 	
YAPI BİLGİSİ		
Tescil No: 3-4		
Ada/ Parsel: 1073/10		
Yapım Yılı: Bilinmiyor		
Mahalle: Bey Mahallesi		
Mülk Sahibi: Özel		
Özgün Fonksiyonu: Konut		
Günümüzdeki Fonksiyonu: Kafeterya		
Yapı Sistemi: Yığma		
Kat Adedi: 2 kat taş yapı		
Yapı Durumu: İyi Durumda	Fotograf Kaynak: (Kaleoğlu Kanalcı,2012)	

GELENEKSEL GAZİANTEP EVLERİ YAPI ÜRETİMİ ANALİZİ			ÖRNEK:2
YAPI ÜRETİMİ KAYNAKLARI (GİRDİLER)	Fiziksel Üretim Kaynakları	Malzeme	Taş: Duvar, Eşiklik Ahşap: Nacarlar, kapılar, çatı Demir: Korkuluk, parmaklık, Sac: Çıkma
		Araç	Külünk, Gönye, Muhul, Kırba, Mala, Dil malası, Miskala, Mismar, Murç, Taşçı tarağı, Taşçı tokmağı, Taşçı tokmağı, Taşçı törpüsü, Varyoz, Zincir.
		Enerji	İnsan gücü kullanılmıştır.
	Finansman Kaynaklar		Bireysel finans kaynakları kullanılmıştır
	İşgücü Kaynakları		Binager, yapıcı, neccar, taşçı, demirci, dülgeran
	Enformasyon (Bilgi) Kaynakları		Geleneksel usta çırak ilişkisi ve sözlü iletişim
YAPI ÜRETİMİ BİLEŞENLERİ (AŞAMALAR)	Tasarım		Avludan girilen I bina, ocaklık, 3 nacarlı oda, hayat, gane, mahmil, kuş tahası, Eyvan
	Yapım		Yığma taş bina, taş merdiven, demir korkuluk, beşik çatı
	Kullanım		Konut, sonrasında boş kalan bina kafe olarak kullanılmıştır.
YAPI ÜRETİMİ ÇEVRESİ	Kaynak, Kurum Ve Kuruluşlar Sistemi		Hassa mimarları, Kadılık sistemi
	Finansman Sistemi		Özkaynak kullanılmıştır.
	Siyasi, Politik Sistem		Merkeziyetçi sistem.
	Doğal Çevre ve Altyapı		Geleneksel altyapı sistemleri bulunmaktadır.

GELENEKSEL GAZİANTEP EVLERİ YAPI ÜRETİMİ ANALİZİ	ÖRNEK:2
İÇ MEKÂN FOTOĞRAFLARI	
	
	
Fotoğraf Kaynak: (Kaleoğlu Kanalcı,2012)	

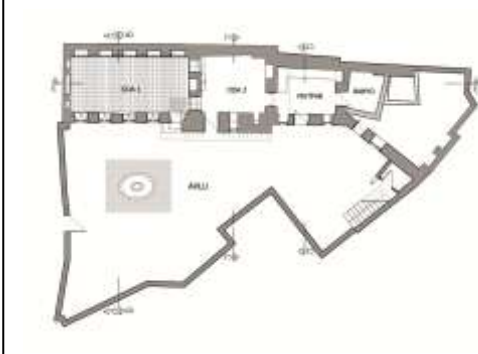
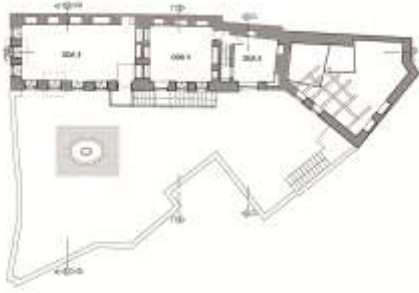
GELENEKSEL GAZİANTEP EVLERİ YAPI ÜRETİMİ ANALİZİ	ÖRNEK:2
RÖLÖVE ÇİZİMLERİ	
 Zemin kat planı	 Üst kat planı
 Görünüş	 Kesit
Proje Kaynak: (Kudep Arşivi, Proje Müellifi: Eg Mimarlık)	

5.3 Envanter 3 No.lu Evin Yapı Üretim Analizi

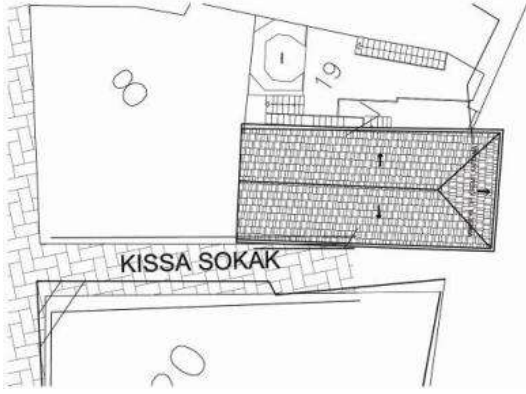
GELENEKSEL GAZİANTEP EVLERİ YAPI ÜRETİMİ ANALİZİ		ÖRNEK: 3
VAZİYET PLANI	FOTOĞRAFLAR	
		
YAPI BİLGİSİ		
Tescil No: 18		
Ada/ Parsel: 1072/44		
Yapım Yılı: 1887		
Mahalle: Bey Mahallesi		
Mülk Sahibi: Özel		
Özgün Fonksiyonu: Konut		
Günümüzdeki Fonksiyonu: Kafeterya		
Yapı Sistemi: Yığma		
Kat Adedi: 2-3 kat taş yapı		
Yapı Durumu: Orta Hasarlı		
Fotoğraf Kaynak: (Kaleoğlu Kanalcı,2012)		

GELENEKSEL GAZİANTEP EVLERİ YAPI ÜRETİMİ ANALİZİ			ÖRNEK:3
YAPI ÜRETİMİ KAYNAKLARI (GİRDİLER)	Fiziksel Üretim Kaynakları	Malzeme	Taş: Duvar, Eşiklik Ahşap: Nacarlar, kapılar, çatı Demir: Korkuluk, parmaklık, Sac: Çıkma
		Araç	Külünk, Gönye, Muhul, Kırba, Mala, Dil malası, Miskala, Mismar, Murç, Taşçı tarağı, Taşçı tokmağı, Taşçı tokmağı, Taşçı törpüsü, Varyoz, Zincir.
		Enerji	İnsan gücü kullanılmıştır.
	Finansman Kaynaklar		Bireysel finans kaynakları kullanılmıştır
	İşgücü Kaynakları		Binager, yapıcı, neccar, taşçı, demirci, dülgeran
	Enformasyon (Bilgi) Kaynakları		Geleneksel usta çırak ilişkisi ve sözlü iletişim
YAPI ÜRETİMİ BİLEŞENLERİ (AŞAMALAR)	Tasarım		Avludan girilen I bina, ocaklık, 5 nacarlı oda, hayat, gane, mahmil, kuş tahası,
	Yapım		Yığma taş bina, taş merdiven, demir korkuluk, beşik çatı
	Kullanım		Konut, sonrasında boş kalan bina kafe olarak kullanılmıştır.
YAPI ÜRETİMİ ÇEVRESİ	Kaynak, Kurum Ve Kuruluşlar Sistemi		Hassa mimarları, Kadılık sistemi
	Finansman Sistemi		Özkaynak kullanılmıştır.
	Siyasi, Politik Sistem		Merkeziyetçi sistem.
	Doğal Çevre ve Altyapı		Geleneksel altyapı sistemleri bulunmaktadır.

GELENEKSEL GAZİANTEP EVLERİ YAPI ÜRETİMİ ANALİZİ	ÖRNEK:3
İÇ MEKÂN FOTOĞRAFLARI	
  	
Fotoğraf Kaynak: (Kaleoğlu Kanalcı,2012)	

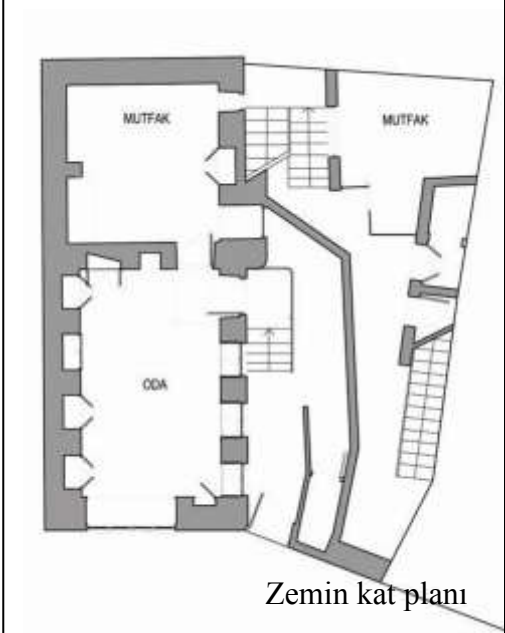
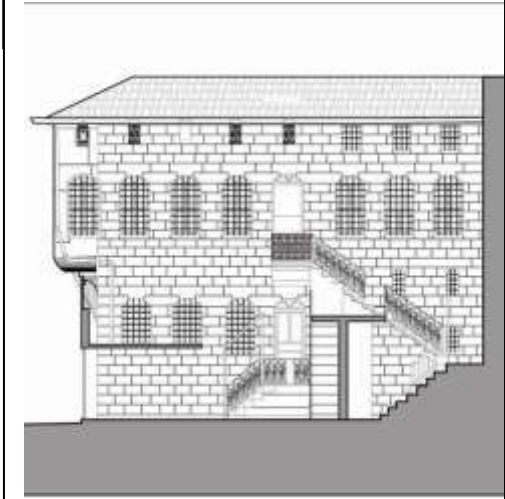
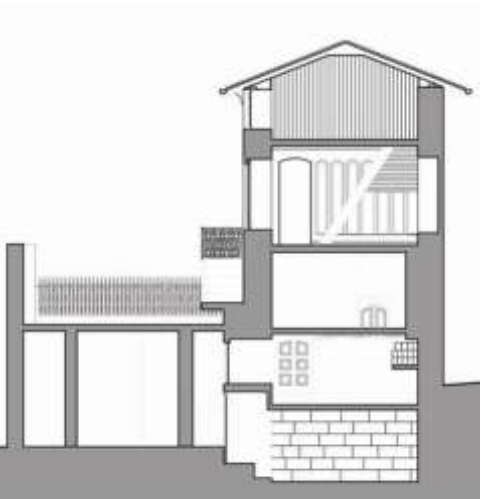
GELENEKSEL GAZİANTEP EVLERİ YAPI ÜRETİMİ ANALİZİ	ÖRNEK:3
RÖLÖVE ÇİZİMLERİ	
 Zemin kat planı	 Üst kat planı
 Görünüş	 Kesit
Proje Kaynak: (Kudep Arşivi, Proje Müellifi: Eg Mimarlık)	

5.4 Envanter 4 No.lu Evin Yapı Üretim Analizi

GELENEKSEL GAZİANTEP EVLERİ YAPI ÜRETİMİ ANALİZİ		ÖRNEK: 4
VAZİYET PLANI	FOTOĞRAFLAR	
	 	
YAPI BİLGİSİ		
Tescil No: 19		
Ada/ Parsel: 1071/ 7		
Yapım Yılı: 1882		
Mahalle: Bey Mahallesi		
Mülk Sahibi: Özel, Bölünmüş		
Özgün Fonksiyonu: Konut		
Günümüzdeki Fonksiyonu: Kafeterya		
Yapı Sistemi: Yığma		
Kat Adedi: 2 kat taş yapı+ 1 kat betonarme ek		
Yapı Durumu: Orta Hasarlı		
		Fotoğraf Kaynak: (Kaleoğlu Kanalcı,2012)

GELENEKSEL GAZİANTEP EVLERİ YAPI ÜRETİMİ ANALİZİ			ÖRNEK:4
YAPI ÜRETİMİ KAYNAKLARI (GİRDİLER)	Fiziksel Üretim Kaynakları	Malzeme	Taş: Duvar, Eşiklik Ahşap: Nacarlar, kapılar, çatı Demir: Korkuluk, parmaklık, Sac: Çıkma
		Araç	Külünk, Gönye, Muhul, Kırba, Mala, Dil malası, Miskala, Mismar, Murç, Taşçı tarağı, Taşçı tokmağı, Taşçı tokmağı, Taşçı törpüsü, Varyoz, Zincir.
		Enerji	İnsan gücü kullanılmıştır.
	Finansman Kaynaklar		Bireysel finans kaynakları kullanılmıştır
	İşgücü Kaynakları		Binager, yapıcı, neccar, taşçı, demirci, dülgeran
	Enformasyon (Bilgi) Kaynakları		Geleneksel usta çırak ilişkisi ve sözlü iletişim
YAPI ÜRETİMİ BİLEŞENLERİ (AŞAMALAR)	Tasarım		Avludan girilen I bina, ocaklık, 3 nacarlı oda, hayat, gane, mahmil, kuş tahası,
	Yapım		Yığma taş bina, taş merdiven, demir korkuluk, beşik çatı
	Kullanım		Konut, sonrasında boş kalan bina kafe olarak kullanılmıştır.
YAPI ÜRETİMİ ÇEVRESİ	Kaynak, Kurum Ve Kuruluşlar Sistemi		Hassa mimarları, Kadılık sistemi
	Finansman Sistemi		Özkaynak kullanılmıştır.
	Siyasi, Politik Sistem		Merkeziyetçi sistem.
	Doğal Çevre ve Altyapı		Geleneksel altyapı sistemleri bulunmaktadır.

GELENEKSEL GAZİANTEP EVLERİ YAPI ÜRETİMİ ANALİZİ	ÖRNEK:4
İÇ MEKÂN FOTOĞRAFLARI	
	
	
Fotoğraf Kaynak: (Kaleoğlu Kanalcı,2012)	

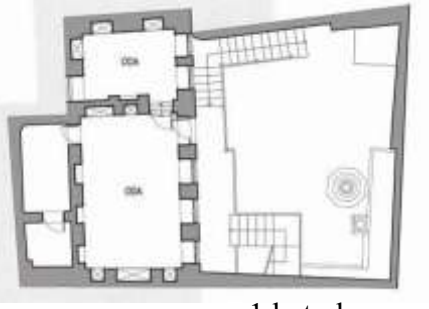
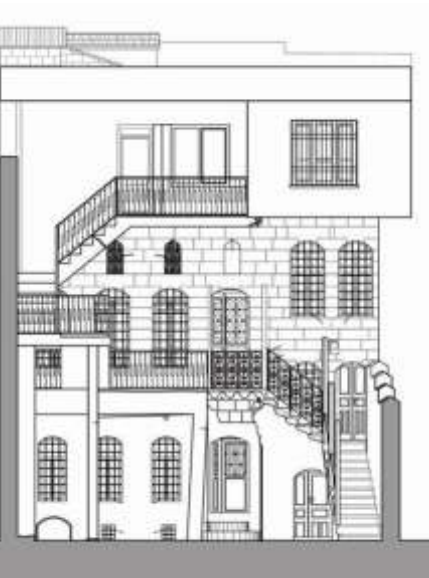
GELENEKSEL GAZİANTEP EVLERİ YAPI ÜRETİMİ ANALİZİ	ÖRNEK:4
RÖLÖVE ÇİZİMLERİ	
 Zemin kat planı	 Üst kat planı
 Görünüş	 Kesit
Proje Kaynak: (Kudep Arşivi, Proje Müellifi: Eg Mimarlık)	

5.5 Envanter 5 No.lu Evin Yapı Üretim Analizi

GELENEKSEL GAZİANTEP EVLERİ YAPI ÜRETİMİ ANALİZİ		ÖRNEK: 5
VAZİYET PLANI	FOTOĞRAFLAR	
		
YAPI BİLGİSİ		
Tescil No: 23	Fotoğraf Kaynak: (Kaleoğlu Kanalcı,2012)	
Ada/Parsel: 1075/58		
Yapım Yılı: Bilinmiyor, Tadilat: Yaklaşık 1960		
Mahalle: Bey Mahallesi		
Mülk Sahibi: Özel		
Özgün Fonksiyonu: Konut		
Günümüzdeki Fonksiyonu: Konut		
Yapı Sistemi: Yığma + Betonarme		
Kat Adedi: 3 + Eklenti		
Yapı Durumu: İyi durumda		

GELENEKSEL GAZİANTEP EVLERİ YAPI ÜRETİMİ ANALİZİ			ÖRNEK:5
YAPI ÜRETİMİ KAYNAKLARI (GİRDİLER)	Fiziksel Üretim Kaynakları	Malzeme	Taş: Duvar, Eşiklik Ahşap: Nacarlar, kapılar, çatı Demir: Korkuluk, parmaklık, Sac: Çıkma
		Araç	Külünk, Gönye, Muhul, Kırba, Mala, Dil malası, Miskala, Mismar, Murç, Taşçı tarağı, Taşçı tokmağı, Taşçı tokmağı, Taşçı törpüsü, Varyoz, Zincir.
		Enerji	İnsan gücü kullanılmıştır.
	Finansman Kaynaklar		Bireysel finans kaynakları kullanılmıştır
	İşgücü Kaynakları		Binager, yapıcı, neccar, taşçı, demirci, dülgeran
	Enformasyon Kaynakları (Bilgi)		Geleneksel usta çırak ilişkisi ve sözlü iletişim
YAPI ÜRETİMİ BİLEŞENLERİ (AŞAMALAR)	Tasarım		Avludan girilen I bina, ocaklık, 3 nacarlı oda, hayat, gane, mahmil, kuş tahası, mahzen
	Yapım		Yığma taş bina, taş merdiven, demir korkuluk, beşik çatı
	Kullanım		Konut, sonradan yapılmış betonarme ek yıkılmış
YAPI ÜRETİMİ ÇEVRESİ	Kaynak, Kurum Ve Kuruluşlar Sistemi		Hassa mimarları, Kadılık sistemi
	Finansman Sistemi		Özkaynak kullanılmıştır.
	Siyasi, Politik Sistem		Merkeziyetçi sistem.
	Doğal Çevre ve Altyapı		Geleneksel alt yapı sistemleri bulunmaktadır.

GELENEKSEL GAZİANTEP EVLERİ YAPI ÜRETİMİ ANALİZİ	ÖRNEK:5
İÇ MEKÂN FOTOĞRAFLARI	
	
	
Fotoğraf Kaynak: (Kaleoğlu Kanalcı,2012)	

GELENEKSEL GAZİANTEP EVLERİ YAPI ÜRETİMİ ANALİZİ	ÖRNEK:5
RÖLÖVE ÇİZİMLERİ	
 Zemin kat planı	 1.kat planı
 Ara kat planı	 Üst kat planı
 Kesit	 Görünüş
Proje Kaynak: (Kudep Arşivi, Proje Müellifi: Eg Mimarlık)	

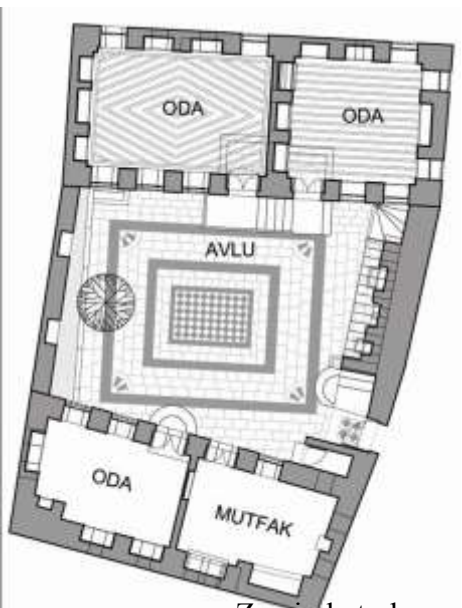
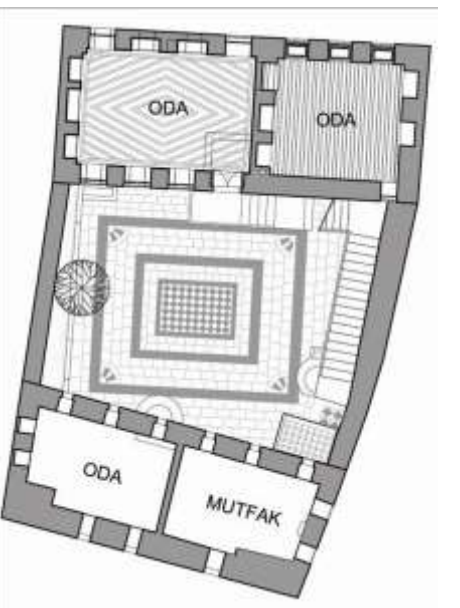
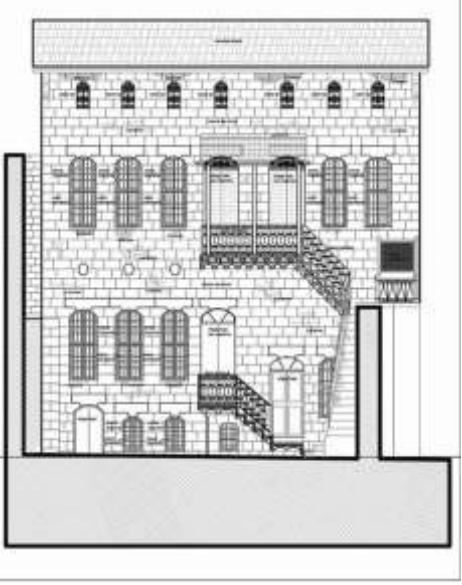
5.6 Envanter 6 No.lu Evin Yapı Üretim Analizi

GELENEKSEL GAZİANTEP EVLERİ YAPI ÜRETİMİ ANALİZİ		ÖRNEK: 6
VAZİYET PLANI	FOTOĞRAFLAR	
		
YAPI BİLGİSİ		
Tescil No: 24-25	Fotoğraf Kaynak: (Kaleoğlu Kanalcı,2012)	
Yapım Yılı: 1870		
Mahalle: Bey Mahallesi		
Mülk Sahibi: Özel		
Özgün Fonksiyonu: Konut		
Günümüzdeki Fonksiyonu: Konut		
Yapı Sistemi: Yığma		
Kat Adedi: 3		
Yapı Durumu: İyi durumda		

GELENEKSEL GAZİANTEP EVLERİ YAPI ÜRETİMİ ANALİZİ			ÖRNEK:6
YAPI ÜRETİMİ KAYNAKLARI (GİRDİLER)	Fiziksel Üretim Kaynakları	Malzeme	Taş: Duvar, Eşiklik Ahşap: Nacarlar, kapılar, çatı Demir: Korkuluk, parmaklık, Sac: Çıkma
		Araç	Külünk, Gönye, Muhul, Kırba, Mala, Dil malası, Miskala, Mismar, Murç, Taşçı tarağı, Taşçı tokmağı, Taşçı tokmağı, Taşçı törpüsü, Varyoz, Zincir.
		Enerji	İnsan gücü kullanılmıştır.
	Finansman Kaynaklar		Bireysel finans kaynakları kullanılmıştır
	İşgücü Kaynakları		Binager, yapıcı, neccar, taşçı, demirci, dülgeran
	Enformasyon (Bilgi) Kaynakları		Geleneksel usta çırak ilişkisi ve sözlü iletişim
YAPI ÜRETİMİ BİLEŞENLERİ (AŞAMALAR)	Tasarım		Hayatlı karşılıklı 2 ev., ocaklık, 6 nacarlı oda, hayat, gane, mahmil, kuş tahası, bardakaltı
	Yapım		Yığma taş bina, taş merdiven, demir korkuluk, beşik çatı
	Kullanım		Konut
YAPI ÜRETİMİ ÇEVRESİ	Kaynak, Kurum Ve Kuruluşlar Sistemi		Hassa mimarları, Kadılık sistemi
	Finansman Sistemi		Özkaynak kullanılmıştır.
	Siyasi, Politik Sistem		Merkeziyetçi sistem.
	Doğal Çevre ve Altyapı		Geleneksel altyapı sistemleri bulunmaktadır.

GELENEKSEL GAZİANTEP EVLERİ YAPI ÜRETİMİ ANALİZİ	ÖRNEK:6
İÇ MEKÂN FOTOĞRAFLARI	
	
	
	

Fotoğraf Kaynak: (Kaleoğlu Kanalcı,2012)

GELENEKSEL GAZİANTEP EVLERİ YAPI ÜRETİMİ ANALİZİ	ÖRNEK:6
RÖLÖVE ÇİZİMLERİ	
 Zemin kat planı	 Üst kat planı
 Görünüş	 Kesit
Proje Kaynak: (Kudep Arşivi, Proje Müellifi: Eg Mimarlık)	

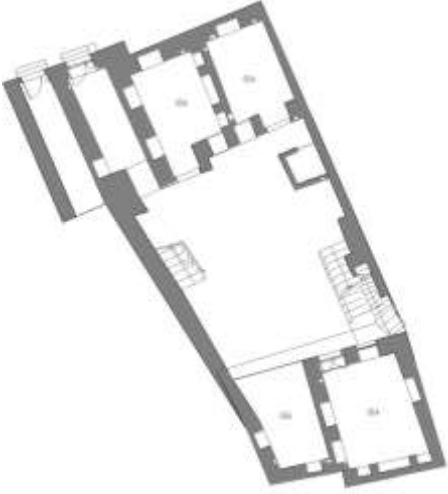
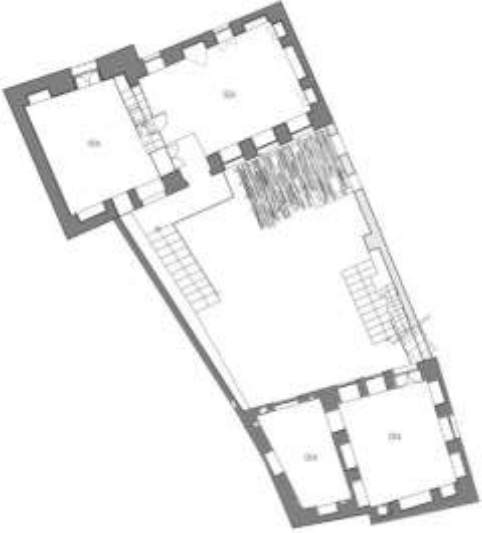
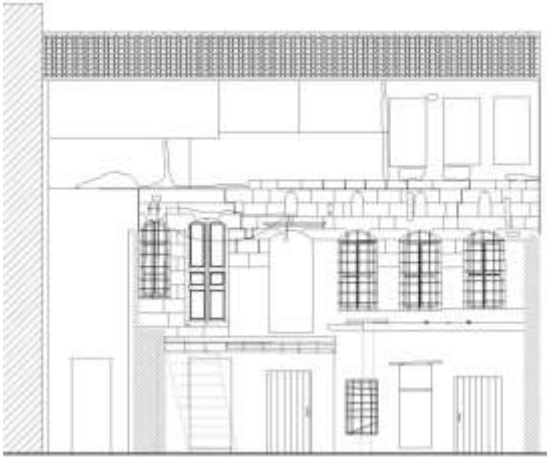
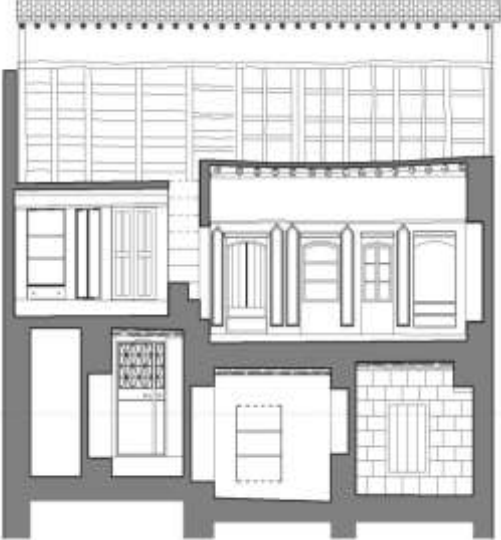
5.7 Envanter 7 No.lu Evin Yapı Üretim Analizi

GELENEKSEL GAZİANTEP EVLERİ YAPI ÜRETİMİ ANALİZİ		ÖRNEK: 7
VAZİYET PLANI	FOTOĞRAFLAR	
		
YAPI BİLGİSİ		
Tescil No: 227		
Ada/ Parsel: 464/96		
Yapım Yılı: Bilinmiyor		
Mahalle: Yaprak Mahallesi		
Mülk Sahibi: Özel		
Özgün Fonksiyonu: Konut		
Günümüzdeki Fonksiyonu: Boş		
Yapı Sistemi: Yığma		
Kat Adedi: 2		
Yapı Durumu: Onarım gerekli		

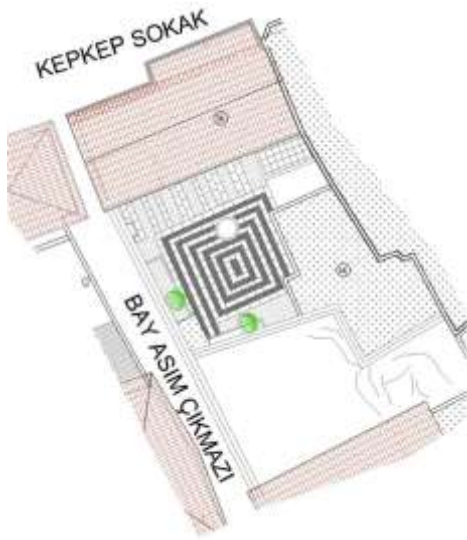
Fotoğraf Kaynak: (Kaleoğlu Kanalcı,2009)

GELENEKSEL GAZİANTEP EVLERİ YAPI ÜRETİMİ ANALİZİ			ÖRNEK:7
YAPI ÜRETİMİ KAYNAKLARI (GİRDİLER)	Fiziksel Üretim Kaynakları	Malzeme	Taş: Duvar, Eşiklik Ahşap: Nacarlar, kapılar, çatı Demir: Korkuluk, parmaklık, Sac: Çıkma
		Araç	Külünk, Gönye, Muhul, Kırba, Mala, Dil malası, Miskala, Mismar, Murç, Taşçı tarağı, Taşçı tokmağı, Taşçı tokmağı, Taşçı törpüsü, Varyoz, Zincir.
		Enerji	İnsan gücü kullanılmıştır.
	Finansman Kaynaklar		Bireysel finans kaynakları kullanılmıştır
	İşgücü Kaynakları		Binager, yapıcı, neccar, taşçı, demirci, dülgeran
	Enformasyon (Bilgi) Kaynakları		Geleneksel usta çırak ilişkisi ve sözlü iletişim
YAPI ÜRETİMİ BİLEŞENLERİ (AŞAMALAR)	Tasarım		Bina altından girilen avlu, ocaklık, 4 nacırlı oda, hayat, gane, mahmil, kuş taası, bardakaltı
	Yapım		Yığma taş bina, taş merdiven, demir korkuluk, beşik çatı
	Kullanım		Konut, şimdi boş
YAPI ÜRETİMİ ÇEVRESİ	Kaynak, Kurum Ve Kuruluşlar Sistemi		Hassa mimarları, Kadılık sistemi
	Finansman Sistemi		Özkaynak kullanılmıştır.
	Siyasi, Politik Sistem		Merkeziyetçi sistem.
	Doğal Çevre ve Altyapı		Geleneksel altyapı sistemleri bulunmaktadır.

GELENEKSEL GAZİANTEP EVLERİ YAPI ÜRETİMİ ANALİZİ	ÖRNEK:7
İÇ MEKÂN FOTOĞRAFLARI	
	
	
Fotoğraf Kaynak: (Kaleoğlu Kanalcı,2012)	

GELENEKSEL GAZİANTEP EVLERİ YAPI ÜRETİMİ ANALİZİ	ÖRNEK:7
RÖLÖVE ÇİZİMLERİ	
 Zemin kat planı	 Üst kat planı
 Görünüş Proje Kaynak: (Şehitkamil Bel. Fen İşl. Arşivi, Proje Müellifi: Bgb Mimarlık)	 Kesit

5.8 Envanter 8 No.lu Evin Yapı Üretim Analizi

GELENEKSEL GAZİANTEP EVLERİ YAPI ÜRETİMİ ANALİZİ		ÖRNEK: 8
VAZİYET PLANI	FOTOĞRAFLAR	
		
YAPI BİLGİSİ		
Tescil No: 229		
Ada/ Parsel: 464/127		
Yapım Yılı: Bilinmiyor		
Mahalle: Yaprak Mahallesi		
Mülk Sahibi: Özel		
Özgün Fonksiyonu: Konut		
Günümüzdeki Fonksiyonu: Boş		
Yapı Sistemi: Yığma		
Kat Adedi: 2	Fotoğraf Kaynak: (Kaleoğlu Kanalcı,2009)	
Yapı Durumu: Onarım gerekli		

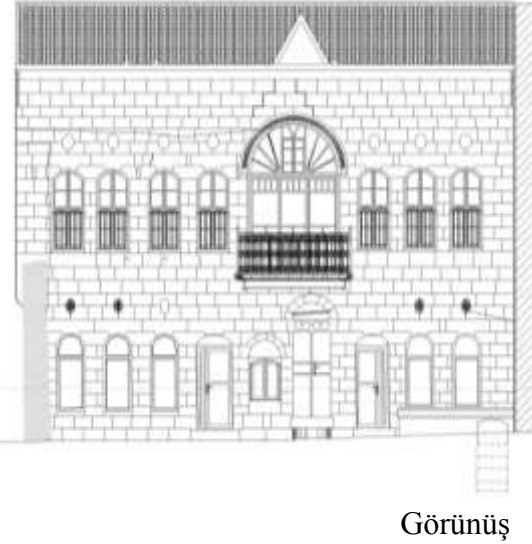
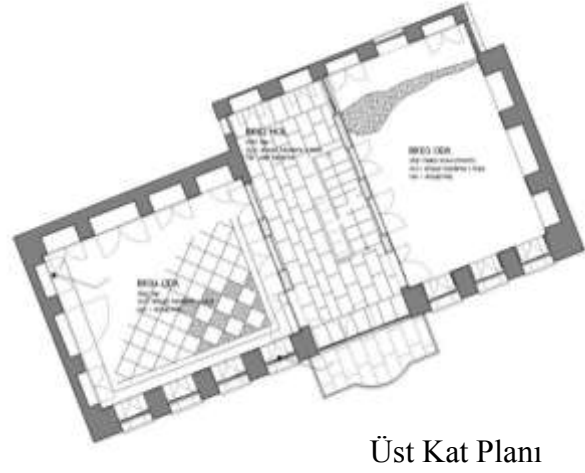
GELENEKSEL GAZİANTEP EVLERİ YAPI ÜRETİMİ ANALİZİ			ÖRNEK:8
YAPI ÜRETİMİ KAYNAKLARI (GİRDİLER)	Fiziksel Üretim Kaynakları	Malzeme	Taş: Duvar, Eşiklik Ahşap: Nacarlar, kapılar, çatı Demir: Korkuluk, parmaklık, Sac: Çıkma
		Araç	Külünk, Gönye, Muhul, Kırba, Mala, Dil malası, Miskala, Mismar, Murç, Taşçı tarağı, Taşçı tokmağı, Taşçı tokmağı, Taşçı törpüsü, Varyoz, Zincir.
		Enerji	İnsan gücü kullanılmıştır.
	Finansman Kaynaklar		Bireysel finans kaynakları kullanılmıştır
	İşgücü Kaynakları		Binager, yapıcı, neccar, taşçı, demirci, dülgeran
	Enformasyon (Bilgi) Kaynakları		Geleneksel usta çırak ilişkisi ve sözlü iletişim
YAPI ÜRETİMİ BİLEŞENLERİ (AŞAMALAR)	Tasarım		Avludan girilen I bina, ocaklık, 4 nacarlı oda, hayat, gane, mahmil, kuş taası, eyvan, bardakaltı
	Yapım		Yığma taş bina, taş merdiven, demir korkuluk, beşik çatı, cumba
	Kullanım		Konut sonrasında boş, kullanılmıyor.
YAPI ÜRETİMİ ÇEVRESİ	Kaynak, Kurum Ve Kuruluşlar Sistemi		Hassa mimarları, Kadılık sistemi
	Finansman Sistemi		Özkaynak kullanılmıştır.
	Siyasi, Politik Sistem		Merkeziyetçi sistem.
	Doğal Çevre ve Altyapı		Geleneksel altyapı sistemleri bulunmaktadır.

GELENEKSEL GAZİANTEP EVLERİ YAPI ÜRETİMİ ANALİZİ	ÖRNEK:8
İÇ MEKÂN FOTOĞRAFLARI	
	
	
Fotoğraf Kaynak: (Kaleoğlu Kanalcı,2009)	

GELENEKSEL GAZİANTEP EVLERİ YAPI ÜRETİMİ ANALİZİ

ÖRNEK:8

RÖLÖVE ÇİZİMLERİ

Proje Kaynak: (Şehitkamil Bel. Fen İşl.
Arşivi, Proje Müellifi: Bgb Mimarlık)

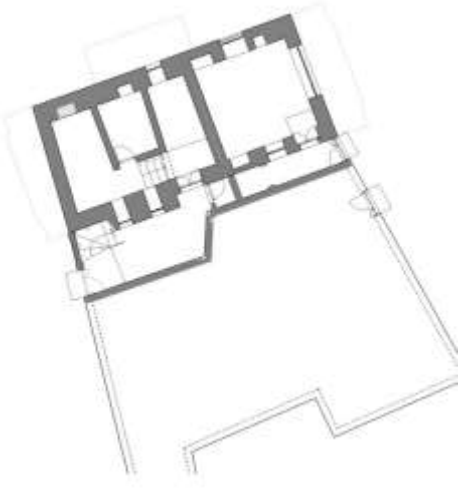
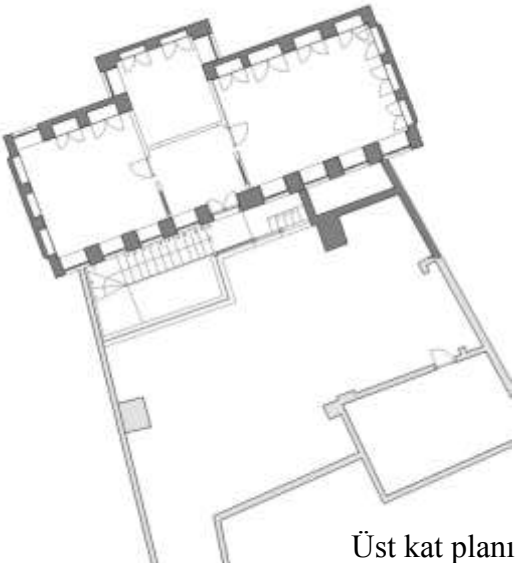
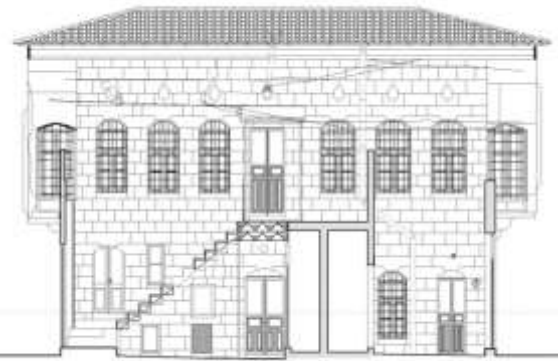
5.9 Envanter 9 No.lu Evin Yapı Üretim Analizi

GELENEKSEL GAZİANTEP EVLERİ YAPI ÜRETİMİ ANALİZİ		ÖRNEK: 9
VAZİYET PLANI	FOTOĞRAFLAR	
		
YAPI BİLGİSİ		
Tescil No: 230		
Ada/ Parsel: 464/85		
Yapım Yılı: 1882+ 1962 ek yapılmış		
Mahalle: Yaprak Mahallesi		
Mülk Sahibi: Özel		
Özgün Fonksiyonu: Konut		
Günümüzdeki Fonksiyonu: Boş		
Yapı Sistemi: Yığma+ betonarme ek		
Kat Adedi: 2 kat taş yapı ve 1 kat betonarme ek	Fotoğraf Kaynak: (Kaleoğlu Kanalcı,2009)	
Yapı Durumu: İyi durumda		

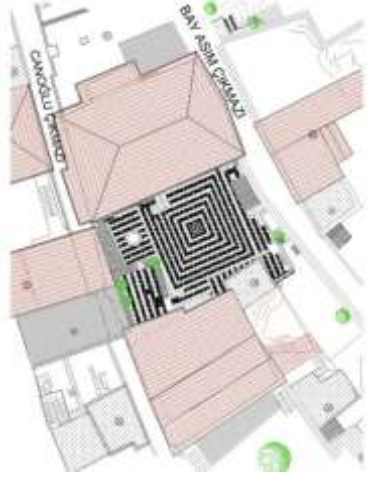
GELENEKSEL GAZİANTEP EVLERİ YAPI ÜRETİMİ ANALİZİ			ÖRNEK:9
YAPI ÜRETİMİ KAYNAKLARI (GİRDİLER)	Fiziksel Üretim Kaynakları	Malzeme	Taş: Duvar, Eşiklik Ahşap: Nacarlar, kapılar, çatı Demir: Korkuluk, parmaklık, Sac: Çıkma
		Araç	Külünk, Gönye, Muhul, Kırba, Mala, Dil malası, Miskala, Mismar, Murç, Taşçı tarağı, Taşçı tokmağı, Taşçı tokmağı, Taşçı törpüsü, Varyoz, Zincir.
		Enerji	İnsan gücü kullanılmıştır.
	Finansman Kaynaklar		Bireysel finans kaynakları kullanılmıştır
	İşgücü Kaynakları		Binager, yapıcı, neccar, taşçı, demirci, dülgeran
	Enformasyon (Bilgi) Kaynakları		Geleneksel usta çırak ilişkisi ve sözlü iletişim
YAPI ÜRETİMİ BİLEŞENLERİ (AŞAMALAR)	Tasarım		Avludan girilen bina, ocaklık, nacarlı oda, hayatda ek bina, mahmil, kuş taası, bardakaltı
	Yapım		Yığma taş bina, taş merdiven, demir korkuluk, beşik çatı, çıkma
	Kullanım		Konut olarak kullanılmıştır
YAPI ÜRETİMİ ÇEVRESİ	Kaynak, Kurum Ve Kuruluşlar Sistemi		Hassa mimarları, Kadılık sistemi
	Finansman Sistemi		Özkaynak kullanılmıştır.
	Siyasi, Politik Sistem		Merkeziyetçi sistem.
	Doğal Çevre ve Altyapı		Geleneksel altyapı sistemleri bulunmaktadır.

GELENEKSEL GAZİANTEP EVLERİ YAPI ÜRETİMİ ANALİZİ**ÖRNEK:9****İÇ MEKÂN FOTOĞRAFLARI**

Fotoğraf Kaynak: (Kaleoğlu Kanalcı,2012)

GELENEKSEL GAZİANTEP EVLERİ YAPI ÜRETİMİ ANALİZİ	ÖRNEK:9
RÖLÖVE ÇİZİMLERİ	
 Zemin kat planı	 Üst kat planı
 Görünüş Proje Kaynak: (Şehitkamil Bel. Fen İşl. Arşivi, Proje Müellifi: Bgb Mimarlık)	 Kesit

5.10 Envanter 10 No.lu Evin Yapı Üretim Analizi

GELENEKSEL GAZİANTEP EVLERİ YAPI ÜRETİMİ ANALİZİ		ÖRNEK: 10
VAZİYET PLANI	FOTOĞRAFLAR	
	 	
YAPI BİLGİSİ		
Tescil No: 231		
Ada/ Parsel: 464/86		
Yapım Yılı: 1860		
Mahalle: Yaprak Mahallesi		
Mülk Sahibi: Özel		
Özgün Fonksiyonu: Konut		
Günümüzdeki Fonksiyonu: Konut		
Yapı Sistemi: Yığma		
Kat Adedi: 2 katlı 2 bina		
Yapı Durumu: Orta Hasarlı	Fotoğraf Kaynak: (Kaleoğlu Kanalcı,2009)	

GELENEKSEL GAZİANTEP EVLERİ YAPI ÜRETİMİ ANALİZİ			ÖRNEK:10
YAPI ÜRETİMİ KAYNAKLARI (GİRDİLER)	Fiziksel Üretim Kaynakları	Malzeme	Taş: Duvar, Eşiklik Ahşap: Nacarlar, kapılar, çatı Demir: Korkuluk, parmaklık, Sac: Çıkma
		Araç	Külünk, Gönye, Muhul, Kırba, Mala, Dil malası, Miskala, Mismar, Murç, Taşçı tarağı, Taşçı tokmağı, Taşçı tokmağı, Taşçı törpüsü, Varyoz, Zincir.
		Enerji	İnsan gücü kullanılmıştır.
	Finansman Kaynaklar		Bireysel finans kaynakları kullanılmıştır
	İşgücü Kaynakları		Binager, yapıcı, neccar, taşçı, demirci, dülgeran
	Enformasyon Kaynakları (Bilgi)		Geleneksel usta çırak ilişkisi ve sözlü iletişim
YAPI ÜRETİMİ BİLEŞENLERİ (AŞAMALAR)	Tasarım		Avludan girilen karşılıklı 2 bina, ocaklık, nacarlı oda, hayat, mahmil, kuş taası, bardakaltı
	Yapım		Yığma taş bina, taş merdiven, demir korkuluk, beşik çatı, eyvan
	Kullanım		Konut olarak kullanılmıştır
YAPI ÜRETİMİ ÇEVRESİ	Kaynak, Kurum Ve Kuruluşlar Sistemi		Hassa mimarları, Kadılık sistemi
	Finansman Sistemi		Özkaynak kullanılmıştır.
	Siyasi, Politik Sistem		Merkeziyetçi sistem.
	Doğal Çevre ve Altyapı		Geleneksel altyapı sistemleri bulunmaktadır.

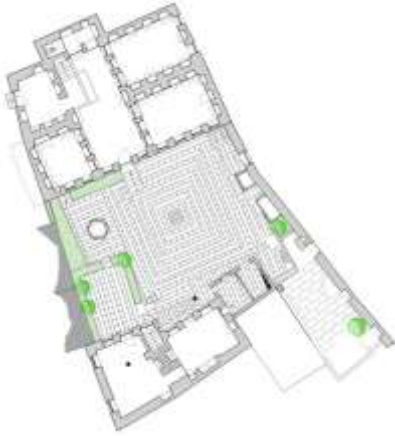
GELENEKSEL GAZİANTEP EVLERİ YAPI ÜRETİMİ ANALİZİ**ÖRNEK:10****İÇ MEKÂN FOTOĞRAFLARI**

Fotoğraf Kaynak: (Kaleoğlu Kanalcı,2012)

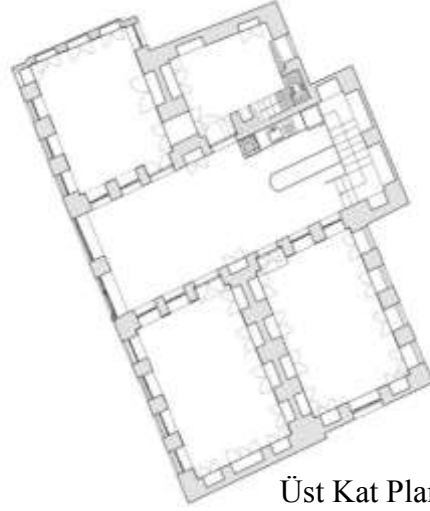
GELENEKSEL GAZİANTEP EVLERİ YAPI ÜRETİMİ ANALİZİ

ÖRNEK:10

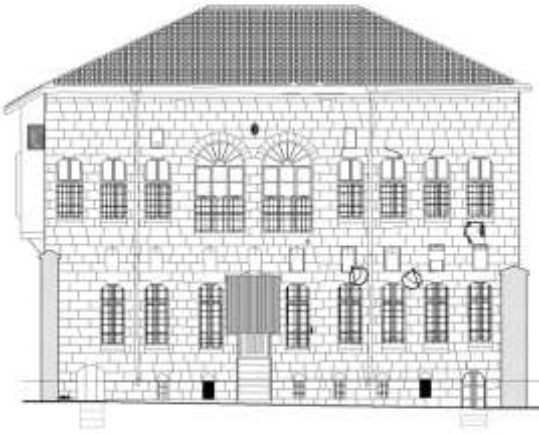
RÖLÖVE ÇİZİMLERİ

Zemin Kat Planı

Üst Kat Planı

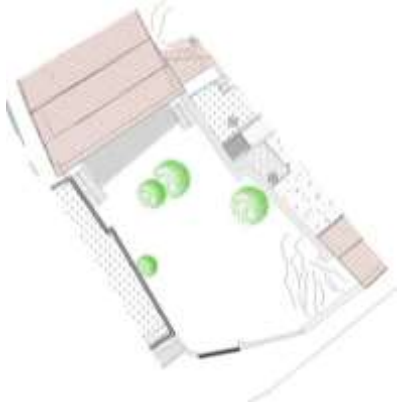
Görünüş

Kesit

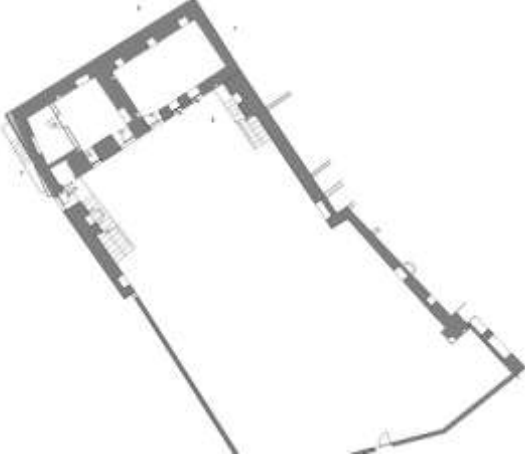
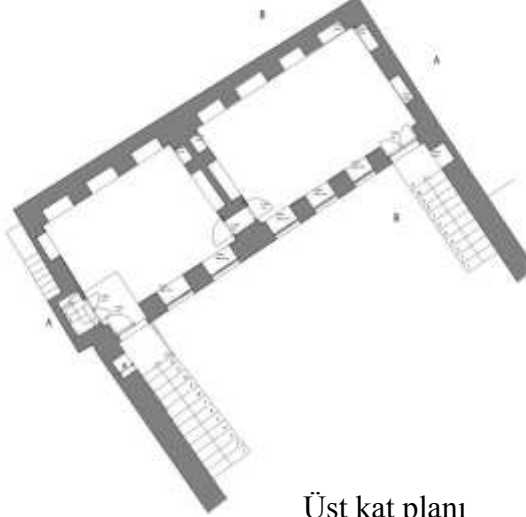
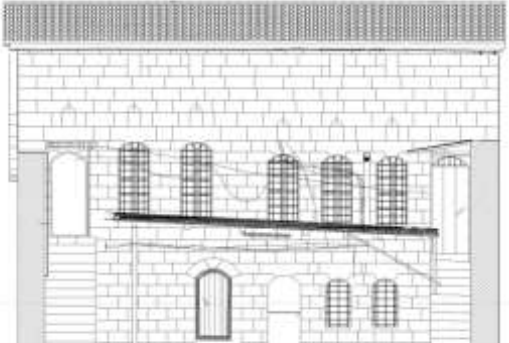
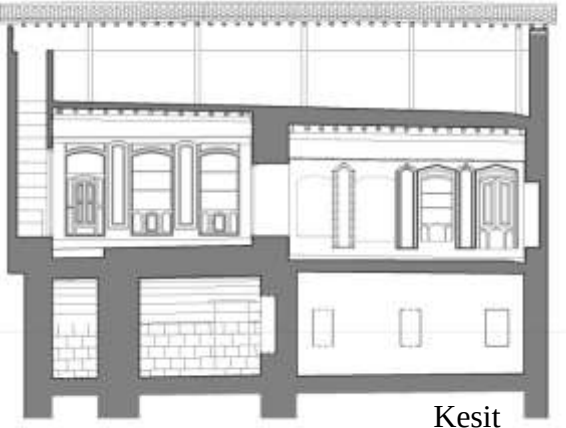
Proje Kaynak: (Şehitkamil Bel. Fen İşl.
Arşivi, Proje Müellifi: Bgb Mimarlık)

5.11 Envanter 11 No.lu Evin Yapı Üretim Analizi

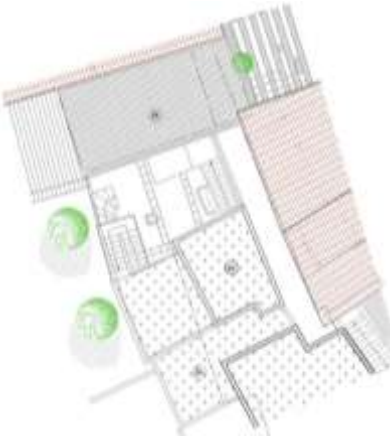
GELENEKSEL GAZİANTEP EVLERİ YAPI ÜRETİMİ ANALİZİ		ÖRNEK: 11
VAZİYET PLANI	FOTOĞRAFLAR	
		
YAPI BİLGİSİ	 Fotoğraf Kaynak: (Kaleoğlu Kanalcı,2012)	
Tescil No: 232		
Ada/ Parsel: 464/84		
Yapım Yılı: 1885		
Mahalle: Yaprak Mahallesi		
Mülk Sahibi: Özel		
Özgün Fonksiyonu: Konut		
Günümüzdeki Fonksiyonu: Oto tamirci sonra boş		
Yapı Sistemi: Yığma		
Kat Adedi: 2 kat taş yapı		
Yapı Durumu: İyi durumda		

GELENEKSEL GAZİANTEP EVLERİ YAPI ÜRETİMİ ANALİZİ			ÖRNEK:11
YAPI ÜRETİMİ KAYNAKLARI (GİRDİLER)	Fiziksel Üretim Kaynakları	Malzeme	Taş: Duvar, Eşiklik, çıkma Ahşap: Nacarlar, kapılar, çatı Demir: Korkuluk, parmaklık,
		Araç	Külünk, Gönye, Muhul, Kırba, Mala, Dil malası, Miskala, Mismar, Murç, Taşçı tarağı, Taşçı tokmağı, Taşçı tokmağı, Taşçı törpüsü, Varyoz, Zincir.
		Enerji	İnsan gücü kullanılmıştır.
	Finansman Kaynaklar		Bireysel finans kaynakları kullanılmıştır
	İşgücü Kaynakları		Binager, yapıcı, neccar, taşçı, demirci, dülgeran
	Enformasyon Kaynakları (Bilgi)		Geleneksel usta çırak ilişkisi ve sözlü iletişim
YAPI ÜRETİMİ BİLEŞENLERİ (AŞAMALAR)	Tasarım		Avludan girilen bina, ocaklık, nacarlı oda, hayat, mahmil, kuş taası 2 kat, taş merdiven çıkma, bardakaltı
	Yapım		Yığma taş bina, taş merdiven, demir korkuluk, beşik çatı,
	Kullanım		Konut, oto tamircilik yapılmıştır. Şimdi boş
YAPI ÜRETİMİ ÇEVRESİ	Kaynak, Kurum Ve Kuruluşlar Sistemi		Hassa mimarları, Kadılık sistemi
	Finansman Sistemi		Özkaynak kullanılmıştır.
	Siyasi, Politik Sistem		Merkeziyetçi sistem.
	Doğal Çevre ve Altyapı		Geleneksel altyapı sistemleri bulunmaktadır.

GELENEKSEL GAZİANTEP EVLERİ YAPI ÜRETİMİ ANALİZİ	ÖRNEK:11
İÇ MEKÂN FOTOĞRAFLARI	
	
 Fotoğraf Kaynak: (Kaleoğlu Kanalı,2012)	

GELENEKSEL GAZİANTEP EVLERİ YAPI ÜRETİMİ ANALİZİ	ÖRNEK:11
RÖLÖVE ÇİZİMLERİ	
 Zemin kat planı	 Üst kat planı
 Görünüş Proje Kaynak: (Şehitkamil Bel. Fen İşl. Arşivi, Proje Müellifi: Bgb Mimarlık)	 Kesit

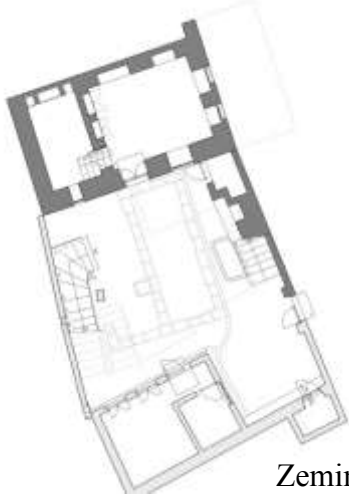
5.12 Envanter 12 No.lu Evin Yapı Üretim Analizi

GELENEKSEL GAZİANTEP EVLERİ YAPI ÜRETİMİ ANALİZİ		ÖRNEK: 12
VAZİYET PLANI	FOTOĞRAFLAR	
	 	
YAPI BİLGİSİ		
Tescil No: 233		
Ada/ Parsel: 464/82		
Yapım Yılı: Bilinmiyor		
Mahalle: Bey Mahallesi		
Mülk Sahibi: Özel, Bölünmüş		
Özgün Fonksiyonu: Konut		
Günümüzdeki Fonksiyonu: Konut		
Yapı Sistemi: Yığma + Ek betonarmeler mevcut		
Kat Adedi: 2 kat taş yapı- sokak üstü oda		
Yapı Durumu: İyi durumda- basit onarım yapılmış	Fotoğraf Kaynak: (Kaleoğlu Kanalcı,2009)	

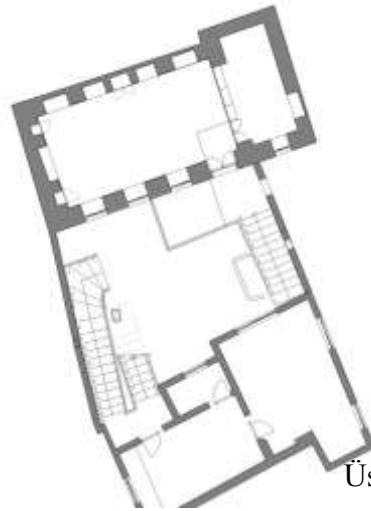
GELENEKSEL GAZİANTEP EVLERİ YAPI ÜRETİMİ ANALİZİ			ÖRNEK:12
YAPI ÜRETİMİ KAYNAKLARI (GİRDİLER)	Fiziksel Üretim Kaynakları	Malzeme	Taş: Duvar, Eşiklik, çıkma Ahşap: Nacarlar, kapılar, çatı Demir: Korkuluk, parmaklık,
		Araç	Külünk, Gönye, Muhul, Kırba, Mala, Dil malası, Miskala, Mismar, Murç, Taşçı tarağı, Taşçı tokmağı, Taşçı tokmağı, Taşçı törpüsü, Varyoz, Zincir.
		Enerji	İnsan gücü kullanılmıştır.
	Finansman Kaynaklar		Bireysel finans kaynakları kullanılmıştır
	İşgücü Kaynakları		Binager, yapıcı, neccar, taşçı, demirci, dülgeran
	Enformasyon Kaynakları (Bilgi)		Geleneksel usta çırak ilişkisi ve sözlü iletişim
YAPI ÜRETİMİ BİLEŞENLERİ (AŞAMALAR)	Tasarım		Avludan girilen bina, ocaklık, nacarlı oda, hayat, mahmil, kuş taası 2 kat, taş merdiven çıkma
	Yapım		Yığma taş bina, taş merdiven, demir korkuluk, beşik çatı,
	Kullanım		Konut olarak kullanılmıştır
YAPI ÜRETİMİ ÇEVRESİ	Kaynak, Kurum Ve Kuruluşlar Sistemi		Hassa mimarları, Kadılık sistemi
	Finansman Sistemi		Özkaynak kullanılmıştır.
	Siyasi, Politik Sistem		Merkeziyetçi sistem.
	Doğal Çevre ve Altyapı		Geleneksel alt yapı sistemleri bulunmaktadır.

GELENEKSEL GAZİANTEP EVLERİ YAPI ÜRETİMİ ANALİZİ**ÖRNEK:12****İÇ MEKÂN FOTOĞRAFLARI**

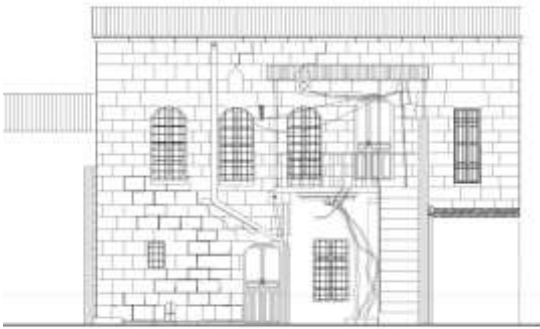
Fotoğraf Kaynak: (Kaleoğlu Kanalcı,2012)

GELENEKSEL GAZİANTEP EVLERİ YAPI ÜRETİMİ ANALİZİ**ÖRNEK:12****RÖLÖVE ÇİZİMLERİ**

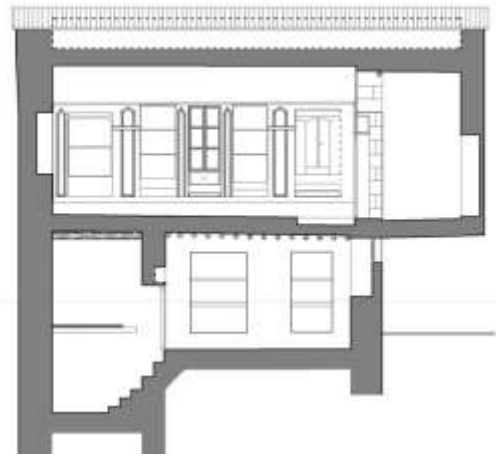
Zemin Kat Planı

Üst Kat Planı

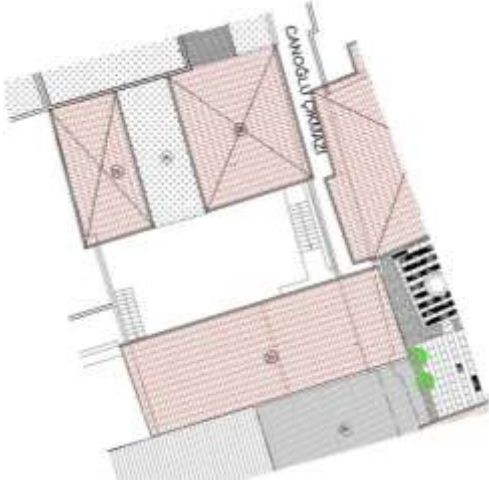
Görünüş

Kesit

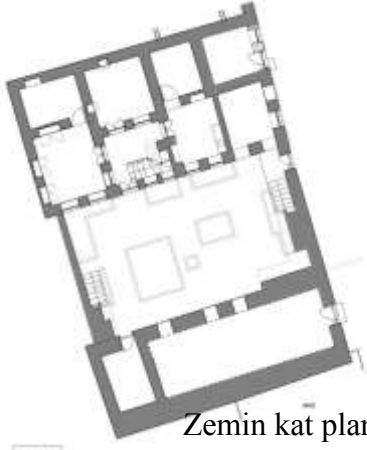
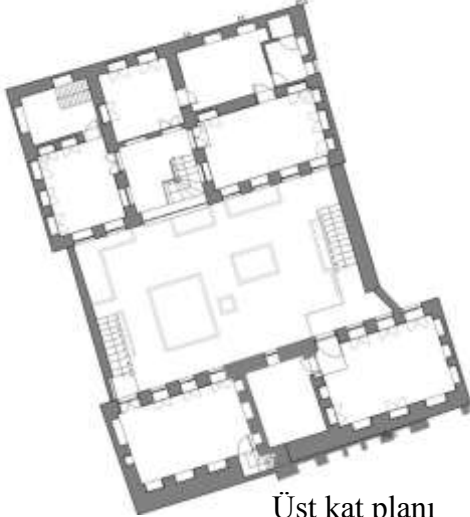
Proje Kaynak: (Şehitkamil Bel. Fen İşl.
Arşivi, Proje Müellifi: Bgb Mimarlık)

5.13 Envanter 13 No.lu Evin Yapı Üretim Analizi

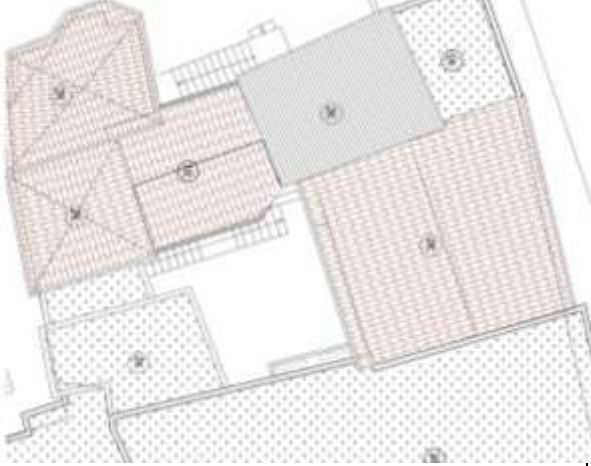
GELENEKSEL GAZİANTEP EVLERİ YAPI ÜRETİMİ ANALİZİ		ÖRNEK: 13
VAZİYET PLANI	FOTOĞRAFLAR	
	 	
YAPI BİLGİSİ		
Tescil No: 234		
Ada/ Parsel: 464/81		
Yapım Yılı: Bilinmiyor		
Mahalle: Yaprak Mahallesi		
Mülk Sahibi: Özel		
Özgün Fonksiyonu: Konut		
Günümüzdeki Fonksiyonu: Boş		
Yapı Sistemi: Yığma		
Kat Adedi: 2 kat taş yapı (kuzey ev- güney ev), sokak üstü oda (kabaltı)		
Yapı Durumu: Orta Hasarlı		
		Fotoğraf Kaynak: (Kaleoğlu Kanalcı,2009)

GELENEKSEL GAZİANTEP EVLERİ YAPI ÜRETİMİ ANALİZİ			ÖRNEK:13
YAPI ÜRETİMİ KAYNAKLARI (GİRDİLER)	Fiziksel Üretim Kaynakları	Malzeme	Taş: Duvar, Eşiklik, çıkma Ahşap: Nacarlar, kapılar, çatı Demir: Korkuluk, parmaklık,
		Araç	Külünk, Gönye, Muhul, Kırba, Mala, Dil malası, Miskala, Mismar, Murç, Taşçı tarağı, Taşçı tokmağı, Taşçı tokmağı, Taşçı törpüsü, Varyoz, Zincir.
		Enerji	İnsan gücü kullanılmıştır.
	Finansman Kaynaklar		Bireysel finans kaynakları kullanılmıştır
	İşgücü Kaynakları		Binager, yapıcı, neccar, taşçı, demirci, dülgeran
	Enformasyon (Bilgi) Kaynakları		Geleneksel usta çırak ilişkisi ve sözlü iletişim
YAPI ÜRETİMİ BİLEŞENLERİ (AŞAMALAR)	Tasarım		Avludan girilen bina, ocaklık, nacarlı oda, hayat, mahmil, kuş taası 2 kat, taş merdiven çıkma,eyvan, kabaltı
	Yapım		Yığma taş bina, taş merdiven, demir korkuluk, beşik çatı,
	Kullanım		Konut olarak kullanılmıştır
YAPI ÜRETİMİ ÇEVRESİ	Kaynak, Kurum Ve Kuruluşlar Sistemi		Hassa mimarları, Kadılık sistemi
	Finansman Sistemi		Özkaynak kullanılmıştır.
	Siyasi, Politik Sistem		Merkeziyetçi sistem.
	Doğal Çevre ve Altyapı		Geleneksel altyapı sistemleri bulunmaktadır.

GELENEKSEL GAZİANTEP EVLERİ YAPI ÜRETİMİ ANALİZİ	ÖRNEK:13
İÇ MEKÂN FOTOĞRAFLARI	
	
	
Fotoğraf Kaynak: (KaleoğluKanalıcı,2009)	

GELENEKSEL GAZİANTEP EVLERİ YAPI ÜRETİMİ ANALİZİ	ÖRNEK:13
RÖLÖVE ÇİZİMLERİ	
 Zemin kat planı	 Üst kat planı
 Görünüş Proje Kaynak: (Şehitkamil Bel. Fen İşl. Arşivi, Proje Müellifi: Bgb Mimarlık)	 Kesit

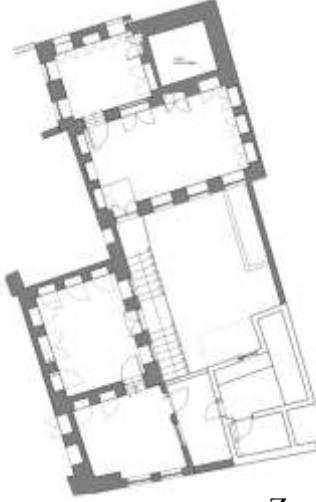
5.14 Envanter 14 No.lu Evin Yapı Üretim Analizi

GELENEKSEL GAZİANTEP EVLERİ YAPI ÜRETİMİ ANALİZİ		ÖRNEK: 14
VAZİYET PLANI	FOTOĞRAFLAR	
		
YAPI BİLGİSİ		
Tescil No: 236	Fotoğraf Kaynak: (Kaleoğlu Kanalcı,2012)	
Ada/ Parsel: 464/152		
Yapım Yılı: 1893		
Mahalle: Yaprak Mahallesi		
Mülk Sahibi: Özel		
Özgün Fonksiyonu: Konut		
Günümüzdeki Fonksiyonu: Konut		
Yapı Sistemi: Yığma		
Kat Adedi: 2 kat taş yapı		
Yapı Durumu: İyi durumda		

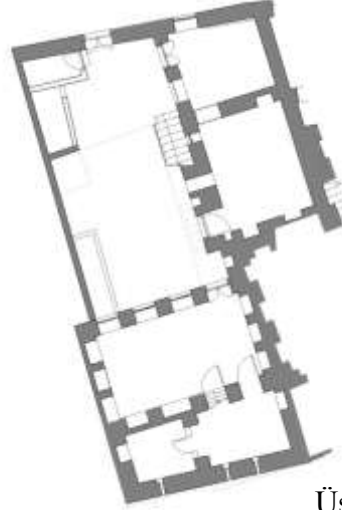
GELENEKSEL GAZİANTEP EVLERİ YAPI ÜRETİMİ ANALİZİ			ÖRNEK:14
YAPI ÜRETİMİ KAYNAKLARI (GİRDİLER)	Fiziksel Üretim Kaynakları	Malzeme	Taş: Duvar, Eşiklik, çıkma Ahşap: Nacarlar, kapılar, çatı Demir: Korkuluk, parmaklık,
		Araç	Külünk, Gönye, Muhul, Kırba, Mala, Dil malası, Miskala, Mismar, Murç, Taşçı tarağı, Taşçı tokmağı, Taşçı tokmağı, Taşçı törpüsü, Varyoz, Zincir.
		Enerji	İnsan gücü kullanılmıştır.
	Finansman Kaynaklar		Bireysel finans kaynakları kullanılmıştır
	İşgücü Kaynakları		Binager, yapıcı, neccar, taşçı, demirci, dülgeran
	Enformasyon (Bilgi) Kaynakları		Geleneksel usta çırak ilişkisi ve sözlü iletişim
YAPI ÜRETİMİ BİLEŞENLERİ (AŞAMALAR)	Tasarım		Avludan girilen bina, ocaklık, nacarlı oda, hayat, mahmil, kuş taası 2 kat, taş merdiven, L plan tipi, bardakaltı
	Yapım		Yığma taş bina, taş merdiven, demir korkuluk, beşik çatı,
	Kullanım		Konut olarak kullanılmıştır
YAPI ÜRETİMİ ÇEVRESİ	Kaynak, Kurum Ve Kuruluşlar Sistemi		Hassa mimarları, Kadılık sistemi
	Finansman Sistemi		Özkaynak kullanılmıştır.
	Siyasi, Politik Sistem		Merkeziyetçi sistem.
	Doğal Çevre ve Altyapı		Geleneksel altyapı sistemleri bulunmaktadır.

GELENEKSEL GAZİANTEP EVLERİ YAPI ÜRETİMİ ANALİZİ**ÖRNEK:14****İÇ MEKÂN FOTOĞRAFLARI**

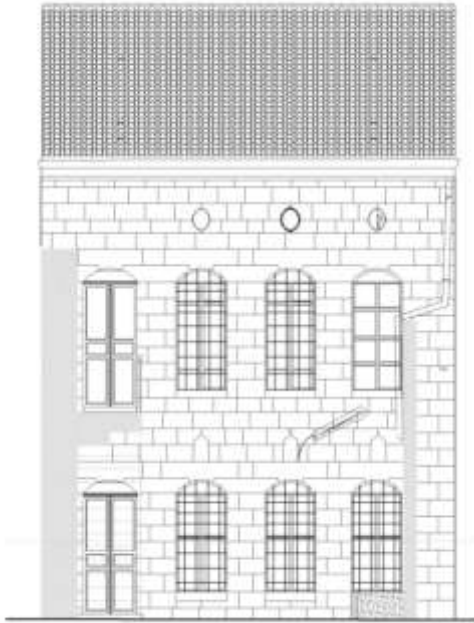
Fotoğraf Kaynak: (Kaleoğlu Kanalcı,2012)

GELENEKSEL GAZİANTEP EVLERİ YAPI ÜRETİMİ ANALİZİ**ÖRNEK:14****RÖLÖVE ÇİZİMLERİ**

Zemin Kat Planı

Üst Kat Planı

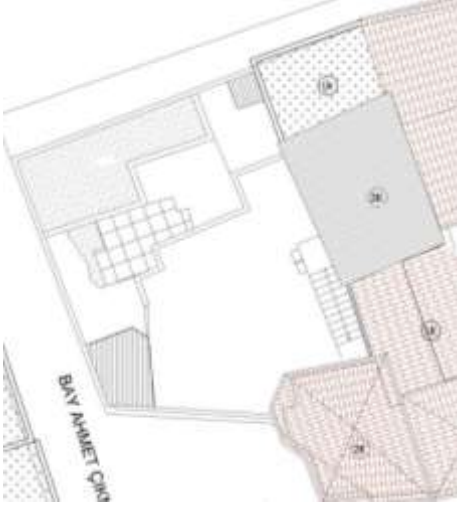
Görünüş

Kesit

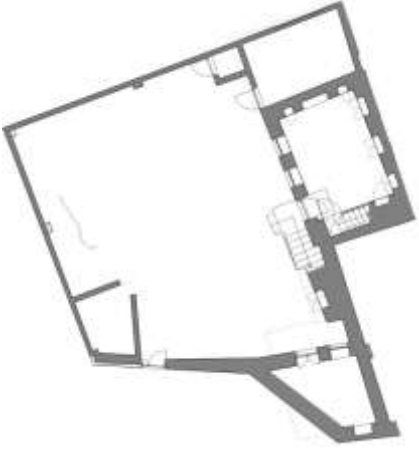
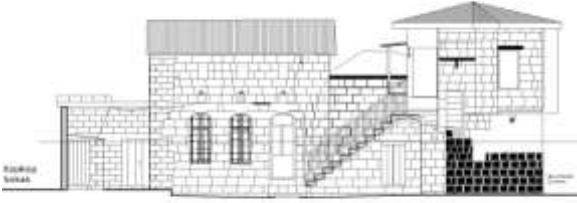
Proje Kaynak: (Şehitkamil Bel. Fen İşl. Arşivi, Proje Müellifi: Bgb Mimarlık)

5.15 Envanter 15 No.lu Evin Yapı Üretim Analizi

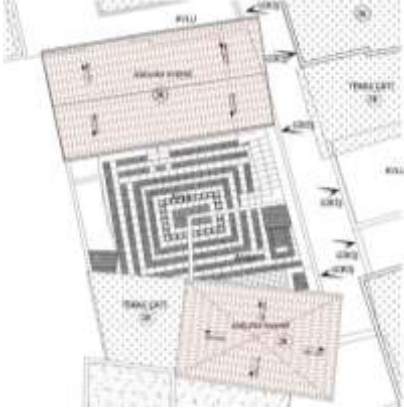
GELENEKSEL GAZİANTEP EVLERİ YAPI ÜRETİMİ ANALİZİ		ÖRNEK: 15
VAZİYET PLANI	FOTOĞRAFLAR	
		
YAPI BİLGİSİ		
Tescil No: 237	Fotoğraf Kaynak: (Kaleoğlu Kanalcı,2012)	
Ada/ Parsel: 464/78		
Yapım Yılı: Bilinmiyor		
Mahalle: Yaprak Mahallesi		
Mülk Sahibi: Özel		
Özgün Fonksiyonu: Konut		
Günümüzdeki Fonksiyonu: Konut		
Yapı Sistemi: Yığma		
Kat Adedi: 2 kat taş yapı		
Yapı Durumu: Orta Hasarlı		

GELENEKSEL GAZİANTEP EVLERİ YAPI ÜRETİMİ ANALİZİ			ÖRNEK:15
YAPI ÜRETİMİ KAYNAKLARI (GİRDİLER)	Fiziksel Üretim Kaynakları	Malzeme	Taş: Duvar, Eşiklik, çıkma Ahşap: Nacarlar, kapılar, çatı Demir: Korkuluk, parmaklık,
		Araç	Külünk, Gönye, Muhul, Kırba, Mala, Dil malası, Miskala, Mismar, Murç, Taşçı tarağı, Taşçı tokmağı, Taşçı tokmağı, Taşçı törpüsü, Varyoz, Zincir.
		Enerji	İnsan gücü kullanılmıştır.
	Finansman Kaynaklar		Bireysel finans kaynakları kullanılmıştır
	İşgücü Kaynakları		Binager, yapıcı, neccar, taşçı, demirci, dülgeran
	Enformasyon Kaynakları (Bilgi)		Geleneksel usta çırak ilişkisi ve sözlü iletişim
YAPI ÜRETİMİ BİLEŞENLERİ (AŞAMALAR)	Tasarım		Avludan girilen bina, ocaklık, nacarlı oda, hayat, mahmil, kuş taası 2 kat, taş merdiven, L plan tipi
	Yapım		Yığma taş bina, taş merdiven, demir korkuluk, beşik çatı,
	Kullanım		Konut olarak kullanılmaktadır
YAPI ÜRETİMİ ÇEVRESİ	Kaynak, Kurum Ve Kuruluşlar Sistemi		Hassa mimarları, Kadılık sistemi
	Finansman Sistemi		Özkaynak kullanılmıştır.
	Siyasi, Politik Sistem		Merkeziyetçi sistem.
	Doğal Çevre ve Altyapı		Geleneksel altyapı sistemleri bulunmaktadır.

GELENEKSEL GAZİANTEP EVLERİ YAPI ÜRETİMİ ANALİZİ	ÖRNEK:15
İÇ MEKÂN FOTOĞRAFLARI	
	
 Fotoğraf Kaynak: (Kaleoğlu Kanalcı,2012)	

GELENEKSEL GAZİANTEP EVLERİ YAPI ÜRETİMİ ANALİZİ	ÖRNEK:15
RÖLÖVE ÇİZİMLERİ	
 Zemin kat planı	 Üst kat planı
 Görünüş Proje Kaynak: (Şehitkamil Bel. Fen İşl. Arşivi, Proje Müellifi: Bgb Mimarlık)	 Kesit Bay Ahmet Çıkmazı

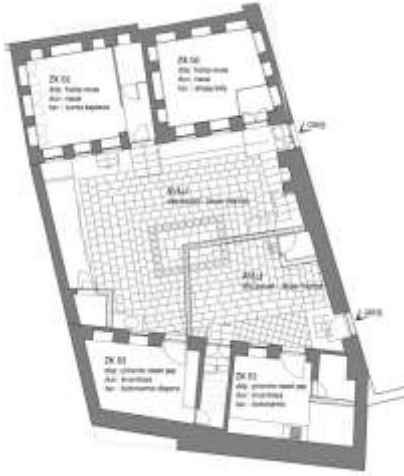
5.16 Envanter 16 No.lu Evin Yapı Üretim Analizi

GELENEKSEL GAZİANTEP EVLERİ YAPI ÜRETİMİ ANALİZİ		ÖRNEK: 16
VAZİYET PLANI	FOTOĞRAFLAR	
	 	
YAPI BİLGİSİ	Fotoğraf Kaynak: (Kaleoğlu Kanalcı,2009)	
Tescil No: 239		
Ada/ Parsel: 466/67		
Yapım Yılı: Bilinmiyor		
Mahalle: Yaprak Mahallesi		
Mülk Sahibi: Özel, Bölünmüş		
Özgün Fonksiyonu: Konut		
Günümüzdeki Fonksiyonu: Konut		
Yapı Sistemi: Yığma		
Kat Adedi: 2 kat taş yapı, betonarme ek		
Yapı Durumu: Orta Hasarlı		

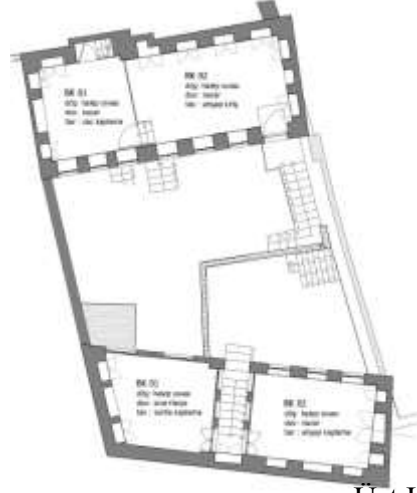
GELENEKSEL GAZİANTEP EVLERİ YAPI ÜRETİMİ ANALİZİ			ÖRNEK:16
YAPI ÜRETİMİ KAYNAKLARI (GİRDİLER)	Fiziksel Üretim Kaynakları	Malzeme	Taş: Duvar, Eşiklik, çıkma Ahşap: Nacarlar, kapılar, çatı Demir: Korkuluk, parmaklık,
		Araç	Külünk, Gönye, Muhul, Kırba, Mala, Dil malası, Miskala, Mismar, Murç, Taşçı tarağı, Taşçı tokmağı, Taşçı tokmağı, Taşçı törpüsü, Varyoz, Zincir.
		Enerji	İnsan gücü kullanılmıştır.
	Finansman Kaynaklar		Bireysel finans kaynakları kullanılmıştır
	İşgücü Kaynakları		Binager, yapıcı, neccar, taşçı, demirci, dülgeran
	Enformasyon (Bilgi) Kaynakları		Geleneksel usta çırak ilişkisi ve sözlü iletişim
YAPI ÜRETİMİ BİLEŞENLERİ (AŞAMALAR)	Tasarım		Avludan girilen bina, ocaklık, nacarlı oda, hayat, mahmil, kuş taası 2 kat, taş merdiven
	Yapım		Yığma taş bina, taş merdiven, demir korkuluk, beşik çatı,
	Kullanım		Konut olarak kullanılmıştır, bölünmüştür
YAPI ÜRETİMİ ÇEVRESİ	Kaynak, Kurum Ve Kuruluşlar Sistemi		Hassa mimarları, Kadılık sistemi
	Finansman Sistemi		Özkaynak kullanılmıştır.
	Siyasi, Politik Sistem		Merkeziyetçi sistem.
	Doğal Çevre ve Altyapı		Geleneksel alt yapı sistemleri bulunmaktadır.

GELENEKSEL GAZİANTEP EVLERİ YAPI ÜRETİMİ ANALİZİ**ÖRNEK:16****İÇ MEKÂN FOTOĞRAFLARI**

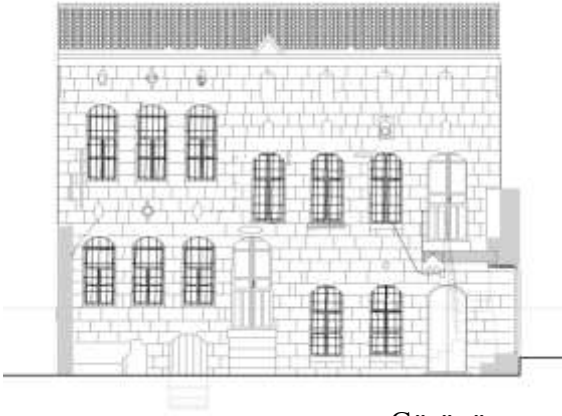
Fotoğraf Kaynak: (Kaleoğlu Kanalcı,2009)

GELENEKSEL GAZİANTEP EVLERİ YAPI ÜRETİMİ ANALİZİ**ÖRNEK:16****RÖLÖVE ÇİZİMLERİ**

Zemin Kat Planı

Üst Kat Planı

Görünüş

Kesit

Proje Kaynak: (Şehitkamil Bel. Fen İşl. Arşivi, Proje Müellifi: Bgb Mimarlık)

5.17 Envanter 17 No.lu Evin Yapı Üretim Analizi

GELENEKSEL GAZİANTEP EVLERİ YAPI ÜRETİMİ ANALİZİ		ÖRNEK: 17
VAZİYET PLANI	FOTOĞRAFLAR	
		
YAPI BİLGİSİ		
Tescil No: 477		
Ada/ Parsel: 466/57		
Yapım Yılı: Bilinmiyor		
Mahalle: Yaprak Mahallesi		
Mülk Sahibi: Özel		
Özgün Fonksiyonu: Konut		
Günümüzdeki Fonksiyonu: Konut		
Yapı Sistemi: Yığma		
Kat Adedi: 2		
Yapı Durumu: Orta durumda ve yıkılmış bina	Fotoğraf Kaynak: (Kaleoğlu Kanalcı,2009)	

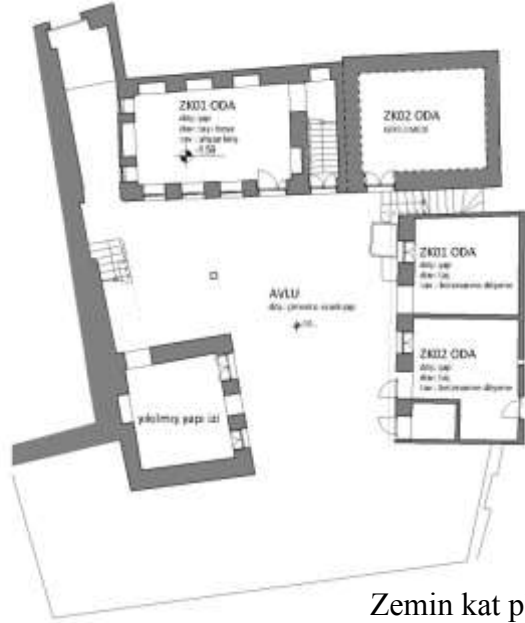
GELENEKSEL GAZİANTEP EVLERİ YAPI ÜRETİMİ ANALİZİ			ÖRNEK:17
YAPI ÜRETİMİ KAYNAKLARI (GİRDİLER)	Fiziksel Üretim Kaynakları	Malzeme	Taş: Duvar, Eşiklik Ahşap: Nacarlar, kapılar, çatı Demir: Korkuluk, parmaklık, Sac: Çıkma
		Araç	Külünk, Gönye, Muhul, Kırba, Mala, Dil malası, Miskala, Mismar, Murç, Taşçı tarağı, Taşçı tokmağı, Taşçı tokmağı, Taşçı törpüsü, Varyoz, Zincir.
		Enerji	İnsan gücü kullanılmıştır.
	Finansman Kaynaklar		Bireysel finans kaynakları kullanılmıştır
	İşgücü Kaynakları		Binager, yapıcı, neccar, taşçı, demirci, dülgeran
	Enformasyon (Bilgi) Kaynakları		Geleneksel usta çırak ilişkisi ve sözlü iletişim
YAPI ÜRETİMİ BİLEŞENLERİ (AŞAMALAR)	Tasarım		Dehlizden girilen bina, ocaklık, 3 nacarlı oda, hayat, gane, mahmil, kuş tahası,
	Yapım		Yığma taş bina, taş merdiven, demir korkuluk, beşik çatı
	Kullanım		Konut
YAPI ÜRETİMİ ÇEVRESİ	Kaynak, Kurum Ve Kuruluşlar Sistemi		Hassa mimarları, Kadılık sistemi
	Finansman Sistemi		Özkaynak kullanılmıştır.
	Siyasi, Politik Sistem		Merkeziyetçi sistem.
	Doğal Çevre ve Altyapı		Geleneksel alt yapı sistemleri bulunmaktadır.

GELENEKSEL GAZİANTEP EVLERİ YAPI ÜRETİMİ ANALİZİ	ÖRNEK:17
İÇ MEKÂN FOTOĞRAFLARI	
	
	
Fotoğraf Kaynak: (Kaleoğlu Kanalı,2009)	

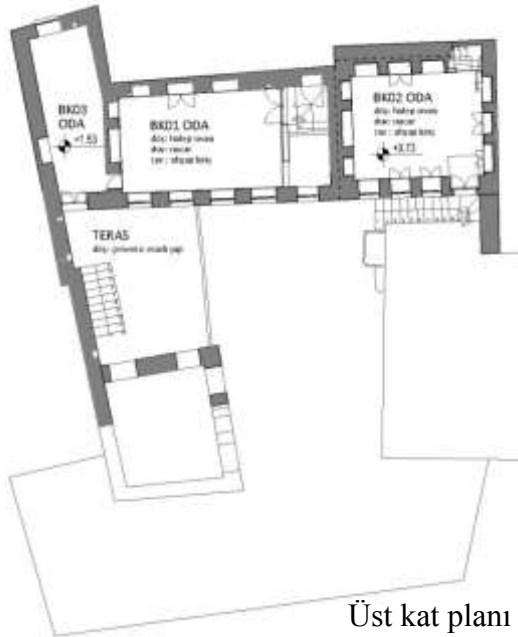
GELENEKSEL GAZİANTEP EVLERİ YAPI ÜRETİMİ ANALİZİ

ÖRNEK:17

RÖLÖVE ÇİZİMLERİ

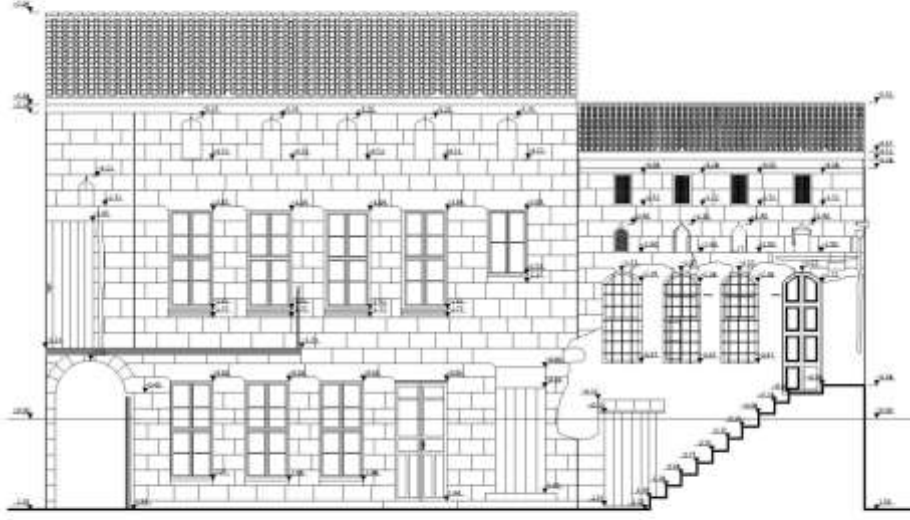

Zemin kat planı

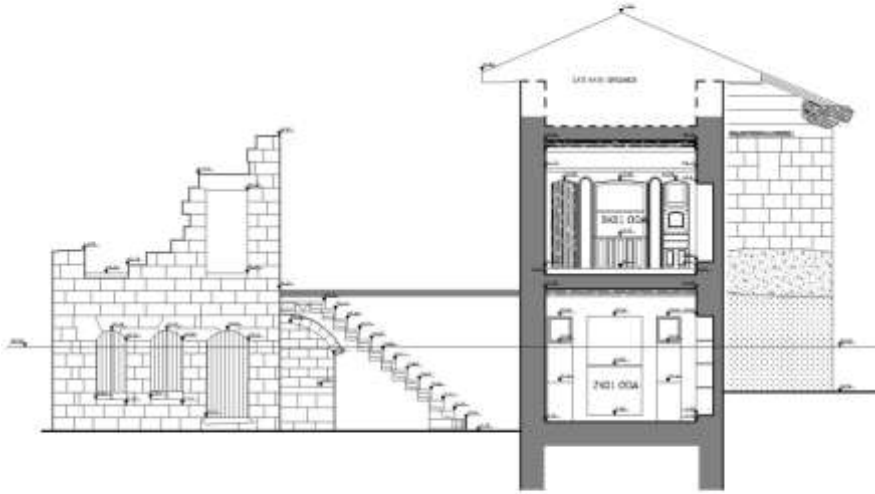

Üst kat planı

Proje Kaynak: (Şehitkamil Bel. Fen İşl. Arşivi, Proje Müellifi: Bgb Mimarlık)

Görünüş

Kesit

Proje Kaynak: (Şehitkamil Bel. Fen İsl. Arşivi, Proje Müellifi: Bgb Mimarlık)

5.18 Envanter 18-19 No.lu Evin Yapı Üretim Analizi

GELENEKSEL GAZİANTEP EVLERİ YAPI ÜRETİMİ ANALİZİ		ÖRNEK: 18-19
VAZİYET PLANI	FOTOĞRAFLAR	
	 	
YAPI BİLGİSİ		
Tescil No: 524-525		
Ada/ Parsel: 464/88-89		
Yapım Yılı: Bilinmiyor		
Mahalle: Yaprak Mahallesi		
Mülk Sahibi: Özel, Bölünmüş		
Özgün Fonksiyonu: Konut		
Günümüzdeki Fonksiyonu: Konut		
Yapı Sistemi: Yığma		
Kat Adedi: 2 kat taş yapı, betonarme ek		
Yapı Durumu: Orta Hasarlı	Fotoğraf Kaynak: (Kaleoğlu Kanalcı,2009)	

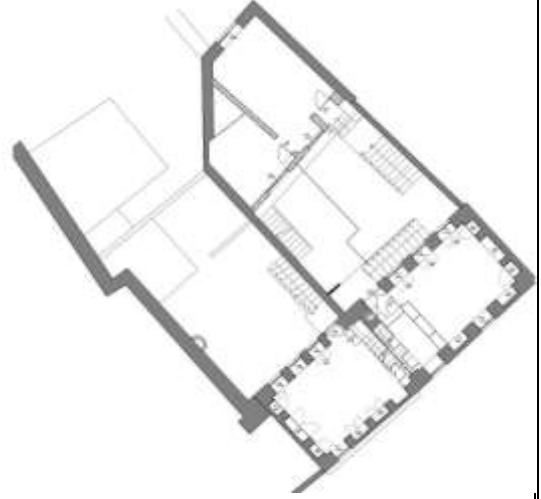
GELENEKSEL GAZİANTEP EVLERİ YAPI ÜRETİMİ ANALİZİ			ÖRNEK:18-19
YAPI ÜRETİMİ KAYNAKLARI (GİRDİLER)	Fiziksel Üretim Kaynakları	Malzeme	Taş: Duvar, Eşiklik Ahşap: Nacarlar, kapılar, çatı Demir: Korkuluk, parmaklık, Sac: Çıkma
		Araç	Külünk, Gönye, Muhul, Kırba, Mala, Dil malası, Miskala, Mismar, Murç, Taşçı tarağı, Taşçı tokmağı, Taşçı tokmağı, Taşçı törpüsü, Varyoz, Zincir.
		Enerji	İnsan gücü kullanılmıştır.
	Finansman Kaynaklar		Bireysel finans kaynakları kullanılmıştır
	İşgücü Kaynakları		Binager, yapıcı, neccar, taşçı, demirci, dülgeran
	Enformasyon (Bilgi) Kaynakları		Geleneksel usta çırak ilişkisi ve sözlü iletişim
YAPI ÜRETİMİ BİLEŞENLERİ (AŞAMALAR)	Tasarım		Binadan girilen avlu, ocaklık, 3 nacarlı oda, hayat, gane, mahmil, kuş tahası,
	Yapım		Yığma taş bina, taş merdiven, demir korkuluk, beşik çatı
	Kullanım		Konut.
YAPI ÜRETİMİ ÇEVRESİ	Kaynak, Kurum Ve Kuruluşlar Sistemi		Hassa mimarları, Kadılık sistemi
	Finansman Sistemi		Özkaynak kullanılmıştır.
	Siyasi, Politik Sistem		Merkeziyetçi sistem.
	Doğal Çevre ve Altyapı		Geleneksel alt yapı sistemleri bulunmaktadır.

GELENEKSEL GAZİANTEP EVLERİ YAPI ÜRETİMİ ANALİZİ**ÖRNEK: 18-19****İÇ MEKÂN FOTOĞRAFLARI**

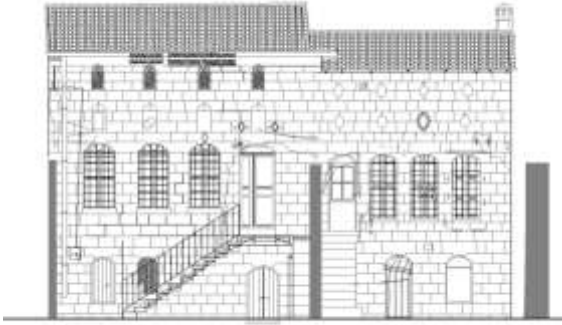
Fotoğraf Kaynak: (Kaleoğlu
Kanalıcı,2009)

GELENEKSEL GAZİANTEP EVLERİ YAPI ÜRETİMİ ANALİZİ**ÖRNEK:18-19****RÖLÖVE ÇİZİMLERİ**

Zemin Kat Planı

Üst Kat Planı

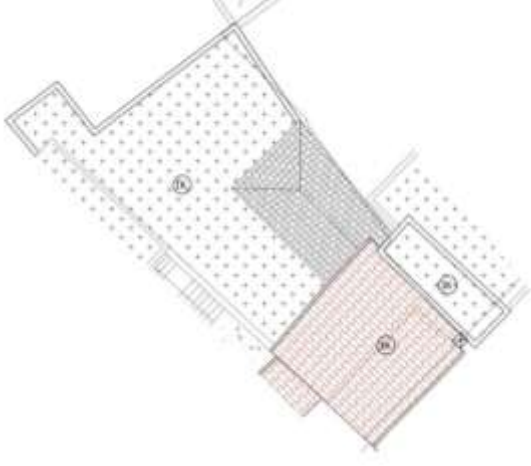
Görünüş

Kesit

Proje Kaynak: (Şehitkamil Bel. Fen İşl. Arşivi,
Proje Müellifi: Bgb Mimarlık)

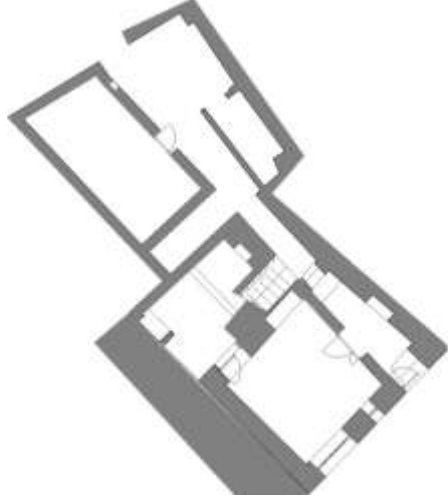
5.19 Envanter 20 No.lu Evin Yapı Üretim Analizi

GELENEKSEL GAZİANTEP EVLERİ YAPI ÜRETİMİ ANALİZİ		ÖRNEK: 20
VAZİYET PLANI	FOTOĞRAFLAR	
		
YAPI BİLGİSİ		
Tescil No: 526	Fotoğraf Kaynak: (Kaleoğlu Kanalcı,2009)	
Ada/ Parsel: 464/120		
Yapım Yılı: Bilinmiyor		
Mahalle: Yaprak Mahallesi		
Mülk Sahibi: Özel		
Özgün Fonksiyonu: Konut		
Günümüzdeki Fonksiyonu: Konut		
Yapı Sistemi: Yığma		
Kat Adedi: 2 kat taş yapı		
Yapı Durumu: Orta Hasarlı		

GELENEKSEL GAZİANTEP EVLERİ YAPI ÜRETİMİ ANALİZİ			ÖRNEK:20
YAPI ÜRETİMİ KAYNAKLARI (GİRDİLER)	Fiziksel Üretim Kaynakları	Malzeme	Taş: Duvar, Eşiklik Ahşap: Nacarlar, kapılar, çatı Demir: Korkuluk, parmaklık, Sac: Çıkma
		Araç	Külünk, Gönye, Muhul, Kırba, Mala, Dil malası, Miskala, Mismar, Murç, Taşçı tarağı, Taşçı tokmağı, Taşçı tokmağı, Taşçı törpüsü, Varyoz, Zincir.
		Enerji	İnsan gücü kullanılmıştır.
	Finansman Kaynaklar		Bireysel finans kaynakları kullanılmıştır
	İşgücü Kaynakları		Binager, yapıcı, neccar, taşçı, demirci, dülgeran
	Enformasyon Kaynakları (Bilgi)		Geleneksel usta çırak ilişkisi ve sözlü iletişim
YAPI ÜRETİMİ BİLEŞENLERİ (AŞAMALAR)	Tasarım		Binadan girilen avlu, ocaklık, 3 nacarlı oda, hayat, gane, mahmil, kuş tahası,
	Yapım		Yığma taş bina, taş merdiven, demir korkuluk, beşik çatı
	Kullanım		Konut
YAPI ÜRETİMİ ÇEVRESİ	Kaynak, Kurum Ve Kuruluşlar Sistemi		Hassa mimarları, Kadılık sistemi
	Finansman Sistemi		Özkaynak kullanılmıştır.
	Siyasi, Politik Sistem		Merkeziyetçi sistem.
	Doğal Çevre ve Altyapı		Geleneksel alt yapı sistemleri bulunmaktadır.

GELENEKSEL GAZİANTEP EVLERİ YAPI ÜRETİMİ ANALİZİ**ÖRNEK:20****İÇ MEKÂN FOTOĞRAFLARI**

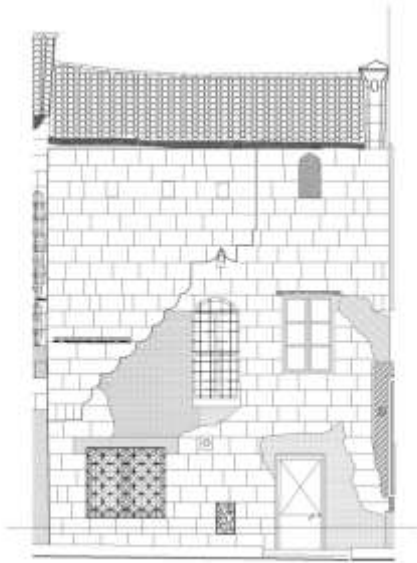
Fotoğraf Kaynak: (Kaleoğlu Kanalcı,2012)

GELENEKSEL GAZİANTEP EVLERİ YAPI ÜRETİMİ ANALİZİ**ÖRNEK:20****RÖLÖVE ÇİZİMLERİ**

Zemin Kat Planı

Üst Kat Planı

Görünüş

Kesit

Proje Kaynak: (Şehitkamil Bel. Fen İşl. Arşivi,
Proje Müellifi: Bgb Mimarlık)

5.20 Bölüm Sonucu

Yapılan bu envanter sonucuna göre genel bazı bilgileri verilen yapıların yapı üretimi kaynakları olarak fiziksel üretim kaynakları, duvarlarda ve dış döşemelerde taş kullanımı mevcuttur. Bu taşlar çoğu evde Keymık Taşı, Havara Taşı'dır. Döşemelerde Antep Beyaz Mermeri, Karataş ve Pembe mermer'dir.

Bütün odalarda nacırlarda, kapılarda ahşap kullanımı ve ahşap kırıleme mevcuttur. Çatıların geleneksel ahşap çatı ile yapıldığı tespit edilmiştir.

Demirin hayatlardaki taş merdivenlerde kullanılması, cumbaların sac ile kaplanmış olması,

Araç kaynakları olarak da kullanılan malzemelerin aynı olması,

Enerji kaynakları olarak bütün evlerde insan gücü kullanılmış olması, finansman kaynakları olarak ev sahiplerinin bireysel finans kaynaklarını kullanmış olması, işgücü kaynakları olarak Binager, Yapıcı, Neccar, Taşçı, Demirci, Dülgeran gibi ustaların bulunması, enformasyon (bilgi) kaynakları olarak geleneksel usta- çırak ilişkisinin bulunması, genelde sözlü iletişimin kullanılması mevcuttur.

Yapı üretimi bileşeni olarak yapı üretimi faaliyetlerini kapsayan tasarım, yapım, kullanım aşamaları için her evin ihtiyacına göre şekillenen fakat genelde aynı olan tasarım öğeleri mevcuttur. Bunlar hayat, ocaklık, nacırlı odalar, hela, eyvan, mahzen, bardakaltı gibi mekanlardır. Yapı elemanı olarak kuş ta'aları farklı formlarda olmuş olunsalar da, mahmilleri, taş merdiven, cumba gibi elemanlardır. Yapı üretimi çevresini oluşturan o dönemin kaynak, kurum ve kuruluşlar sistemi, finansman sistemi, siyasi politik sistem, doğal çevre ve altyapı sistemlerinin bütün envanter numaralı evler için aynı olması, aynı dönemin etkilerinin mevcut olduğunu ve rastlantısal olmadığının tespitidir. Bütün evlerde yapı üretimi belli bir sistemin ürünüdür.

BÖLÜM 6. SONUÇ

Bütün bu çalışma gösteriyor ki Osmanlı Devleti'nin inşaat faaliyetleri büyük ölçekli kamu binalarından küçük ölçekli sivil mimarlık örneklerine kadar düzenli bir organizasyonun ürünüdür. Yapı üretimi örgütsel çalışmayı gerektiren bir sistemdir. Türkiye Cumhuriyeti Osmanlı'dan Batılılaşma Hareketleri ile şekillenen bir imar planlama ve yapı üretim sistemi devralmıştır. Batılılaşma Hareketleri öncesinde Osmanlı'da her türlü imar ve yapı üretim faaliyetleri saraya bağlı hizmet veren mimarlar ve onların oluşturduğu bir teşkilat yapısı ile yürütülmüştür. Değişen yaşam koşulları ve gelişen teknolojik imkânlar ile insanların istek ve ihtiyaçları da değişiklik göstermiştir. Çok sayıda insanın bir arada olduğu karmaşık fonksiyonlu, insanların ihtiyaçlarından kaynaklanarak üretilen çeşitli özellikte yapılar ve bunların oluşturduğu yaşam çevresi olan kentler giderek büyümektedir. İmar ve yapı üretim faaliyetlerindeki artış ve gelişme, bu ihtiyaçların karşılanması için yapılan çalışmaların ve çalışanların uzmanlaşmasını kaçınılmaz hale getirmiştir. Farklı uzmanların ve değişik kesimlerin yapı üretiminin her aşamasında farklı rolleri üstlenmeleri örgütsel bir çalışmayı gerektirmiştir.

Bunun yanında Anadolu'da Geleneksel Konut Mimarisi içinde değerlendirilen konutlara sahip yerleşimlerden biri olan Gaziantep, tarihi kent dokusuna ait bu birikim açısından oldukça zengin bir içeriğe sahiptir.

19. yy'a ait konutlardan bazıları artık harabe olsa da birçoğu günümüze kadar sağlam özelliklerini koruyabilmiş, kullanılır durumdadır. Bu yapılara bakılarak o dönemde Gaziantep halkının refah seviyesini tespit etmek hiç de zor olmamıştır.

Konutların inşasında o dönemdeki yerel halkın bütün ihtiyaçlarını karşılayacak imkanlara sahip oldukları, dini inançlarına, örf ve adetlerine yaşadıkları doğal çevreyle uyumlu iklim koşullarına uyumlu yapılar inşa etmişlerdir.

Buna göre seçilen evler üzerinde yapılan çalışmada kullanılan sistem öğelerinin her birinin incelenmesinden de anlaşıldığı gibi Ermeni azınlığının uygulamadaki rolü çoğunluktadır. Bunun yanında yerel mimari elemanlar ile malzeme ve yapım tekniğinin kullanılarak yapılması o dönemin ekonomik ve sosyal durumunu ortaya koymaktadır. Siyasi, yönetim, finansman sistemleri olarak ele alınan yapı üretim çevresinin yapı üretiminde etkin rol aldığı anlaşılmaktadır. Evlerde incelenen yapı üretim sürecinin aşamalarından her biri

olarak ele alınan tasarım öğeleri, yapım teknikleri ve kullanım özellikleri genellikle aynıdır. Nitelikli taş işçiliği kullanılarak inşa edilen konutlarda, plan düzenlemesi açısından önemli benzerlikler bulunmaktadır. Bunun dışında teknolojik değişmelere ve gelişmelere bağlı olarak bilinçsiz şekilde kullanımdaki farklılaşmalardan oluşmuş yapı hasarları ve fonksiyon değişimleri görülmektedir. Her ne kadar günümüzde tarihi dokuda ve konutlarda bozulmalar olsa da konutlar incelendiğinde dönemin kültürel zenginliğini yansıtan bir ayna görevi görmektedir.

Bunun yanında günümüze kadar varlıklarını koruyan evlere doğanın verdiği zararlar, ilgisizlik; oturanların yeterli gelir düzeyine sahip olamamaları; evlerin kullanım zorluğundan terk edilmesi; kullanıcı profiline değişmesi; kullanıcı ihtiyaçlarından doğan restorasyonların doğru ve bilinçli yapılmaması; tarihi sit kapsamında olsalar da evlerin korunması ve onarım ile ilgili mevcut yasal düzenlemelerin esnekliğinden doğan, yasal olmayan değişimlerin özgün yapıyı değiştirmesi; denetimlerin yetersizliği, gibi nedenlerden dolayı konutların zarar gördüğü açıktır. Bu zararların ve kayıpların en az düzeye inmesini sağlayacak koşulların yaratılması gerekmektedir. Yerel halkın daha çok bilinçlenmesini sağlayarak en küçük bir yapının bile inşasının gerçekleştirilmesinde büyük bir çaba olduğunun altını çizmekte yarar vardır.

Osmanlı'nın imar ortamı ile ilgili yapılan araştırma sonucunda ortaya çıkan diğer noktada Osmanlı'nın imar ve inşa faaliyetleri her ölçekte mimari faaliyetlerle örtüşmektedir. Dolayısıyla böyle bir ortamda çeşitli mimari faaliyetleri yürüten Osmanlı mimarlık örgütü, işleyişi ve görevleri bakımından Osmanlı'da bir imar sistemi ve teşkilatının oluşmasına neden olmuştur. Yani bugünkü ortamda yapı üretiminde, tasarım dışında uygulamada etkinliği azaltılmaya çalışılan mimarların Osmanlı'da yapı üretiminde ve imar işlerinde tek hâkim olduğu görülmektedir.

Günümüzde yapılan yapı üretimi faaliyetlerinde geçerli olan kavramların ne yazık ki çok düşünülmeden uygulanması sonucu sağlıksız yapılar elde edilmektedir. Bu çalışma günümüz yapı üretimi faaliyetlerine aynı zamanda bir ışık tutarak ilerde günümüzde uygulanan örneklerin araştırılmasında iyi bir kaynak olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Aksoy, Ö. A. (1961). Yapı. *Gaziantep Kültür Dergisi*, 4, 141.
- Altınöz, İ. (1999). Dulkadir Eyaleti'nin Kuruluşunda Antep Şehri (XVI.Yüzyıl). Y. Küçükdağ içinde, *Cumhuriyetin 75. Yılına Armağan Gaziantep* (s. 97). Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi Vakfı Yayınları.
- Anonim. (2005). *Gaziantep Kültür Envanteri*. Gaziantep: Gaziantep Valiliği.
- Anonim. (2011, Mart). <http://www.nedirnedemek.com/yap%C4%B1-maddesi-nedir-yap%C4%B1-maddesi-ne-demek>. 2012 tarihinde <http://www.nedirnedemek.com> adresinden alındı
- Arcan, E. F., & Evci, F. (1999). *Mimari Tasarıma Yaklaşım*. İstanbul: Tasarım Yayın Grubu.
- Atacan, E. (1996, Haziran). Geleneksel Gaziantep Evleri Plan ve Form Özellikleri. Gazi Üniversitesi.
- Atalar, A. (2004). *Osmanlı Dönemi Antepevleri*. İstanbul: Kanaat Basımevi.
- Avcioğlu, D. (1969). *Türkiye'nin Düzeni, Dün, Bugün, Yarın*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Babat, A. (1987). Antik Dolichenos Kenti Tarihi ve Teşup (Zeus Jupiter) Dolichenos Kültürü. *Gaziantep Tarihi ve Kültürel Değerleri Sempozyumu Bildirileri*. Gaziantep.
- Balkan, K. (1947). Gaziantep Şehri ve İlinin En Eski Tarihi. *Başpınar Halkevi Kültür Dergisi*, 4, 2.
- Barlas, U. (1971). *Gaziantep Tıp Fakültesi ve Azınlık Okulları*. Gaziantep: Gaziantep Kültür Derneği Yayınları.
- Berköz, S. (1975). *Yapımda Sistemler Yaklaşımı*. İtü Mimarlık Fakültesi Baskı Atölyesi.
- Bilgin, İ. (1996). Anadolu'da Konut ve Yerleşmenin Modernleşme Süreci. *Tarihten Günümüze Anadolu'da Konut ve Yerleşme*. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.

- Cezar, M. (1985). *Tipik Yapılarıyla Osmanlı Şehirciliğinde Çarşı ve Klasik Dönem İmar Sistemi*. İstanbul: Mimar Sinan Üniversitesi Yayınları.
- Çam, N. (2000). Osmanlı Döneminde Gaziantep Sempozyumu. 1999 (s. 1-14). Gaziantep: Yusuf Küçükdağ.
- Çam, N. (2006). *Türk Kültür Varlıkları Envanteri Gaziantep*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Çınar, H. (2000). *18. Yüzyılın İlk Yarısında Ayıntab Şehri'nin Sosyal ve Ekonomik Durumu*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Duru, R. (1996). Neolitik Köyden Kasabaya Geçiş. *Tarihten Günümüze Anadolu'da Konut ve Yerleşme* (s. 165-192). İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları.
- Dündar, A. (2000). *Arşivlerdeki Plan ve Çizimler Işığında Osmanlı İmar Sistemi*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Erkanal, H. (1996). Erken Tunç Çağı Batı Anadolu Sahil Kesiminde Kentleşme. *Tarihten Günümüze Anadolu'da Konut ve Yerleşme* (s. 70-82). İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- Faroghi. (1993). *Osmanlı'da Kentler ve Kentliler*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Göğüş, O. (1996). *İlk İnsanlardan Bugüne Çeşitli Yönleriyle Gaziantep*. Gaziantep: Cihan Yayıncılık.
- Gül, G. (2005). *Gaziantep İli Bey Mahallesi Geleneksel Doku Koruma ve Geliştirme Önerisi*, Ankara: Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Güler, S. (1998). Onsekizinci Yüzyılda Hassa Mimarlar Teşkilatı. *18. Yüzyılda Osmanlı Kültür Ortamı*(3), 145-150.
- Güzelbey, C. C. (1961). *Bedesten ve Gaziantep Bedestenleri* (Cilt 4). Gaziantep: Gaziantep Kültür Dergisi.
- Güzelbey, C. C. (1965). Gaziantep Camileri. *Gaziantep Kültür Dergisi*, VIII, 5.

- Güzelbey, C. C. (1970). Gaziantep Şer'i Mahkeme Sicillerinden Örnekler. *Gaziantep Kültür Dergisi*, 8, 43.
- Güzelbey, C. C., & Yetkin, H. (1970). *Gaziantep Şer'i Mahkeme Sicillerinden Örnekler*. Gaziantep: Gaziantep Kültür Derneği Yayınları.
- Güzelhan, M. (1959). *Ayıntab Tarihinden Notlar* (Cilt 18). Gaziantep: Gaziantep Kültür Derneği Kitap ve Broşür Yayınları.
- Hasol, D. (1998). *Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü*. İstanbul: Yem Yayınları.
- Haydaroğlu, İ. P. (1990). *Osmanlı İmparatorluğunda Yabancı Okullar*. Ankara: Ocak Yayınları.
- İller Bankası. (1972). *Gaziantep Kent Bütünü Analitik Etüdlere*. Gaziantep: İller Bankası.
- Kala, A. (1998). Esnaf. *Türkiye Diyanet İslam Ansiklopedisi* (Cilt 5, s. 424). içinde İstanbul: Güzel Sanatlar Matbaası.
- Kaya, E. (1999). *Yapı Üretim Sürecinde Yapım Aşamasında Kaliteyi Etkileyen Faktörler ve İşgücünün Önemi*. İstanbul: İtü, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Kınal, F. (1988). *Eski Anadolu Tarihi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Kınık, D. (1997). Gaziantep. *Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi* (Cilt 1, s. 646). içinde İstanbul.
- Köleoğlu, D. (1996). *Yapı Üretiminde İşgücü, Üretkenlik, Kalite İlişkisi*. İstanbul: İtü, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Kuban, D. (2001). *Türkiye'de Kentsel Koruma*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Küçükerman, Ö. (1996). *Kendi Mekânının Arayışı içinde Türk Evi*. İstanbul: Promat Basım.
- Naumann, R. (1998). *Eski Anadolu Mimarlığı*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.

- Ortaylı, İ. (1974). *Tanzimat'tan Sonra Mahalli İdareler "1840–1880"*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Özalp, M. H. (1966). Tarihte Kilis. *Gaziantep Kültür Dergisi*(97), 8.
- Özdeğer, H. (1996). Gaziantep. H. Özdeğer içinde, *Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (Cilt XIII, s. 466). İstanbul: Güzel Sanatlar Matbaası.
- Özdemir, R. (1998). *XIX. Yüzyılın İlk Yarısında Ankara*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Özdoğan, M. (1996). Kulübeden Konuta: Mimarlıkta ilkler. Y. Sey (Dü.), *Tarihten Günümüze Anadolu'da Konut ve Yerleşme* içinde (s. 19-30). İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları.
- Özkaptan Alptekin, G. (2006). *Yapı Üretiminde Tasarım Kalitesini Yükseltmeye Yönelik Bir Modelin Kavramsal Yapısı ve Bileşenleri*. İstanbul: İtü Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Seslioğlu, Ç. (1997). *İnşaat Projelerinde Proje ve İşveren Özelliklerinin Proje Teslim Sistemi-Sözleşme Biçiminin Seçimine Olan Etkisinin Analizi*. İstanbul: İtü Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Sevinç, N. (1983). *Gaziantep'de Yer Adları ve Türk Boyları Türk Aşiretleri Türk Oymakları*. İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı.
- Sey, Y. (1998). Cumhuriyet Döneminde Türkiye'de Mimarlık ve Yapı Üretimi. *75. yılda değişen Kent ve Mimarlık*, 25-29.
- Sönmez, N. (1997). *Osmanlı Dönemi Yapı ve Malzeme Terim Sözlüğü*. İstanbul: Yem.
- Şaşmaz, H. (2005). *İnşaat Projelerinde Süresel Planlamayı etkileyen Faktörler ve Etki Derecelerinin Türkiye Koşullarında Belirlenmesi*. İstanbul: İtü Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Şıvgın, H. (1997). *Ondokuzuncu Yüzyılda Gaziantep*. Ankara: Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Yayınları.

- Tapan, M. (1998). İstanbul'un Kentsel Planlamasının Tarihsel Gelişimi ve Planlama Eylemleri. *75. Yılda Değişen Kent ve Mimarlık*, 75-88.
- Taş, M. (2003). Osmanlı'dan Günümüze Yapı Üretiminde Mimarlık Meslek Örgütlenmesinin Gelişimi, *Uludağ Üniversitesi Yayınları*, 203-214.
- Tiryaki, A. (1997). *Türkiye'de İnşaat Sektöründe Proje Yöneticilerinin Motivasyonu*. İstanbul: İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Tuna, T. P. (2011). *Yapı Üretiminde Zaman Yönetiminin Ürün Kalitesine Etkisi*. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Tülbentçi, T. (1998). *Yapı Üretiminde Toplam Kalite Yönetimi ve Kerpiç Yapı Üretiminde Uygulanması*. İstanbul: İtü Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Türesoy, M. (1989). *Yapı Üretiminde Süre Tahmini ve Yapım Süresini Etkileyen Faktörler*. İstanbul: İtü Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Uğur, H. (2004). *Geleneksel Şehirselle Mekanlar, Değerlendirme ve Korunmaları Bağlanmında Sistemik Yaklaşım- Gaziantep Örneği*. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Ünal, G. (1998). *Tarihi Çevre Korumanın Bilgisayar Destekli Bilgi Sistemleriyle Hazırlanması ve Bunun Gaziantep Kentsel Sit Alanında Örneklenmesi*. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Vitruvius. (1998). *Mimarlık Üzerine On Kitap*. (D. S. Güven, Çev.) Şevki Vanlı Mimarlık Vakfı Yayınları.
- Yaman, H. (2007, Mart 1). *Yapım Sistemleri Ders Notları*. Yapım Sistemleri Dersi: <http://web.itu.edu.tr/yamanhak/ders/yus/yus.html> adresinden alınmıştır
- Yetkin, H. (1967). Gaziantep Şehri İmar Politikasını Değiştirme Zamanı Gelmiş Midir? *Gaziantep Kültür Dergisi*, 10, 147.
- Yetkin, H. (1971). Türk Anadolu'nun Güneydoğu Kalesi, Gaziantep. *Gaziantep Kültür Dergisi*, XIII, 3.

Yurt Ansiklopedisi. (1982). Gaziantep. *Yurt Ansiklopedisi*, 4-5. İstanbul: Anadolu Yayıncılık.

EKLER

Ek 1. Güneydoğu Anadolu Bölgesi

Güneydoğu Anadolu Bölgesi

Kaynak: (<http://www.cografyadersi.com/guneydoguanadolu.htm>, Eylül,2012)

Ek 2: Gaziantep Tarihi

Gaziantep yöresinde yapılan araştırmalar bölge tarihinin alt Paleolitik Çağa kadar uzandığını göstermektedir (Balkan, 1947). Bölgede yer alan Sakçagözü, Zincirli, Tilmen Höyük ve Gedikli de yapılan kazı çalışmalarında ilk Tunç Çağı'na ait buluntular elde edilmiştir (Kınık, 1997). M.Ö. 2000- 1400 Orta Tunç Çağı'nda bölgede iç işlerinde bağımsız, dış işlerinde Babil'e bağlı olan küçük kent devletleri bulunmaktadır (Kınık, 1997). M.Ö. 1550'de Mitaniler devlet üzerinde hâkimiyet kurmuştur. Mitaniler'in egemenliği, M.Ö. 1400'de Anadolu'da kurulan Hitit yönetimi ile son bulmuştur. M.Ö. 1800-1200'lerde Kızılırmak içinde kurulan Hitit imparatorluğu döneminde Hititlerin, Mezopotamya ve Suriye'de hâkimiyet kurabilmeleri için Antep ve Halep bölgesine ihtiyaç duydukları, bölgedeki Hitit eserlerinden anlaşılmaktadır (Kınal, 1988).

M.Ö. 1400-1200 Son Tunç çağında bölge Hitit Devleti'ne bağlanmıştır. Bu dönemde Gaziantep merkez durumunda olup Dülük, Karkamış, Zincirli, Cebahöyük bölgedeki diğer önemli şehirler olarak gelişme göstermiştir (Kınık, 1997). Bölgede Geç Hitit şehir devletleri dönemine ait en önemli bulgu Yesemek Heykel Atölyesi'dir (Atacan, 1996). Anadolu'da Frigya Devleti'nin kurulmasıyla Hitit Krallığı sarsılmış ve bu tarihte Gaziantep bağımsız Hitit kent devleti durumuna gelmiştir. Daha sonra Mezopotamya'da kurulan Asur Devleti, Gaziantep yöresine saldırmış ve M.Ö. 850'lerde yöreye egemen olmuştur. Gaziantep M.Ö. 612 yılına kadar Asur egemenliğinde kalmıştır. M.Ö. 600'de Ön Asya'da yaşayan çeşitli toplulukların, tarihte ilk kez bir yetki altına girdikleri görülmektedir. Persler, Ön Asya topluluklarının çoğunu tek hükümdarın yetkisi altında birleştirmeyi başarmışlardır. M.Ö. 539'da Antep yöresi de Pers egemenliği altına girmiştir. M.Ö. 1. yy' da ise Kommagene krallığı etkisi altına giren bölgede daha sonra Romalılar kesin egemenlik kurmuşlardır (Yurt Ansiklopedisi, 1982).

M.Ö. 333'te yapılan İssos Muharebesi'nde Büyük İskender, Persleri yenerek bölgeyi ele geçirmiştir. İskender'in ölümünden sonra Antep Selökidlerin kesin denetimi altına girmiştir. Bu durum Kommagene Krallığı'nın ortaya çıkmasına kadar sürmüştür. Krallık M.S. 72'de Roma'nın Suriye Eyaleti'ne bağlanıncaya kadar da bir kısım bu krallığın egemenliği altında kalmıştır (Yurt Ansiklopedisi, 1982).

I. yüzyıl sonlarında yöreyi kesin olarak egemenlikleri altına alan Romalılar yerli halkın gelenek ve göreneklerine, dil ve dinlerine, günlük yaşantılarına karışmadıkları için kısa

sürede siyasi üstünlük kurmuşlardır. Bu fikir özgürlüğünden dolayı eski Yunan ve Roma dinleri, Yahudiler ve ilk Hristiyanlar Gaziantep yöresinde geniş faaliyet göstermişlerdir. Roma egemenliğinin sağladığı güvenlik ortamında Dolike (Dülük), Kiliza (Kilis), Karus, Belkıs (Zeugma) gibi kentler hızla gelişmiştir (Babat, 1987). Roma İmparatorluğu'nun doğu ve batı olarak ikiye ayrılmasından sonra, Antep yöresi Doğu Roma sınırları içinde kalmıştır. Bizans Dönemi'nde Antep yöresinde farklı dinsel inanç gruplarına, mezheplere bağlı yöneticiler zaman zaman bölgede egemen olmuşlar ve kendi mezheplerini kabul ettirmek için baskı uygulamışlardır. 7. yüzyıldan 9. yüzyıla kadar bölge yoğun Arap akınlarına ve Bizans-Arap çatışmalarına sahne olmuştur. 11. yüzyıldan itibaren Türk boyları bölgeye yerleşmeye başlamışlar ve bu süre içinde bölge, Emevi, Abbasi ve Türk Müslüman devletleri arasında cereyan eden mücadelelere sahne olmuştur (Yurt Ansiklopedisi, 1982).

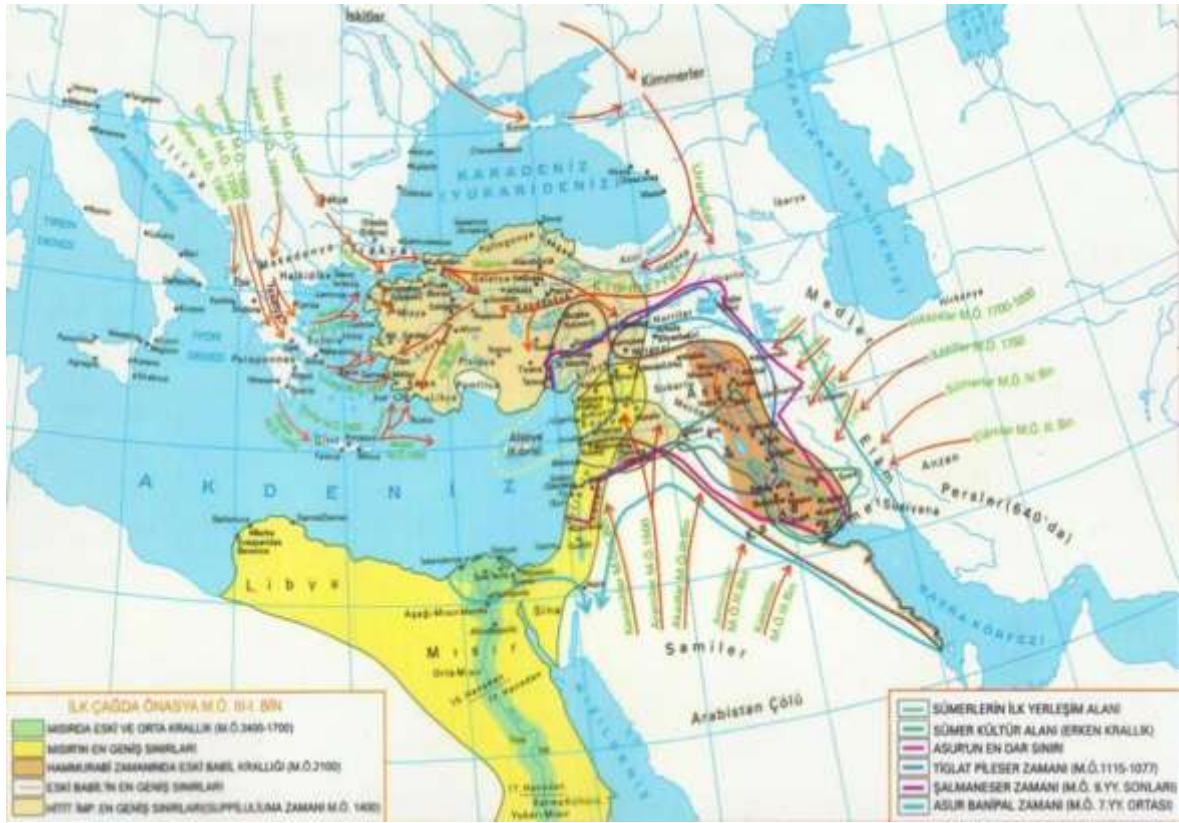
M.S 634 Hz. Ömer zamanında İslam orduları Gaziantep ve Hatay yöresine hâkim olmuşlardır. Böylece Türk-İslam dönemi başlamıştır. 782 yılına kadar Bizans-İslam kuvvetleri arasında el değiştiren Antep kalesi, Harun Reşit döneminde kesin olarak İslam topluluklarına katılmıştır (Özdeğer, 1996). 1071 yılında Malazgirt Zaferi'nden sonra Anadolu'ya egemen olmaya başlayan Türkler Anadolu'da etkinliklerini arttırmışlardır. Süleyman Şah'ın 1084'te Hristiyan dünyasının önemli merkezlerinden Antakya'yı alması ile yöre tümüyle Selçuklulara geçmiştir Beylikler Dönemi'ne geçişte Mısır Memlûkleri egemenliği altında bulunan Antep iç işlerinde bağımsızlığını korumuştur. Bu dönemde Antep önemli bir bilim ve sanat merkezi olmuş ve "Küçük Buhara" adıyla anılmıştır (Sevinç, 1983). Gaziantep 1270 yılında Moğolların istilasına uğrayarak harap olmuştur. Mısır hükümdarı Baybars bölgeyi 1273 tarihinde tekrar kurtarmıştır. Bundan sonra şehir bir süre Dulkadirli Beylerinin kendi aralarındaki mücadelelerine sahne olmuştur. 1471 yılına kadar doğrudan doğruya Dulkadiroğlu Beyliği'ne ait olmuştur (Yetkin, 1971). 1515 yılında Memlûk hâkimiyetine giren Gaziantep 1571 tarihinde Memlûk Devleti'nin ortadan kaldırılmasının ardından tüm topraklarının Osmanlı yönetimine katılması ile Osmanlı yönetimi altına girmiştir (Güzelbey, 1965). O zamanki adıyla Ayıntab ve çevresi 1516 yılında Osmanlı hâkimiyetine girdikten kısa bir süre sonra tahririne başlanmış ve üç yıl gibi bir zamanda tamamlanmıştır. Ayıntab sancağı bu dönemde Suriye, Mısır ve Filistin ve Hicaz'ı içine alan idari yapılanma içinde yer almıştır. Kanuni Sultan Süleyman'ın saltanatının ilk yıllarında Arap vilayetinin yapısında değişiklik yapılmış; Halep, Mısır ve

Şam ayrı Beylerbeylikler olarak teşkilatlandırılmıştır. Arap vilayeti sancakları arasında Halep ve Ayıntab'ın adı yer almıştır (Çınar, 2000). Kent, 1918'de Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşı'ndan yenilgiyi kabul etmesi üzerine imzaladığı Mondros Mütarekesi sonucunda 1919'da önce İngilizler tarafından işgal edilerek sonrasında işgal görevi Fransızlara devredilmiştir. 1 Nisan 1920'de şehrin savunması ve düşmandan kurtulması için mücadeleye başlanmış, halkın isyanıyla ve mücadelesiyle kent 25 Aralık 1921'e işgalden kurtulmuştur. Ankara Antlaşması'yla bu başarı tescil edilmiştir. 6 Şubat 1921'de T.B.M.M. tarafından kente Gazilik ünvanı verilerek, kent 1924'te il merkezi olmuştur (Kınık, 1997).

Dülük (Dolice) haritası.

Kaynak: (<http://www.dolice.org/indextr.htm>) sitesinden Kasım,2012 tarihinde alınmıştır.

M.Ö.2000 yıllarında ilk medeniyetler haritası.

Kaynak: (<http://aygunhoca.com/tarih-haritalari/98-mezopotomya-uygarliklari-haritalari/261-ilkcagda-onasya-haritasi-moe3-1-bin.html>) sitesinden Kasım,2012 tarihinde alınmıştır.

Özellikle Evliya Çelebi, Seyahatnamesinde Gaziantep hakkında tarihsel bazı bilgileri edinmek mümkündür;

“Ayıntab kenti tümüyle 32 mahalledir. 8067 toprak ve kireç örtülü, bayındır, bakımlı, yüksek, saray görüntülü evleri vardır.. Tümüyle yüz kırk mihraplı, yoğun cemaate sahip, Arasat Meydanındaki Boyacı Camii ve çarşı içindeki Tahtalı Camii, sanatlı, refah büyük kubbeli ve görkemli yapılardır. Ayıntab’da 300’ü aşkın sarayın özel hamamı vardır. 3900 dükkânlı büyük bir çarşıya, açık arttırmayla satış yapan pazarlara sahiptir. İki bedesteni, çarşısı ve saraçhanesi, üstleri örtülü kargır, sağlam sıra düzeni içinde, süslü dükkanlardır. Tamamı tamamına yetmiş çeşmesi var, fakat onlara hiç de gereksinme duyulmaz, her eve hayat ırmağı denginde sular akmaktadır. Her ev, bağı, bahçesi, fiskiyeli havuzları, cennet ırmağı sularıyla çeşitli selvi, çınar, söğüt, kavak, limon, turunc ve diğer meyve ağaçlarıyla

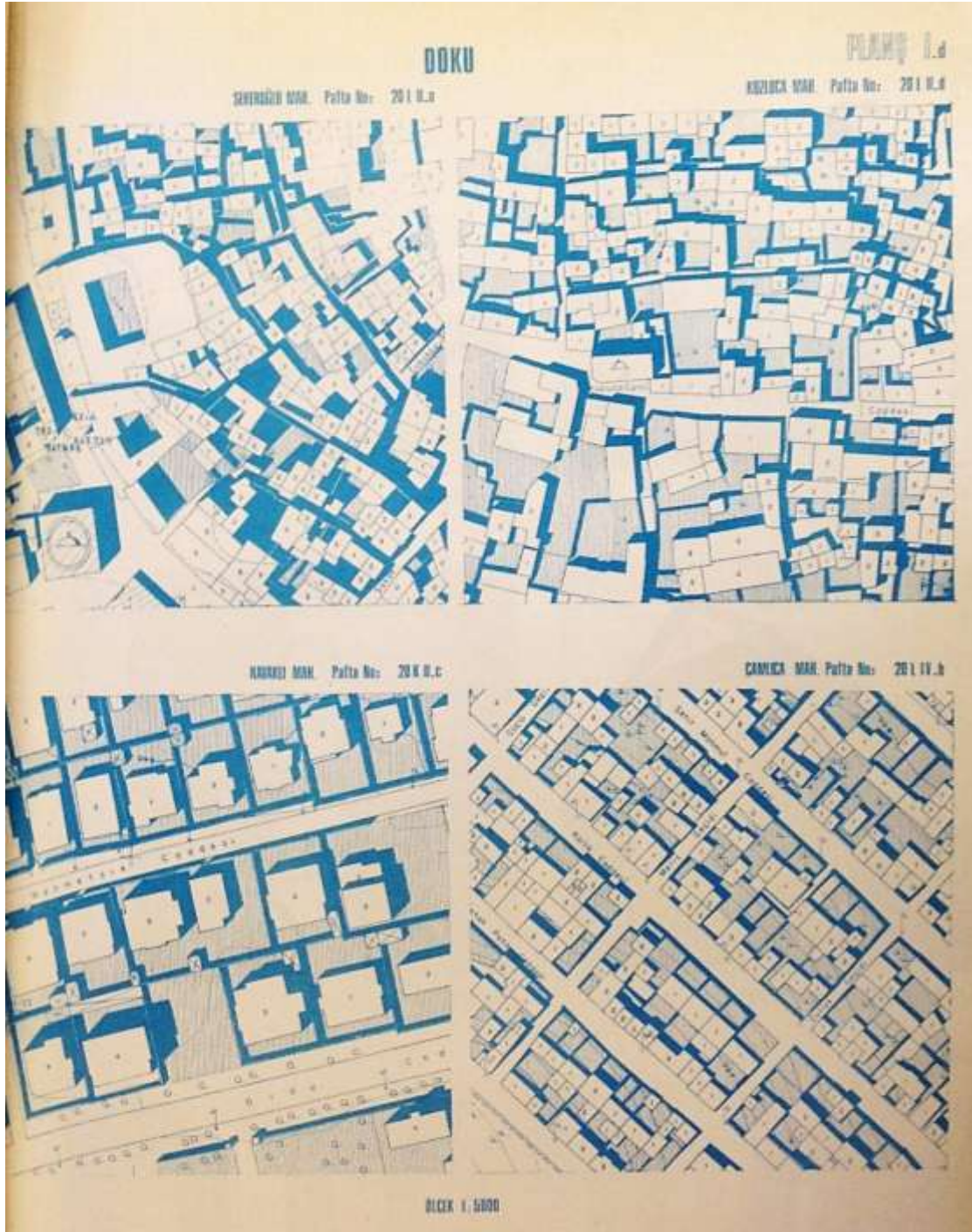
donatılmış “İrem” bağını andırır. Bağları, bostanları, gül bahçeleri geniş örgüden kafese alınmış, çok verimli olmakla Ayıntab ucuz ve şirin bir kenttir. 1648 ‘de gördüğümüz bu kent, bu kez sekiz mahalle, nice han, camii ve dükkân kazanarak büyük bir gelişme göstermiş, Allah’a şükürler olsun ki, bu gelişmesini sürdürmektedir. Kent yüksek bir düzlükte ve yer yer bayırlar üzerinde kurulduğundan suyu ve havası çok güzeldir. Birçok hanları var ama en görkemlileri ve ünlüleri Mustafa Paşa Hanı, Pekmez Hanı, Tuz Hanı, İki Kapılı Han, Börekçi Hanı ve Asarat Hanlarıdır. İki tane imareti (Aşevi) vardır. Gelene gidine aylar yıllar boyunca bol ve minnetsiz sofralar açarlar. Tümüyle kırk tekkesi olup hepsinin en görkemlisi ve en donanmış, yiyeceği bol ve hoş yapılı Mevlevi tekkesidir. Türkmen ağası olup, IV. Murad’ın Silahtarı Mustafa Paşa’ya bağışlanmıştır. Tekke 50 yoksul hücresiyle çevrelenmiş yüksek kubbeli, baştanbaşa ham ve işlenmiş mermerlerle döşeli haremi, haremın ortasında büyük bir havuzu, havuzun başında rengârenk üzümlü salkımlarını andıran süslü avizelerle donatılmış çardağı olan büyük, sağlam görkemli yapılarıdır. Bakımlı, bezeli temiz caddeleriyle kent gerçekten şirindir. Yer yer açık arttırmayla satış yerleri, Halep tarzı kargır binalardan oluşmuş çarşıları vardır. Ama bu övdüğümüz yerler, tümüyle kale içindedir. Her sokak başında kapıcıların açıp kapattığı kale kapısı kadar sağlam kapılar vardır. Geceleri tüm sokaklar kandillerle aydınlatıldığından bekçiler gruplar halinde sokaklarda kol gezerek görevlerini yaparlar. Kentin ortasında kocaman bir kaya üstüne, yüksek görkemli ve dairesel bir kale oturtulmuştur. Kaleyi çevreleyen hendek 1300 adımdır. Eni 40, derinliği 20 arşın kesme kayadan oyulmuştur. Bunların üstüne her biri ayrı sana ve mimari üslupla belli aralıklarla sıralanmış, çok güzel kuleler oturtulmuştur. Bin bir bedeni olan kalenin temelindeki kayalar içinde yine dairesel bir biçimde kaleyi çevreleyen ve hendeğe bakan mazgal delikleri açılmış ki hendek kenarına kuş bile konamaz. Kalenin batı kapısı, yedi katlı demirden bir kapıdır. Kapı aralıklarından çeşitli savaş araç ve gereçleri, silah açma kafesleri, saçma topları vardır. Kale silah ve askerlerle donatılmış, baca benzeri nefesliklerle havadar bir oturma yeridir. Çoğunlukla halkı Havrani kürkü, çuha ferace, elvan boğası, kavuklu külah üstüne beyaz sarık sararlar. Yörede hiç kâfir yoktur. Güzeli kadınları pek çoktur. Hepsi de sarı çizme giyer, başlarına sivri gümüş taç takınır, beyaz çarşafa bürünürler. Nazik, arlı, edepli, çarşıya çıkmaları ayıp sayılan hatunları vardır. Üzümlü şerbeti içen, tatlı dilli, garip, dost, bilgili, anlayışlı halim selim insanlar vardır. Kahvelerinde hoş söyleyişlerle insanları kendilerine çekerler, hatta özendirirler. Bu

söyleyişlerini bağ ve bahçelerdeki yeme ve içmelerle daha da renklendirirler. Kentin defterlerinde öşür veren 70.000 bağı vardır. 9.346.000 kökten oluşmakta pek ünlüdür. Kenti çevreleyen dağlar tümüyle bağıdır. Halkı da çok sağlıklıdır, kentlerinin yeme içme dışındaki yönlerini de överler. Buranın alemi bezeyen kırk çeşit üzümü, binlerce tulum pekmezi, bademli ve Şam fıstıklı tatlı sucuğu, pestili vardır ki Arab'a, Aceme ve Hindistan'a kadar gönderilir. Yöre limon, turunç, nar, incir, tut, şeftali, zerdali, kayısı, beyaz ekmek ve yoğurduyla dünyaca ün kazanmıştır. Yine elvan boğası, Ayıntab eğeri, yay, gedelesiyle ünlü bir kenttir. Cennet bağlarına örnek öyle bağları vardır ki yalancı ve ölümlü dünyaya özgü "İremler" sayılırlar. Bunların içinde, en bakımlısı, en zengin ve donanmış Musulluoğlu bahçesidir. Kısaca bu kenti anlatmaya, ne dil ne kalem yeter. Dünya yüzünden geniş bir ili, göz alıcı büyük yapıları, her yerde aranan eşyası, birçok mezarası, bolluk ve verimliliği, bitimsiz yiyecek ve içecek pınarları ve ırmaklarıyla burası 'Şehr-i Ayıntab-ı Cihan' dünyanın gözbebeği kenttir.

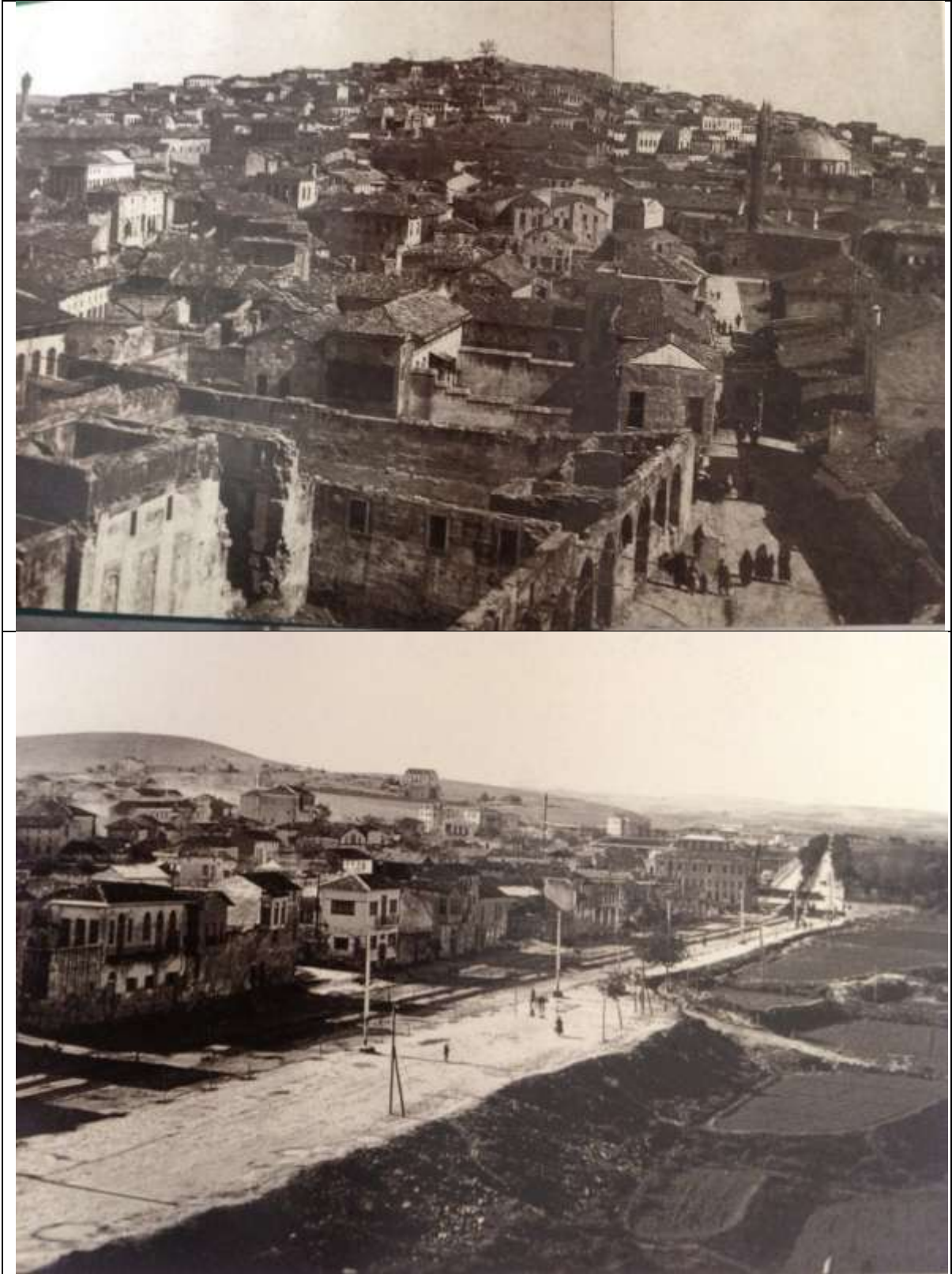

Osmanlı'da Gaziantep genel görüntüsü (Başgelen, 1999).

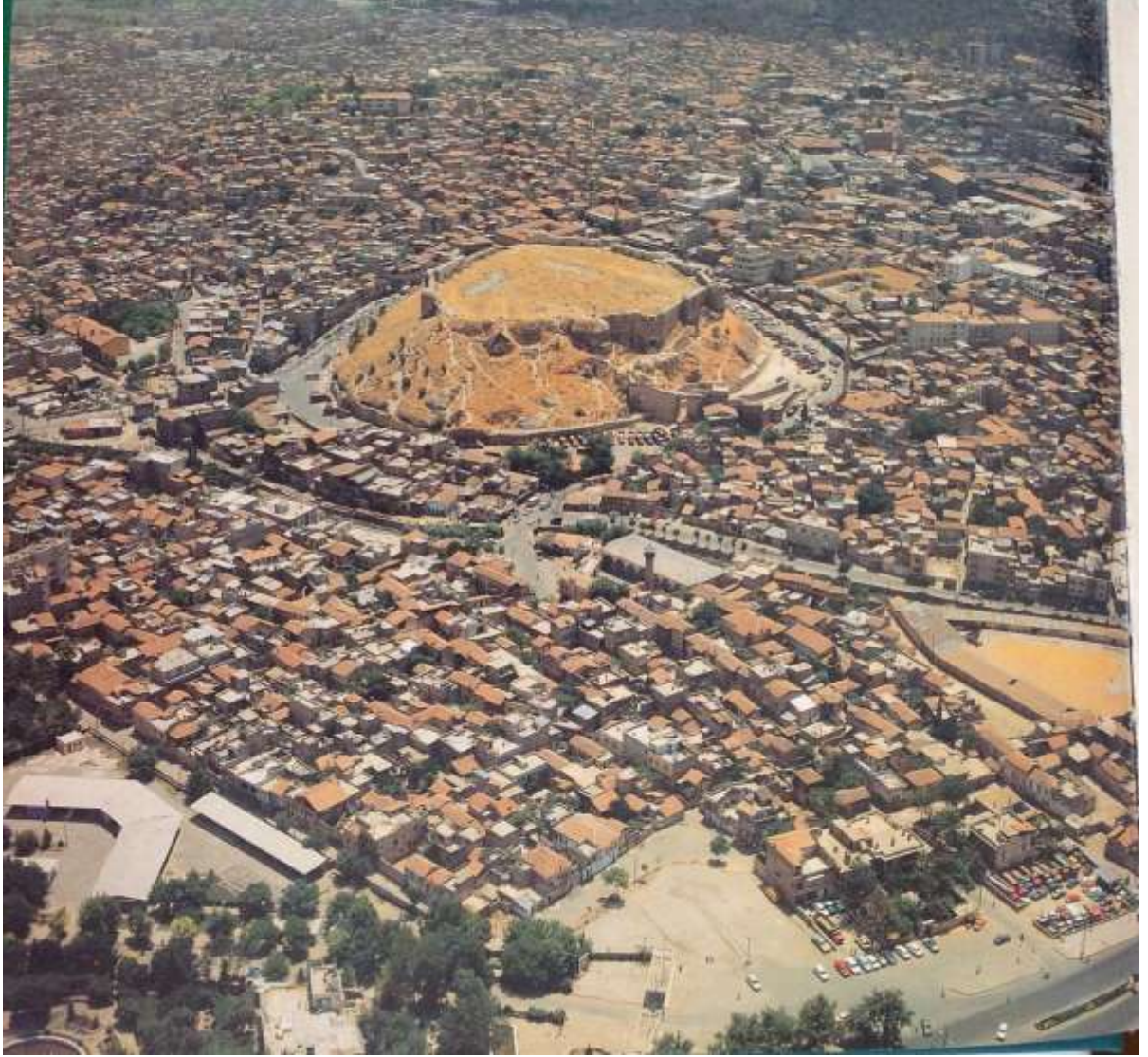
**Ek 3 : Şekeroğlu, Kozluca, Kavaklık Ve Çamlıca Mahallelerinin Kentsel Dokusu
(İller Bankası, 1972)**

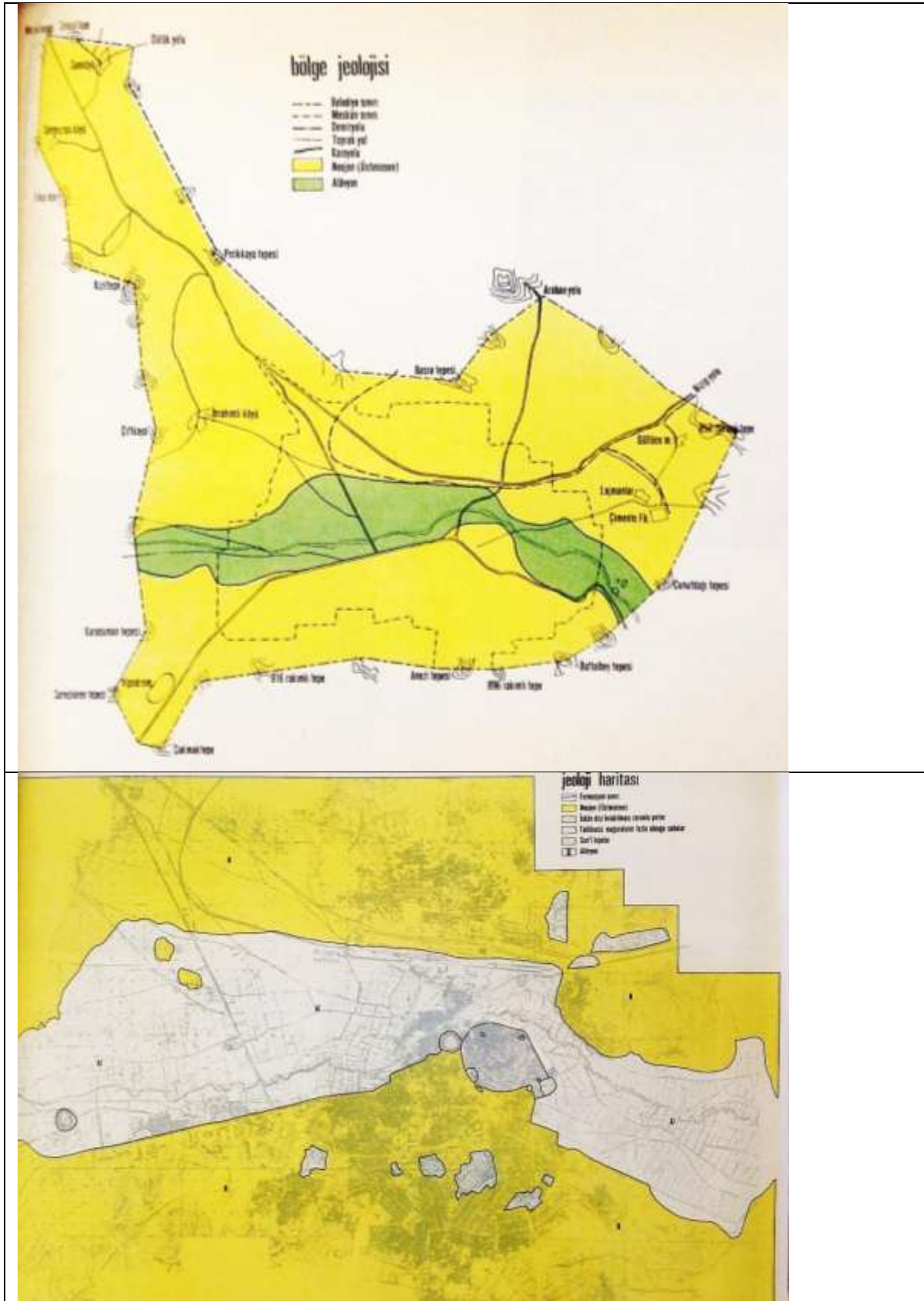
Ek 4: Osmanlı'da Gaziantep Kentsel Dokusu (Başgelen, 1999)

Ek 5: Kale Ve Çevresini Gösteren Hava Fotoğrafl (Başgelen, 1999)

Ek 6: Bölge Jeolojisi (İller Bankası, 1972)

Ek 7: Gaziantep'in Doğal Yapısı

Güneyde Gaziantep yaylasında volkanik örtüler de görülmektedir. Karataş bölgesi olarak anılan bölge de bu görünüştedir. Alleben Deresinin doğu batı yönünde uzamasından dolayı egemen yön kuzey güneydir. Kentin büyük bir bölümü kuzey yamaçlar üzerinde kurulmuş olmasına rağmen kış aylarında batıdan esen rüzgârların egemen olmasından dolayı evlerin bakış yönü buna göre ayarlanmıştır. Gaziantep'te bulunan dört akarsuda Fırat Nehrine dökülür. Bunlar Karasu, Merzimen Çayı, Nizip Çayı ve Alleben (Sacır Suyu) dur.

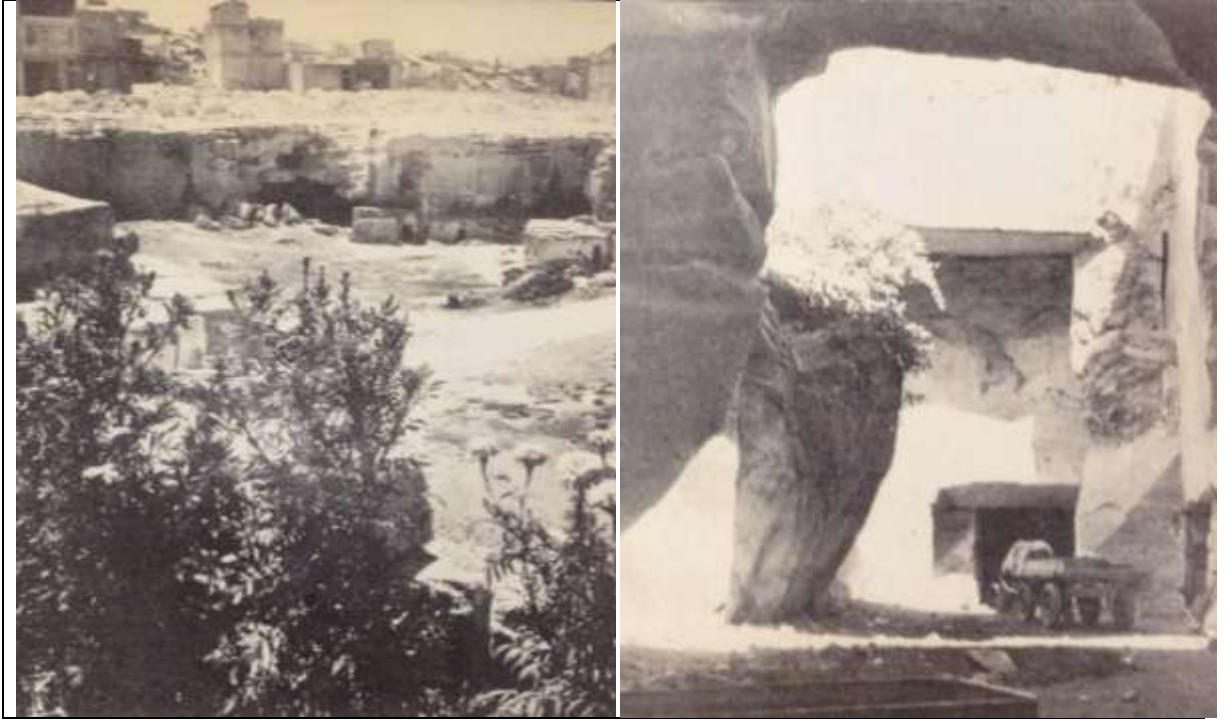
Güneydoğu Anadolu Bölgesi Türkiye'nin en sıcak bölgesidir. En sıcak ayı Ağustos, en soğuk ayı ise Ocak'tır. Senede beş ay yaklaşık olarak yaz mevsimi yaşanır. 2-3 ay kış mevsimi yaşanır. Kışları bol yağışlı geçer. Gaziantep yöresinde Akdeniz iklimi ve karasal iklim arasında geçen bir iklim hâkimdir. Yazlar sıcak ve kurak, kışlar soğuk ve yağışlıdır. Yıllık ortalama sıcaklık 14,5 C°'dir. En yüksek sıcaklık 44 C° ile Temmuz, en düşük sıcaklık ise -17,5 C° ile Ocak ayında görülmüştür. Yaz ve kış mevsimleri arasındaki geçişler çok kısadır. Bölgede batıdan doğuya, kuzeyden güneye doğru ilerledikçe sıcaklık artar. İlin hâkim rüzgar yönü güney batı (lodos) dur. İlkbahar, yaz ve sonbahar aylarında batıdan doğuya doğru rüzgârlar güney batı- kuzey batı- batı yönlerinde eserler. Kış aylarında ise daha çok doğudan gelen kuzeydoğu rüzgârı (poyraz) hâkimdir.

Gaziantep'te yağış Akdeniz Bölgesinde olduğu gibi genellikle kış aylarında görülür. Yıllık ortalama yağış merkezde 574 kg/m'dir. İlde batıdan doğuya, kuzeyden güneye doğru gidildikçe yağış azalır. Yılda ortalama kar düşen gün sayısı 10, tespit edilen en fazla kalınlık ise 47 cm'dir. İl topraklarının büyük bir bölümüne egemen olan bitki örtüsü bozkırlardır. Batıda Akdeniz bitki örtüsü olan makiye de rastlanır. Yörede batı ve kuzeye doğru gidildikçe görülen orman sahası il yüzölçümünün % 15'ini kapsamaktadır. İlin yüzölçümünün % 62'si tarım alanı, % 6'sı çayır ve meralar, % 17'si tarım dışı arazilerdir. Akdeniz ürünü zeytinlik genelde batıda, yöreye has fıstık ise merkez Nizip, Yavuzeli ve Araban'da görülür.

Bölge Jeolojik durum olarak alüvyon ve neojenden oluşmuştur. Alüvyon, batıdan doğuya doğru akan Alleben Deresinin yatağı boyunca, dar bir alanda görülür. Kumlu çakıllı ve killi olan alüvyonun kalınlığı çok az olup genellikle 1 m'yi geçmemektedir. Neojen, miosen yaşlı kalker, marn ve kumtaşından oluşmuş olup, bölgede geniş bir alanı kaplar.

Kalker, dokusal su içerir ve içinde su bulunduğu sürece yumuşak, kurduğunda serttir (İller Bankası, 1972).

Türktepe bölgesinde çoğunlukla her evin altında depo olarak kullanılan mağaralar bulunmaktadır. Yapı taşı olarak çevredeki kalkerlerden yararlanılmıştır. Çevre bölgelerdeki taş ocakları Antep Karakuyusu 25 km, Bostancık 40 km ve Topaktaş 20 km mesafededir. Tuğla, kiremit, kireç ve çimento yöreden karşılanmaktadır. Kum ocakları ise Birecik, Narlı ve Yeşilce bölgelerinde bulunmaktadır (İller Bankası, 1972).

Taşocağı suni mağara genel görünümü (İller Bankası, 1972).

Ek 8: Yıllara Göre Nüfus Tablosu (Ünal, 1998)

	1872	1886	1891	1897	1904	1908	1912	1914
Müslüman	47599	62301	65398	68418	72033	72943	48000	51363
Ermeni-Gregoryen	9833	24282	11303	11699	12146	14372	18000	30076
Ermeni- Katolik			307	336			500	
Ermeni- Protestan			3318	3611			500	
Latin Katolik	-	-	-	-	-	-	300	-
Musevi	544	701	714	730	743	696	600	817
Kıpti	-	-	-	83	-	-	-	-
Suriyeli	-	-	-	-	-	-	9	-
Yabancı	-	-	-	-	-	-	100	-
Amerikalı	-	1402	3772	-	979	1974	-	276
Toplam	57 976	88 686	81 040	84 877	85 901	73 639	74 000	82 538

Ek 9: Gaziantep'in Sosyal Ve Demografik Yapısı

Kent içindeki ilk yerleşim kale ve etrafında gelişim göstermiştir. Mahallelerin yerleşimi ise kalenin merkez alındığı bir daireden ışınlar halinde değil, ana yol aksları etrafında organik bir şekilde konumlanmıştır. Mahallede yaşayanlar ise ortak inanç, mezhep veya akraba topluluğu ile oluşmuştur (Özdeğer, 1996). Mahalleler isimlerini ya bir meslek grubundan, ya yerleştiği topografyadan ya da mahallede bulunan dini yapıdan almaktadır. Örn. Mahalle-i Nakkaş, Mahalle-i Kayacık, Mahalle-i Çukur ve Mahalle-i Alinaccar. Tahrir defterlerinden tespit edilen mahalle sayılarının daha sonraki sayımlarda azalmış olmasının nedeni; bu tarihte belirlenen sokakların birleştirilerek mahalleye dönüşmüş olmasıdır (Altınöz, 1999).

XVII. yy 'da Antep nüfusunda zorunlu iskân hareketleri oluşmuştur. Osmanlı İmparatorluğunda oluşan isyanlar nedeniyle halkın dağlık bölgelere çekilmiş olması bu uygulamayı gerektirmiştir. Anadolu'da çeşitli bölgelerde yaşayan boyların yerleştirilmesine 1691'den itibaren başlanmıştır. Bunların 26 tanesi kent içindeki mahallelerdir. Bu anlamda Osmanlı hâkimiyetinde farklı din ve mezhepten insanların bir arada yaşadığı kent için hazırlanan salnamelere göre 1872 yılında nüfus 57.967 kişidir (Ünal, 1998).

Tanzimat'ın ilanı ile XVIII. yy'ın ikinci yarısında Amerikalı misyonerlerin Antep'te çeşitli kurumlar oluşturmaları, bölgedeki Ermeni nüfusun artmasına neden olmuştur. Kentte çeşitli sebeplerden dolayı nüfus artışı sağlanırken 1. Dünya savaşı ve Antep savunması dolayısıyla oldukça düşmüştür. 1914 yılında Antep'in %90'ı Türk iken, Kürt, Ermeni, Çerkez, Yahudi ve güney sınırlarındaki birkaç Arap köyünün de katılmasıyla oluşan renkli bir kent yaşamı var olup, kentteki en önemli azınlık grubu Ermenilerdir. Buna göre 1914'de kentte 30.000 kişi Ermeniler olmak üzere, toplam 80.000 kişi bulunmaktadır. Savaş sırasında Türkler ve Ermenilerin göç etmesi dolayısıyla nüfus 40.000'e düşmüştür. 1919 senesinde birçok Ermenilerin geri gelmesi ile Ermeni nüfusu 18.000, Türk nüfusu ise 55.000'e yükselmiştir. 1920'de yinelenen göç hareketleri sonucu Ermeni nüfusu 8.000, Türk nüfusu 20.000 olmak üzere toplam nüfus 28000 olmuştur. Cumhuriyetin ardından il statüsüne geçen Gaziantep'in, 1927 nüfus sayımına göre hane sayısı 39.998 iken, 1935'te 50.892 olmuştur (İller Bankası, 1972). Günümüz de Gaziantep nüfusu yaklaşık olarak 1.800.000 kişidir.

Ek 10: Gaziantep'in Ekonomik Yapısı

16. yüzyılda Anadolu'da en önemli tekstil üretim merkezleri arasında Gaziantep bulunmaktadır. Bölgede tekstil üretimine bağlı olarak boya endüstrisi de gelişmiş ve kent 16.yüzyılda en önemli boyahane merkezlerinden biri olmuştur. Buna göre Gaziantep kenti verdiği 52.800 akçe vergi ile 400'den fazla vergi mükellefi barındıran bir pazara sahip 65 yerleşme içinde altıncı sırada yer almıştır (Faroqhi, 1993).

Ticaret açısından büyük bir öneme sahip olan Gaziantep 19. yy da Halep'e bağlı bir sancak olmasından dolayı ekonomik anlamda Halep Bölgesinin idari, askeri, ticari ve kültürel merkezi olmuştur. Bu hareketlilik 1868 yılında Fransız tüccarların sorunlarını çözebilmek için Fransız Konsoloslugu açılmasını getirmiştir. 1872 yılında Amerika Birleşik Devletleri Konsolosluğunun ardından Yunanistan ve İran Konsolosluklarının açılmasıyla kentteki temsilcilik sayısı dört olmuştur (Barlas, 1971).

Gaziantep'in bugün ülkemizin önemli bir ticaret ve sanayi merkezi olması, ancak Halep'in Osmanlı Devleti içinde yüklendiği misyonu, Türkiye Cumhuriyeti için yüklenmesinden sonra olmuştur. Gaziantep bugün itibariyle GAP Bölgesi'ndeki toplam imalat ve sanayi katma değerinin %40'ını üretmektedir. Türkiye toplam ihracatının yıllar itibariyle ortalama %7 ile %10'unu gerçekleştiren Gaziantep bölgenin tek ihracat kapısından birisidir. Ticari amaçla İpekyolu üzerinden Hindistan'dan gelen mallar, Birecik'e kadar nehir gemileriyle taşınmış, böylece Antep'in nehir taşımacılığında ve kullanılan gemilerin yapımında da önemli bir yeri olmuştur (Güzelbey & Yetkin, 1970).

Ek 11: Mezopotamya Haritası

Mezopotamya haritası

Kaynak: (<http://www.heygididunya.net/duenya/tarih/29348-mezopotamya-uygarliklar-ozellikleri-devlet-yaps-din-ve-kultuerleri.html>) Kasım 2012 tarihinde erişim sağlanmıştır.

Ek 12: Pişirici Kasteli Planı (Gül, 2005)

